Diacon Daniel Gligore

Sacerdotiul omului
Omul - preot al creatiei

Apare cu binecuvântarea
Prea Sfinţitului Părinte
CALINIC
Episcop al Argeşului şi Muscelului

Editura DACPRESS

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GLIGORE, DANIEL
Sacerdoțiul omului : omul preot al creației /
Daniel Gligore. - Curtea de Argeş : Dacpress, 2004
Bibliogr.
ISBN 973-86884-9-3

930

Coordonator: Preot conf. univ. dr. ION POPESCU,
Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă "Sfânta Mucenița Filoteia", Universitatea Piteşti

Editura DACPRESS
Str. Buşaga, Nr. 29A,
Curtea de Argeş, cod. 113500,
Județul Argeş, România
Tel. 004/0721492070; 004/0788308782
E-mail: dacpress@gmail.com
societateinvatatura@yahoo.com

Societatea pentru Învățătura Poporului Român,
Filiala Argeş
Copyright ©Editura DACPRESS

Diacon Daniel Gligore

Sacerdotiul omului
Omul - preot al creatiei

"Căci făptura a fost supusă deşertăciunii - nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o - cu nădejde,

Pentru că şi făptura însăşi se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu.

Căci ştim că toată făptura împreună suspină şi împreună are dureri până acum"

(Romani 8 [20-22])

Prefață

Recomand călduros tuturor iubitorilor de teologie cartea Părintelui diacon Daniel Gligore ca pe o lucrare care trebuie citită cu toată atenția datorită temei de actualitate abordate, informației teologice la zi şi spiritului patristic ce respiră din fiecare pagină. Conştientizarea condiției omului ca făptură mereu în progres, spre împlinirea ei în, prin şi cu Dumnezeu, constituie un deziderat mereu actual şi pe larg comentat de autor.

Omul, făptură creată de Dumnezeu, destinată îndumnezeirii şi participării la comuniunea cu Creatorul său, este obiectul-subiect al providenței dumnezeieşti, chemat la împlinirea vocației sale existențiale prin asemănarea cu Dumnezeu.

Dar valoarea omului se arată în libertatea şi responsabilitatea sa; el nu este numai materie, ca restul creației, ci şi spirit, este „partener de dialog al lui Dumnezeu". Misiunea sa nu se îndreaptă în mod egoist către el însuşi, ci către întreaga creație a lui Dumnezeu: „Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut… Şi Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: «Creşteți şi vă înmulțiți şi umpleți pământul şi-l supuneți; şi stăpâniți… peste tot pământul»" (Facerea I, 27-28). Libertatea umană presupune responsabilitatea pentru că acțiunile sale se răsfrâng nu numai asupra sa, ci a întregii creații: speranța întregii creații este omul. Omul este preot al creației pe baza lucrării obiective a lui Hristos, pentru că el o poate sfinți prin acțiunea sa, dar, în acelaşi timp, o poate distruge prin neglijența sa. El trebuie să propovăduiască neîncetat pe Hristos, să se jertfească pe sine pentru Hristos, dar să şi împărățească asupra sa însăşi şi a întregului cosmos. Creația este mediu transparent, revelator, al lui Dumnezeu; raționalitatea creației se

adresează raționalității umane spre dialogul cu Rațiunea Supremă. „Prin om şi cosmosul devine teocentric. Omul nu este doar o parte a lumii ci şi sinteză a ei. Mai mult, omul este conştiința creației, este ființa capabilă să o contemple şi chiar să o determine”.

Autorul se foloseşte în argumentarea studiului de lucrări ale unor teologi contemporani, atât autohtoni, cât şi străini, între aceştia Părintele Dumitru Stăniloae, cu viziunea sa inovatoare şi înnoitoare asupra teologiei ortodoxe, având un loc central. Totodată remarcăm şi desprinderea de teologia scolastică şi plasarea discursului teologic în duhul tradiției patristice.

Ne surprinde în mod plăcut tema tratată şi vastitatea lucrării, de aceea apreciem în mod deosebit acest studiu sugestiv intitulat „Sacerdoțiul omului. Omul – preot al creației”.

Preot conf. univ. dr. Ion POPESCU
Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă
„Sfânta Muceniță Filoteia”, Universitatea Piteşti

I. Dumnezeu Creatorul, omul primordial şi creaţia

I.1. Dumnezeu Creatorul armoniei universale; Natura – mijloc de dialog al omului cu Dumnezeu

"Dintru început Tu, Doamne, pământul l-ai întemeiat şi lucrul mâinilor Tale, sunt cerurile. Acestea vor pieri, iar Tu vei rămâne şi toţi ca o haină se vor învechi şi ca un veşmânt îi vei schimba şi se vor schimba. Dar Tu acelaşi eşti şi anii Tăi nu se vor împuţina." (Psalmul 101,26-28)

Viaţa dumnezeiască ca eternitate este o plenitudine infinită, etern prezentă, care nu este "simţită" ca o continuitate deoarece nu implică timpul şi nici spaţiul.[1] Dumnezeu, Unul în Fiinţă şi întreit în Persoane, este Creatorul Suprem al universului în toată splendoarea diversităţii sale armonioase. Nemărginita bunătate şi bogăţia dumnezeiască se manifestă în crearea universului, în continua susţinere şi în guvernarea acestuia, prin energiile divine necreate, spre a participa la bogăţia iubirii Dumnezeieşti Intratrinitare într-o deplină solidaritate. [2]

"Creaţia", termenul care desemnează în teologia creştină începutul lumii, arată că universul este opera unei voinţe personale concrete, că este un act de liberă voinţă a lui Dumnezeu.[3] Prin noţiunea de "creaţie", cum este explicată de **Sfântul Atanasie**, se face distincţie, la Dumnezeu, între Fiinţa Sa cu totul transcendentă şi lucrarea Lui "ad extra", iar nu în Fiinţa Sa "ad intra". Este distincţia între naşterea "firească" (din fire) a Fiului de către Tatăl, purcederea Duhului Sfânt din Tatăl,

[1] Pr. Dr. Popescu Ion, "Între Absolut şi Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.36;

[2] cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996, p. 287;

[3] Ioannis Zizioulas, "Creaţia ca Euharistie", Traducere de Caliopie Papacioc, Editura Bizantină, Bucureşti, 1999, p. 53;

care sunt din veşnicie, fără nici o tangenţă cu timpul, fără subordonare, deoarece din veşnicie "Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4,8) şi creaţia "prin act de voinţă" care este făcută în timp şi spaţiu, sau mai bine zis o dată cu timpul şi cu spaţiul, fără a fi vreo necesitate a lui Dumnezeu, ci manifestarea voinţei Sale libere şi iubitoare de a Se împărtăşi cât mai multor existenţe. Iubirea este întotdeauna creatoare.[4]

Crearea din nimic, "ex nihilo", este corectă din punct de vedere matematic. Hartle şi Hawking au susţinut teoria fizico-matematică a apariţiei universului din nimic. În prezenţa unei energii suficient de mari este posibilă apariţia din vid a substanţei. Are loc un proces de generare a perechilor particulă-antiparticulă. Pozitronul (antiparticula electronului), prezis teoretic de fizicianul englez Paul Adrien Maurice Dirac, a fost descoperit experimental de către Anderson, în 1932.

Energia a existat înaintea substanţei. *Recent s-a obţinut materie din lumină.* Este posibilă dispariţia substanţei prin transformarea ei în energie prin procesul de anihilare a perechilor particulă-antiparticulă. Relaţia lui Einstein dintre energie şi masă ($\Delta E = c^2 \cdot \Delta m$) arată "echivalenţa" dintre energie şi substanţă (masă). Unei variaţii a energiei îi corespunde o variaţie a masei şi reciproc. O unitate de sarcină slabă poate fi creată spontan şi poate dispărea spontan în vid.[5]

Noile descoperiri din fizica cuantică demonstrează că naşterea universului corespunde unei instabilităţi (fluctuaţiile vidului cuantic) ce a determinat trecerea de la Universul vid la Universul material prin curbarea spaţiului şi a timpului. Din punct de vedere teologic acestea sunt energiile divine necreate prin care Dumnezeu a creat întreg Universul din nimic.[6] Toată creaţia nu a apărut însă "de la sine", ci a fost adusă de la

[4] cf. John Meyendorff, "Teologia Bizantină", Traducere Pr. Conf. Dr. Alexandru I. Stan, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996, p. 174;

[5] cf. Ion Vlăducă, "Elemente de Apologetică Ortodoxă", Seria Apologetica, Editura Bizantină, Bucureşti – 1998, p.39-40;

[6] cf. Pr. Dr. Ion Popescu, "Între Absolut şi Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.26;

neexistență la existență. *"Înainte" de "momentul zero" exista "ceva"*. Părintele Stăniloae afirmă: "Nu ne putem închipui că a fost cândva când n-a existat nimic. De unde ar fi apărut ceea ce este?" Particulele subatomice sunt caracterizate de anumite mărimi fizice, unele exprimate prin valori numerice. Pentru a stabili aceste valori numerice la nivelul întregului univers este necesară o informație. **Această informație exista înaintea materiei[7].** La baza materiei există aşadar o informație, o rațiune care o guvernează din interiorul ei.

Despre raționalitățile creației şi Raționalitatea supremă ca izvor şi țintă a tuturor raționalităților afirmă Sfântul Maxim Mărturisitorul: *"Rațiunile cele multe sunt una şi cea Una este în multe. Prin ieşirea cea binevoitoare, făcătoare şi susținătoare a Celui Unul în făpturi, Rațiunea cea Una e în multe, iar prin întoarcerea celor multe şi prin referirea şi pronia celei călăuzitoare a celor multe, ca la o origine şi centru al lucrurilor din care şi-au luat începuturile şi care le adună pe toate, cele multe sunt una."*[8]

Studiile aprofundate ale fizicii, chimiei, biologiei, astronomiei, precum şi a celorlalte ştiințe arată limpede existența unei **coordonări globale** începând cu valorile numerice ale constantelor universale, continuând cu structura particulelor subatomice, cu simetria orbitalilor electronici şi forma moleculelor, cu valorile energiilor de reacție şi ajungând la complexitatea funcțională a structurilor biologice. Toate acestea apar proiectate cu înțelepciune pentru un scop precis.

Dumnezeu nu este doar un ceasornicar cosmic, care porneşte mecanismul şi apoi îl lasă să meargă de unul singur. Dimpotrivă, creația este continuă. ("Tatăl Meu până acum lucrează; şi Eu lucrez" Ioan 5[17]) … Dacă **Dumnezeu nu şi-ar exercita voința creatoare în fiecare clipă universul s-ar nărui**. ("Toate către Tine aşteaptă ca să le dai lor hrană la bună

---

[7] Ion Vlăducă, op. cit., p.39-40;

[8] Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, "Teologie şi Cultură", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, p. 25;

vreme. Dându-le Tu lor, vor aduna, deschizând Tu mâna Ta, toate se vor umple de bunătăți; Dar întorcându-Ți Tu fața Ta, se vor tulbura; lua-vei duhul lor şi se vor sfârşi şi în țărână se vor întoarce. Trimite-vei duhul Tău şi se vor zidi şi vei înnoi fața pământului. Fie slava Domnului în veac! Veseli-se-va Domnul de lucrurile Sale" (Psalmul 103^{28-32}).

Dumnezeu este prezent activ în creație prin energiile dumnezeieşti necreate, care izvorăsc din ființa lui Dumnezeu, fără a se confunda însă cu ea şi fără a fi despărțite de ea. Energiile necreate sunt prezente permanent în creație[9].

Sfânta Treime este "suprema taină a existenței care explică toate sau fără de care nu se poate explica nimic."[10] **Universul are în sine, prin creație, raționalitățile Logosului,**[11] este manifestarea spiritului într-o altă formă, este raționalitate plasticizată, adusă la existență "din" şi "pentru" iubire.

Întreaga creație este **ființă, (ousia)**, iar nu o simplă **fantomă sau aparență (miraj)**, există un sens în care **înțelesul (noima)** ei se găseşte în ea însăşi, căci chiar Dumnezeu iubeşte lumea, o consideră o realitate față de El. **Chiar asumată de Logosul Întrupat, prin unirea ipostatică, firea creată**, conform definiției calcedoniene, **"îşi păstrează însuşirile sale" însă este spiritualizată, îndumnezeită, devine mediu străveziu de manifestare a harului dumnezeiesc.**[12] Aceasta este de fapt menirea întreagii creații de a se îndumnezei, de a deveni mediu străveziu capabil să participe la viața Sfintei Treimi, pentru a-L preamări pe Dumnezeu şi prin aceasta pentru a dobândi fericirea veşnică.

---

9 cf. Ion Vlăducă, "Elemente de Apologetică Ortodoxă", Seria Apologetica, Editura Bizantină, Bucureşti – 1998, p.41-42

10 Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, "Teologia Trinitară Ortodoxă", Editura Universității din Piteşti, 2000, p. 153;

11 Pr. Conf Dr. Ion Popescu, "Cunoaştere şi comunicare", Editura Universității Piteşti, 2000, p.28-29;

12 Pr. Ioan G.Coman, "Şi Cuvântul trup S-a făcut", Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1993, p.51;

Natura, mediul în care trăieşte omul, reflectă în oarecare măsură, în mod corespunzător ei, bogăţia infinită a iubirii, atotştiinţei şi atotputerii lui Dumnezeu prin dimensiunile, varietatea şi totodată prin participarea ei, în toate modurile posibile, la această negrăită bogăţie. Prin contemplarea ei omul înaintează spre Dumnezeu. Contemplarea naturii începe când deschidem ochii, fizic şi spiritual, şi observăm lumea reală care ne înconjoară, *lumea lui Dumnezeu*. Omul care este în contemplaţie este asemenea lui Moise în faţa Rugului Arzător (Ieşire 3^{2-5}), se descalţă - se dezbracă de moartea familiarului şi a plictiselii - şi recunoaşte că locul pe care stă e pământ sfânt[13].

Prin contemplarea naturii şi activitatea lui exercitată asupra ei, omul devine conştient de dimensiunile sacre ale timpului şi spaţiului. Fiecare realitate materială, fiecare clipă este sfântă, este în felul ei irepetabilă şi de o infinită valoare, fiecare poate fi **o fereastră spre veşnicie**. Devenind sensibili la lumea lui Dumnezeu care ne înconjoară, devenim mai conştienţi de *lumea lui Dumnezeu dinlăuntrul nostru*. Contemplând natura în Dumnezeu, omul devine conştient de rostul şi locul persoanei sale umane în ordinea naturală, de însemnătatea misiunii sale de mijlocitor între creaţie şi Creator[14]. **Lumea are şi o valoare simbolică**, ea este simbolul realităţilor divine transcendente. La baza lumii materiale stă Logosul; lumea şi toate realităţile din ea sunt de fapt idei plasticizate, raţionalităţi materializate care au raţiunea lor intrinsecă şi care sunt în legătură cu Dumnezeu prin lucrarea permanentă a Duhului în creaţie de la facerea lumii (Geneză 1^{2}) şi până în starea eonică. Cu toate acestea, descoperirea lui Dumnezeu şi a voii Lui se face unor persoane, unor fiinţe materiale dar şi spirituale, capabile prin conştiinţa lor, prin harul dumnezeiesc primit, să cunoască, să înţeleagă şi să conlucreze sinergic, potrivit încredinţării primite de la

[13] Episcopul Kallistos Ware, "Ortodoxia, Calea Dreptei Credinţe", Traducere de E. Chiosa, G.Jacotă şi Pr. D. Ailincăi, Trinitas,Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Iaşi - 1993, p.126;

[14] ibidem

Creatorul a toate.[15] Omul, precum spune Olivier Clement, trece prin viaţa acestei lumi cu privirea îndreptată spre adâncurile ei negrăite; pretutindeni se loveşte de mistere şi vede oglindirea altor lumi. Nimic nu este închis în sine, nimic terminat, nimic definitiv fixat în această lume. Lumea este străvezie, graniţele se deplasează mereu, ea pătrunde în alte lumi şi alte lumi pătrund în ea. Nu există în lume o opacitate impenetrabilă.[16]

Lumea creaturală nu este izolată de om, precum nu este izolată nici de Ziditorul ei. A fost creată pentru om şi prin om îşi împlineşte menirea ei şi anume "să fie părtaşă la libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" **(Romani 8,21).** Omul, creat să se nască, să crească, să se înmulţească şi să se desăvârşească în natură, are nobila datorie "***să interpreteze cartea naturii***", să înţeleagă universul în structura lui minunată, în armonia lui şi să-i dea o articulare raţională. **Omul este arhonul creaţiei împreună cu care trebuie să ajungă la Creatorul tuturor. Nicodim Aghioritul mărturiseşte că omul, în rugăciunea contemplativă, aduce în faţa lui Dumnezeu întreaga lume sensibilă şi inteligibilă pe care o rezumă şi o conţine în el ca microcosmos.[17]**

Fiecare lucru în parte (şi toate la un loc), fiind pătruns şi ţinut în fiinţă de energiile divine necreate ale lui Dumnezeu, **este o teofanie** care mijloceşte prezenţa lui Dumnezeu. În sinea fiecărui lucru există un principiu interior sau un logos, sădit de Logosul Creator şi prin *logoi* intrăm în comuniune cu Logosul. Dumnezeu este deasupra şi în spatele tuturor lucrurilor; este în toate lucrurile ("panentheism" şi nu "panteism")[18]. Astfel, prin

---

[15] Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996, p. 287;

[16] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol. II, Editura Deisis 1993, Alba Iulia, p.18

[17] Nichifor Crainic, "Sfinţenia împlinirea umanului", Colecţia "Teologie şi Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Trinitas, Iaşi – 1993, p.164

[18] Episcopul Kallistos Ware, "Ortodoxia, Calea Dreptei Credinţe", Traducere de E. Chiosa, G.Jacotă şi Pr. D. Ailincăi, Trinitas,Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Iaşi - 1993, p.127;

intermediul creației omul înaintează spre Dumnezeu cu întreg universul.

I.2. Starea primordiala a omului si potentele sale; Comunicarea

"Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie. … Şi a privit Dumnezeu toate câte a făcut şi iată erau bune foarte. Şi a fost seară şi a fost dimineață: ziua a şasea." (Geneză $1^{27,31}$)

Omul, veriga de legătură între spirit şi materie, este plămădit "după chipul lui Dumnezeu" (Geneză 1,26-27), are binecuvântarea dumnezeiască să crească, să se înmulțească, să umple pământul şi să-l supună (Geneză 1, 27-28). Ființa umană (trup şi suflet), prin colaborarea cu harul dumnezeiesc care era în starea primordială o dimensiune fundamentală a sa, are menirea să se îndumnezeiască pe sine şi o dată cu sine întreaga creație, întreaga împărăție care a fost creată pentru el cu acest scop.

Starea naturală, firească, a omului este starea harică, constitutivă lui de la creație. Dumnezeu a luat țărână din pământ, **"a făcut pe om şi a suflat în fața lui suflare de viață şi s-a făcut omul ființă vie." (Geneză 2^{7}).** Sfinții Părinți afirmă că ***o dată cu suflarea de viață, Dumnezeu i-a dăruit omului şi harul dumnezeiesc***. Fiul lui Dumnezeu Întrupat, după Învierea Sa, suflă din nou asupra Apostolilor, le dă harul de a lucra cu Dumnezeu la **"creatio nova"** care începe, creație nouă în care omul este restaurat, mântuit obiectiv de Dumnezeu.

Sfântul Chiril afirmă: **"Duhul Sfânt fusese dat primului om o dată cu viața."** Acțiunea Sa era interioară omului. Ca urmare a căderii, lucrarea Duhului devine exterioară naturii. Omul după aceasta este într-o stare decăzută şi de aceea numai iubirea lui Dumnezeu îl putea restaura pe om prin Fiul

Său. În consacrarea baptismală din Iordan Sfântul Duh Se aşează pe firea umană a lui Hristos iar de la Cincizecime devine lucrător din lăuntrul naturii umane (efectul este vitalitatea şi eficacitatea forţei cu care Apostolii au propovăduit până la moarte comparativ cu frica de dinainte)[19]. "Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om ca pe om să-l îndumnezeiască" - afirmă Sfinţii Părinţi arătând imposibilitatea restaurării omului şi imposibilitatea îndumnezeirii sale fără Dumnezeu.

Starea harică este starea de armonie şi comuniune a omului cu Dumnezeu, cu sinele şi cu întreaga creaţie materială şi spirituală. În această stare **întreaga creaţie este caracterizată de acea unire interioară a fiecăruia cu totul,[20] şi a întregului cu Dumnezeu; întregul univers devine mediu străveziu de manifestare şi revelare a lui Dumnezeu.**

Armonia primordială, existentă prin creaţie, tindea în mod normal, natural, datorită energiilor divine necreate din ea şi datorită conlucrării omului cu Harul dumnezeiesc să ajungă la desăvârşire, la permanentizarea în bine, frumos, în comuniunea cu Dumnezeu pentru a-L preamări neîncetat şi prin aceasta pentru a se împărtăşi veşnic de Iubirea Dumnezeiască Intratrinitară.

"**Singur omul, din toate cele văzute şi cugetate a fost zidit muritor şi nemuritor, văzut şi nevăzut, sensibil şi inteligibil, văzător al zidirii văzute, cunoscător al celei cugetate**".[21] Omul - **antropos** (a privi în sus), **homo** (Geneză 2,18; Mt.4,19; 11,8; Mc. 9,31; Lc. 14,30) – este o persoană compusă (I Tes.5,23) din **trup - soma, corpus** (Rom. 12,4-5), materie neînsufleţită şi din **suflet - psychi, anima** (Mt.10,39;

---

19 Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 159;

20 Vladimir Soloviov, "Fundamentele spirituale ale vieţii", Traducere de Diac. Ioan I. Ică, Editura
Deisis, Alba Iulia, 1994, p.88;

21 Pr. Prof. Dr. Ion Bria, "Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică", Colecţia Didaskalos, Editura
România Creştină, Bucureşti, 1999, p.107;

20,28; Mc.8,35) - element raţional nemuritor, creat tot de Dumnezeu o dată cu trupul dar prin însufleţire, prin suflare, nu din însăşi Fiinţa Dumnezeirii. (Geneză 2,7).[22] Din această cauză omul este un mister.

Structura psiho-somatică nu este o definiţie completă a acestuia. **El este o perihoreză a trupului şi a Duhului lui Dumnezeu, o "creaţie nouă", este de fapt "cununa creaţiei".** Misterul persoanei este imperceptibil, în faţa lui creatul este failibil.[23]

Unirea dintre spirit şi materie, dintre suflet şi trup, create deodată în Adam, prin energiile divine necreate, în starea iniţială a lumii, era esenţială. Această unire, prin participarea liberă a omului trebuia să devină deplină, până la îndumnezeirea întregii fiinţe umane, scopul aducerii sale la existenţă[24].

Tot ceea ce a primit omul de la Dumnezeu, atât în constituţia fiinţei sale cât şi în cele exterioare lui, îi este dăruit pentru ca acesta, în colaborare cu Harul dumnezeiesc, să-şi poată împlini **menirea sa specială**: *îndumnezeirea fiinţei sale şi prin ea a universului pentru a participarea cu întreaga creaţie la preamărirea lui Dumnezeu. Participarea creaţiei la dumnezeire înseamnă dobândirea fericirii veşnice a întregii făpturi. Dumnezeu va fi atunci în toţi şi în toate umplând totul cu dumnezeirea şi bunătatea Sa.*

Adam a venit pe lume cu trup spiritual (nu spiritualizat) care era nestricăcios, iar creaţia era mediu străveziu. Statornicia lui în comuniunea cu Dumnezeu şi împărtăşirea permanentă din "pomul vieţii", îl putea duce la îndumnezeire. Datorită capacităţilor sale constitutive, dar şi datorită transparenţei creaţiei, omul a putut să vadă în corpurile animalelor raţiunile creaţiei lor şi de aceea a fost în stare să dea nume potrivite tuturor, conform cu raţiunile lor intrinsece.

---

[22] ibidem.

[23] idem, p.278;

[24] Pr. Dr. Ion Popescu, "Între Absolut şi Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.46;

Viața omului în starea primordială era deiformă, conformă cu viața dumnezeiască, după chipul şi asemănarea vieții dumnezeieşti. Omul poseda două feluri de cunoaştere:

Una mijlocită - cunoştea adevărul în mod mijlocit, prin făpturile lui Dumnezeu (este cunoaşterea pe care o numim în termeni generali ştiințifică sau naturală);

Alta nemijlocită - cunoştea adevărul nemijlocit, prin inspirație directă lăuntrică, deoarece era în contact mistic permanent cu Dumnezeu (este modul de cunoaştere angelic, fără mijlocirea creaturilor, fără rațiune, fără imagini sensibile, inferioare; este golirea de aceste imagini având un caracter cu totul pur)[25].

Comunicarea primordială era totală. Adam ştia gândurile Evei în totalitate, prin intuiție directă, nu discursiv cum se va întâmpla după cădere. Cunoaşterea şi comunicarea omului primordial este asemenea oamenilor restabiliți haric (sfinților) care pot cunoaşte gândurile celor pe care îi întâlnesc. Aceste persoane trăiesc de asemenea în comuniune cu Dumnezeu, cu fiarele sălbatice şi cu toată creația fără a fi vătămați de ceva, precum omul primordial. Mai mult chiar, **sfântul, adevăratul om,** are şi trupul spiritualizat (ca urmare a ajutorul lui Dumnezeu dar şi a străduinței proprii; este trecut prin multe încercări şi stabilit definitiv în Dumnezeu). **Sfântul este spiritualizat, pnevmatizat, nu mai are nevoie de cunoaşterea ştiințifică pentru că vede deja prin creaturi Rațiunile Creatorului.**

Sfântul cunoaşte prin contemplare (activitate dinamică – a vedea în Dumnezeu). Aşa s-a întâmplat cu Moise pe Muntele Sinai când a văzut "spatele lui Dumnezeu". Sfântul Didim cel Orb, referindu-se la interpretarea unor astfel de expresii scripturistice precum "Fața lui Dumnezeu", "spatele lui Dumnezeu", afirmă că trebuiesc eliminate toate incercările de antropomorfizare a lui Dumnezeu. Astfel, **"Fața lui**

[25] Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie şi Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Trinitas, Iaşi – 1993, p. 199-200;

Dumnezeu" este Divinitatea (Theotes) existentă înainte de lume, iar **"spatele lui Dumnezeu"** este creația şi actele de providență în care Se manifestă Dumnezeu[26]. Didim cel Orb depăşeşte intelectualismul lui Origen (Ființa sau Natura Divină este o substanță inteligibilă eminamente simplă) şi afirmă că Natura Divină este esența sau Natura supraesențială (hyperousios ousia, hyperousios physis) - natura Treimii rămâne inaccesibilă oricărei cunoaşteri create, chiar îngerilor şi arhanghelilor[27]. **Cunoaşterea directă a lui Dumnezeu** este trăirea dragostei dumnezeieşti ca energie dumneziască necreată. Moise, intrând în tenebrele divine a văzut arhetipul cortului sfânt (Exod). Sfântul Grigorie de Nyssa afirmă că **oricine intră în lumina dumnezeiască face experiența intrării în cortul nefăcut de mână al dumnezeirii, care este Fiul cel veşnic al Tatălui, înțelepciunea şi puterea lui Dumnezeu;** este o trăire existențială a intimității divine de către întreg omul, este o structură a iubirii prin care cunoaştem prin participare harică reală, este o cunoaştere mai presus de puterea umană[28].

Astfel, starea primordială a omului şi posibilitățile de comunicare pot fi înțelese în lumina cunoaşterii şi comunicării la care ajung oamenii harici. Precum sfinții comunică şi au stări de extaz în care experiază lumina dumnezeiască care umple totul (chiar şi mediul înconjurător) în mod nemijlocit, asemănătoare era şi cunoaşterea lui Adam. De asemenea trupul lui Adam era nestricăcios şi nemuritor pentru că avea o materialitate transparentă, spirituală, asemănătoare spiritualității sufletului. **Trupul şi sufletul, în starea paradisiacă se distingeau în om dar nu erau separate[29].** De asemenea trupurile sfinților, care s-au învrednicit cu adevărat să fie "temple ale Duhului Sfânt" sunt

---

[26] Vladimir Lossky, "Vederea lui Dumnezeu", Traducere Maria Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1995, p.63;

[27] ibidem;

[28] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol. II, Editura Deisis 1993, Alba Iulia, p.180;

[29] Pr. Dr. Ion Popescu, "Între Absolut şi Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.44;

nestricăcioase şi izvor de binecuvântare, ele primind o cinstire specială datorită acestui fapt.

Starea primordială era aşadar una îndreptată spre desăvârşire, spre deplina comuniune cu Dumnezeu prin efortul voit al omului. Tocmai libertatea voinţei umane, care are legătură cu întreaga creaţie al cărei preot este omul, este darul dumnezeiesc care-l poate duce pe om la împlinirea umanului (la îndumnezeire) sau la dezumanizare (la moarte).

Omul navighează de-a lungul istoriei între două alternative:

- *cadrul strâmt al pământului*, în limitarea lui la materie (moartea spirituală)
- *perspectiva nesfârşită a cerului*, a comuniunii cu Dumnezeu[30] (rostul său).

Omul este slujit de cele mai mici decât el dar şi de cele superioare. De aceea el intră ultimul în creaţie, ca un stăpân; vietăţile inferioare şi cele materiale slujesc trebuinţei lui vitale, iar îngerii, care-i sunt superiori, slujesc mântuirii lui (Sfântul Grigore Palama). Lumea sensibilă îi este omului de folos, este creată pentru el, iar "firile inteligibile", adică îngerii îi poartă de grijă[31].

Fiinţa umană – **faţa pământească a unei realităţi transcendente, universale**[32], având "harul dumnezeiesc" ca dimensiune fundamentală a sa şi fiind creată "după chipul lui Dumnezeu", avea menirea să ajungă "după asemănarea lui Dumnezeu", "să devină dumnezeu după har" şi astfel să ridice la comuniunea cu Dumnezeu întreaga creaţie.

---

30 Fernand Comte, "Marile figuri ale Bibliei", Traducerea Mihaela Voicu, Editura Humanitas, 1995, p.21

31 "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p. 167;

32 Pr. Prof. Dr. Ion Bria, "Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică", Colecţia Didaskalos, Editura România Creştină, Bucureşti, 1999, p.278;

I.3. Menirea omului; Responsabilitatea sa pentru destinul creației

"Şi Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: <<Creşteți şi vă înmulțiți şi umpleți pământul şi-l supuneți; şi stăpâniți peste peştii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mişcă pe pământ şi peste tot pământul!>>" (Geneză 1[28])

În plan imanent nu există o realitate obiectivă, o realitate "în sine", separată sau distinctă de om, ca subiect gânditor. Nu există materie în sine (conform noilor descoperiri din fizica cuantică, universul poate fi o altă față a neantului), ea este manifestarea spiritului. Fără existența omului creația materială nu avea nici un scop, nici o perspectivă de a-şi depăşi limitele creaturale pentru a ancora în comuniunea cu Dumnezeu. Omul este cel care dă sens şi speranță creației. Responsabilitatea omului față de creație rezidă din faptul că este persoană. Părinții capadocieni susțin că **un obiect nu are existența şi nu poate fi cunoscut în afara relației cu subiectul[33].**

Dumnezeu, după ce l-a creat pe om, unul dintre primele lucruri pe care le-a făcut, a fost să aducă la Adam toate fiarele pământului şi păsările cerului pentru ca **Adam să dăruiască fiecăruia un nume. A da nume unei făpturi înseamnă, într-un anumit sens, a participa la creația sa, a o modela, a-i da un scop în viață.** În decursul istoriei lui Israel, Dumnezeu schimbă numele aleşilor săi: Avram devine Avraam, Sarai devine Sara, Iacov devine Israel, practică păstrată şi în Noul Testament unde Simon devine Petru, iar Saul Pavel. De asemenea la Botez precum şi la intrarea în monahism persoana

[33] Pr. Dr. Ion Popescu, "Între Absolut şi Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.27;

primeşte un nou nume. Dumnezeu arată prin aceasta schimbarea totală a personalității înfăptuită la chemarea Sa.[34]

Dumnezeu, spune Sfântul Ioan Damaschin, i-a dat omului puterea să pună nume animalelor şi să le identifice, iar toate acestea, fără excepție, i se subordonau, în armonia paradisiacă a ierarhicei lor rânduieli. **Omul este cununa creaturilor văzute şi legătura lor cu Dumnezeu.**[35]

Timpul şi spațiul, realități date existenței umane, sunt şi ele sub acțiunea omului. Pecetea omului asupra lor nu este spre anihilarea lor (nici nu este posibil deoarece sunt date apriori) ci spre a le personaliza, spre a transfigura obiectele cuprinse în timp şi spațiu şi întregul cosmos. **Cuprinderea totului prin participare** este aspirația omului proiectat spre plenitudine. Omul, acel "finitum capax infiniti" aspiră să cuprindă adevărul înțeles ca absolut în care timpul se transformă la sfârşitul veacurilor în eon.[36] **Menirea omului este de a se aduce pe sine şi întreaga creație comuniunii de iubire cu Creatorul a toate**. Acesta este şi punctul central al Sfintei Liturghii: **"Ale Tale dintru ale Tale, Ție-Ți aducem de toate şi pentru toate"**[37] **–** momentul în care preotul la Sfântul Altar rosteşte rugăciunile de invocare a Sfântului Duh. Are loc **Epicleza** - transformarea pâinii şi a vinului în însuşi Trupul şi Sângele Domnului. "Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot aşa cum nici nu putem să scoatem ceva din ea." (I Timotei 6[7]), *rolul nostru este să ne îndumnezeim, să facem întreaga creație mediu străveziu de manifestare a harului dumnezeiesc sfințitor pentru a ne oferi comuniunii de iubire Intratrinitară cu întrega creație pentru ca tot universul să fie umplut de Slava Creatorului a toate.*

---

[34] cf. Fernand Comte, "Marile figuri ale Bibliei", Traducerea Mihaela Voicu, Editura Humanitas, 1995, p.21

[35] Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie şi Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Trinitas, Iaşi – 1993, p.163;

[36] Pr. Dr. Ion Popescu, "Între Absolut şi Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.31.

[37] "Liturghier", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1980, p.138;

Omul uneşte în sine pe cele muritoare cu cele nemuritoare, pe cele raţionale cu cele iraţionale. Este fiinţa care poartă în propria-i fire chipul întregii creaţii*, fiinţa care a fost învrednicită de Dumnezeu cu atâta atenţie, pentru care sunt toate cele prezente şi cele viitoare, pentru care Dumnezeu Însuşi S-a făcut Om, care tinde spre nemurire şi fuge de ce este muritor, care, alcătuită "după chipul şi asemănarea" lui Dumnezeu este regină în ceruri, care trăieşte împreună cu Hristos, care este copilul lui Dumnezeu şi care e aşezată mai presus de orice stăpânire şi autoritate.*

Omul este domn peste toate, stăpâneşte peste toate, se bucură de toate, vorbeşte cu îngerii şi cu Dumnezeu, porunceşte creaturii, ordonă demonilor, cercetează natura lucrurilor, se osteneşte pentru Dumnezeu, este sălaş şi templu al lui Dumnezeu. Toate acestea el le obţine prin virtute şi dragoste (Nemesiu de Emessa)[38]*. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om pentru ca pe om să-l facă „dumnezeu". „Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică"(Ioan 3*[16]*) .*

Menirea omului şi misiunea sa specială depăşeşte pe cea a îngerilor, deşi îngerii îi sunt superiori omului. **Omul are darul creator** pe care nu-l au îngerii şi menirea grea de a spiritualiza şi transfigura cu puterea harului dumnezeiesc lucrător în el şi cu ajutorul duhurilor netrupeşti lumea văzută. Din această cauză *omului i s-a dat, alături de calitatea de slujitor al lui Dumnezu pe care o au şi îngerii şi pe aceea de stăpânitor (**arhon**) al creaţiei*.

Prin calitatea sa de stăpânitor al ordinii materiale, omul este mai mult după chipul lui Dumnezeu decât îngerii (Sfinţii Ioan Damaschin şi Grigore Palama)[39]. Orice om, oricât de mic ar părea el, este în planul providenţei şi are o anumită lucrare şi

---

[38] Pr. Prof. Ioan G.Coman, "Probleme de filosofie şi literatură patristică", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1995, p.41-42;

[39] "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p. 166-167;

importanță în univers. Nici naşterea şi nici moartea fiecărui om nu sunt ocazionale ci sunt dirijate de providență: "Zis-am către Dumnezeu în calea tăriei Lui: Vesteşte-mi puținătatea zilelor mele. Nu mă lua la jumătatea zilelor mele, că anii Tăi, Doamne, sunt din neam în neam." (Psalmul 101^{24-25}; Înțelepciune Sirah 17^{2}).

Dumnezeu a creat lumea nu ca s-o lase veşnic într-o formă relativă ci ca să o desăvârşească. **Omul de asemenea a fost creat ca să se desăvârşească** însă nu unul câte unul trecând prin moarte şi numai în sufletul lui, ci **pe toți împreună şi în ființa lor întreagă (în suflet dar şi în trupul legat de cadrul lumii)[40].**

Problema umanului este capitală atât pentru credință cât şi pentru ştiință; ambele fiind în fața dilemei:

- eternizarea omului în Dumnezeu, în Ființă sau
- eternizarea lui în neant, în neființă.[41]

Responsabilitățile noastre impuse de timpul şi spațiul în care existăm dacă sunt împlinite sau sunt neîmplinite, devin responsabilități cu repercusiuni eterne şi pentru toți[42].

---

[40] Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1997, p. 235;

[41] Pr. Prof. Dr. Ion Bria, "Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică", Colecția Didaskalos, Editura România Creştină, Bucureşti, 1999, p.278-279;

[42] Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 105;

II. Căderea omului în păcat, consecinţele asupra întregii ordini cosmice

II.1. Posibilitatea căderii omului din starea primordială de har

"A dat apoi Domnul Dumnezeu lui Adam poruncă şi a zis: << Din toţi pomii din rai poţi să mănânci, Iar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit! >>>"
(Geneză 2^{16-17})

Posibilitatea căderii omului din starea harică primordială este dată de libertatea cu care a fost înzestrat omul pentru a ajunge, prin colaborarea cu harul dumnezeiesc care-i era interior fiinţei lui, la comuniunea deplină cu Dumnezeu, la desăvârşire. Omul avea starea de îndumnezeire la care era chemat, cu toate prerogativele care ţin de ea (nepătimirea, nemurirea, dobândirea libertăţii absolute, devenirea "după asemănarea lui Dumnezeu", îndumnezeirea după har) în potenţă.

După Sfinţii Părinţi, modul în care a fost creat omul - "după chipul lui Dumnezeu", se referă la o particularitate care-L caracterizează pe Dumnezeu în mod exclusiv şi nu există în creaţia materială. Acest fapt ne îndeamnă să căutăm "chipul lui Dumnezeu din om" (precum spune Părintele Stăniloae "chipul nemuritor al lui Dumnezeu din om") în libertate. Sfântul Grigore de Nyssa defineşte această idee drept "stăpânirea asupra sinelui" şi a naturii. Tendinţa omului spre libertatea absolută îi este proprie, ţine de umanitatea sa şi de aceea în decursul istoriei, datorită păcatului omul nu poate fi conceput fără a ne referi la tragic. Tragicul ţine de libertatea sa şi de aspiraţia spre libertatea absolută care priveşte doar umanul; nu-L priveşte nici pe Dumnezeu pentru că este libertatea absolută în sens plenar şi

nici creaţia care nu tinde să-şi depăşească limitele nu are acces singură spre libertate[43].

Dorinţa omului de a ajunge "dumnezeu" îl face să înfrunte "dat"-ul propriei sale existenţe. Aspiraţia omului de a dobândi libertatea absolută îl deosebeşte existenţial de animal şi are legătură tocmai cu supravieţuirea creaţiei, prin chemarea omului de a se îndumnezei ridicând şi creaţia la comuniunea cu Creatorul Suprem, la "libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" (Romani 8^{21}).[44]

Porunca Domnului din rai i-a procurat omului materie pentru a-şi manifesta propria libertate. Sfântul Vasile cel Mare afirmă că omul a fost creat bun de Dumnezeu iar răul a fost ales de om. Dumnezeu nu putea crea pe om rău dar vroia ca omul să se întărească în bine şi prin propria-i conlucrare[45]. Dumnezeu dorea ca omul să crească în libertate prin efortul propriu. Libertatea ca semn al puterii spiritului nu este numai un dar, ci şi un rezultat al efortului. Omul a fost imprudent, i-a lipsit puterea voinţei (Sfântul Vasile cel Mare) şi a renunţat la efortul de la început căzând în robia plăcerii uşoare a simţurilor. Spiritul omului pe care l-a primit de la Dumnezeu **era în mare măsură o potenţă**, care trebuia actualizată de către om. Poruncindu-i să nu mănânce din pomul simţirii fără să fie călăuzit de libertatea spiritului, Dumnezeu i-a poruncit de fapt să fie tare, să rămână liber şi să crească în spirit sau în libertate. Porunca apela la însăşi libertatea omului. Prin cădere omul n-a mai răspuns lui Dumnezeu crezând că prin aceasta îşi afirmă libertatea, autonomia. De fapt acest act a fost începutul închiderii egoiste a omului în sine; socotind că devine domn peste sine omul a devenit sclavul său. Omul e liber numai dacă e liber şi de sine

---

[43] Ioannis Zizioulas, "Creaţia ca Euharistie", Traducere de Caliopie Papacioc, Editura Bizantină, Bucureşti – 1999, p.78;

[44] idem, p.79-80;

[45] Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996, p. 320;

pentru alții, în iubire, dacă este liber pentru Dumnezeu, sursa libertății, sursa iubirii[46].

Adam, ispitit de Eva iar aceasta la rândul ei de satana sub chipul şarpelui, a călcat porunca lui Dumnezeu şi a mâncat din pomul cunoştinței binelui şi răului. Sfinții Părinți lasă să se înțeleagă că prin pomul vieții şi prin pomul cunoştinței binelui şi răului se percepe aceeaşi lume: privită printr-o minte înduhovnicită, este pomul vieții care ne pune-n legătură cu Dumnezeu; iar privită şi folosită printr-o simțire dezlegată de mintea înduhovnicită, reprezentată de pomul cunoştinței binelui şi răului, desface pe om de Dumnezeu. După Sfântul Grigore de Nyssa pericolul concentrării simțirii la aspectul sensibil al lucrurilor provine din putința naşterii pasiunilor în om datorită înrudirii lui trupeşti cu natura creată. Astfel, omul nepregătit duhovniceşte cade în limitele înguste ale materiei pe care o idolatrizează. Creația care aşteaptă să participe la libertatea măririi oamenilor este dezamăgită şi suspină pentru că omul cade spre limitele ei, se dezumanizează[47].

Faptul uimitor că în mijlocul raiului este atât "pomul vieții" cât şi "pomul cunoştinței binelui şi răului", cum nu pot exista două puncte centrale, potrivit Sfântului Grigore de Nyssa, înseamnă că aceeaşi lume, sesizată exclusiv prin simțuri şi prin rațiunea pusă în slujba simțurilor, este un izvor al binelui aparent, de fapt al răului; dar sesizată în semnificația ei de o rațiune mai adânc văzătoare, care ia simțurile în slujba ei, este un izvor al vieții. "Pomul vieții" este fie aceeaşi lume sesizată prin "minte", fie Dumnezeu care se vede prin lumea astfel sesizată. "Pomul vieții" e orice persoană a altuia care e sursa vieții mele prin iubirea ei față de mine; iar **"Pomul vieții" prin excelență şi atotcuprinzător este Comuniunea interpersonală absolută din sânul Sfintei Treimi, ca sursă a iubirii**

[46] idem, p. 321;

[47] cf.Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996, p.322;

nesfârşite faţă de toţi şi a iubirii tuturor persoanelor umane între ele[48].

Posibilitatea căderii lui Adam este opusul posibilităţii lui de a ajunge la desăvârşire, la îndumnezeirea sa harică, în comuniune deplină cu Dumnezeu.

II.2. Consecintele pacatului originar asupra întregii ordini cosmice

"Iar femeii i-a zis: <<Voi înmulţi mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale; în dureri vei naşte copii; atrasă vei fi de către bărbatul tău şi el te va stăpâni>>. Iar lui Adam i-a zis: << Pentru că ai ascultat vorba femeii tale şi ai mâncat din pomul din care ţi-am poruncit: <<Să nu mănânci>>, blestemat va fi pământul pentru tine! Cu osteneală să te hrăneşti din el în toate zilele vieţii tale!… În sudoarea frunţii tale îţi vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care eşti luat; căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce". (Geneză 3[16-19])

Creat pentru comuniunea cu Sfânta Treime, chemat pentru a urca prin iubire de la chipul până la asemănarea cu Dumnezeu, omul a greşit păcătuind. "Păcatul originar" al omului sau îndepărtarea sa de la teocentrism spre egocentrism este lipsa percepţiei lumii şi a celorlalţi într-un mod euharistic, ca o Taină a comuniunii cu Dumnezeu[49].

Sfântul Vasile cel Mare interpretează căderea omului dându-i o perspectivă optimistă îndreptată spre viitor. *El vede binele şi răul săvârşit de Adam prin mâncarea din pomul*

---

[48] idem, p. 326;

[49] Episcopul Kallistos Ware, "Ortodoxia, Calea Dreptei Credinţe", Traducere de E. Chiosa, G.Jacotă şi Pr. D. Ailincăi, Trinitas,Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Iaşi - 1993, p.62-63;

cunoştinţei binelui şi răului în faptul că mâncând a săvârşit un act de neascultare, deci întâi a greşit, apoi a fost dus la cunoştinţa goliciunii, a ruşinii, deci a pocăinţei. Prin mâncare, în Adam s-a născut ideea să-şi pregătească îmbrăcăminte ca să se înfrâneze de la pornirile trupeşti. Ispita şarpelui a trezit pe primii oameni la lupta pentru apărarea de ispitele lui, la lupta pentru biruirea satanei. Dumnezeu însuşi a pus în om pornirea aceasta de luptă împotriva satanei; această pornire va duce la înfrângerea satanei în Fiul Omului, în Hristos: "Duşmănie voi pune între tine şi între femeie, între sămânţa ta şi sămânţa ei; aceasta îţi va zdrobi capul iar tu îi vei înţepa călcâiul" (Geneză 3^{15}). Chiar frumuseţea pomului oprit a fost pentru oameni un prilej de a lupta cu ispitele lui. Desigur omul nu va putea birui singur asupra răului introdus în el dar nici răul nu va desfiinţa cu totul binele din om. Omul va rămâne într-o stare ambivalentă. *Prin afirmarea că mâncării din pomul oprit i-a urmat nu numai neascultarea ci şi cunoştinţa goliciunii, perspectiva Sfântului Vasile cel Mare duce spre posibilitatea mântuirii omului şi a creaţiei întregi cu ajutorul lui Dumnezeu*[50].

Interpretarea neascultării lui Adam în mod juridic: omul nu trebuia să-şi depăşească limitele, nu trebuia să-şi folosească libertatea dată de Dumnezeu nu este plauzibilă şi duce la erori cu repercusiuni grave. Dacă afirmăm că ar fi fost mai bine pentru creaţie ca Adam să nu-şi fi exercitat astfel tendinţa spre libertatea absolută ci să şi-o sacrifice şi s-o abolească greşim. Nemulţumirea lui Adam cu libertatea relativă care se potriveşte făpturii zidite şi tendinţa de a-şi depăşi limitele umane este normală, în conformitate cu voinţa lui Dumnezeu ca omul să ajungă şi "după asemănarea Sa". Precum afirmă "filantropic" şi îndurător Sfântul Irineu despre căderea omului, acesta, asemenea unui copil ce a fost aşezat în rai pentru a evolua cu vârsta exercitându-şi libertatea, a fost înşelat şi a acţionat greşit. Problema nu este depăşirea propriilor limite ale libertăţii relative

[50] cf.Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996, p.323;

ci a aplicării libertății absolute în mod greşit. Este cu totul altceva decât afirmația că Adam trebuia să-şi adapteze impulsul libertății la limitele pe care le avea prin firea sa creată. Gândirea antică greacă cu noțiunea ei de "ivris" (exces), prin care înțelegea că omul "cade" de fiecare dată când încearcă să devină "dumnezeu" este greşită[51].

Era cu mult mai grav dacă omul şi-ar fi adaptat libertatea la limitele creatului deoarece ar fi ieşit de pe calea către libertatea absolută, ar fi devenit asemenea animalelor, pe când acum încă o mai poate avea după ce-i dă o nouă orientare. Îndumnezeirea, scopul şi aspirația ființei umane, este conlucrarea lui Dumnezeu şi a libertății omului: "Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră, … şi a făcut pe om după chipul Său" (Geneză 1^{26-27}). Nu-i era de folos omului să fie creat desăvârşit de la început şi nici nu era posibil pentru că şi-ar fi pierdut elementul esențial - libertatea. De asemenea omul singur nu poate dobândi libertatea absolută, nu poate deveni "dumnezeu fără Dumnezeu", "dumnezeu în afara lui Dumnezeu" pentru că nu pot exista două libertăți absolute. Libertatea absolută a omului se dobândeşte prin iubirea lui Dumnezeu, a semenilor şi prin eliberarea creației de toată stricăciunea şi de limitele ei creaturale pentru a fi părtaşă la comuniunea omului cu Dumnezu.

Speranța făpturii zidite de a-şi depăşi limitele creaturale pentru a înainta spre libertatea absolută, pentru a fi umplută de lumina şi de viața dumnezeiască este omul. Faptul că şi omul este un viețuitor (un animal după Darwin) constituie termenul sine qua non al misiunii glorioase a acestuia în creație.

După cădere "chipul lui Dumnezeu din om" s-a alterat dar nu s-a pierdut total, omul aspiră şi este capabil în continuare, deşi cu mult mai greu şi în mai mică măsură, să fie în comuniune cu Dumnezeu, iar făptura zidită suspină însă are

---

[51] Ioannis Zizioulas, "Creația ca Euharistie", Traducere de Caliopie Papacioc, Editura Bizantină, Bucureşti – 1999, p.81;

speranța părtășiei ei la "libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" (Cf. Romani 8^{19-23}).

Consecințele nefaste ale căderii omului în păcat sunt evidente pentru întreg cosmosul. Izgonirea din Rai este mai mult decât o simplă schimbare de loc – ea înseamnă pierderea comuniunii cu Dumnezeu, a folosirii roadelor pământului fără opreliști, a inocenței morale şi chiar a armoniei cuplului. Tot ce se săvârşea simplu şi firesc în Rai devine acum anevoios şi adesea dureros[52].

Adam şi Eva îşi continuă viața şi zămislesc fii şi fiice. Adam este astfel părintele întregului neam omenesc. Sfântul Apostol Pavel face o paralelă între Adam şi Hristos: Adam, primul dintre oameni, este părintele întregii omeniri în trup iar Hristos este Părintele tuturor celor aleşi în duh; prin Adam "a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea, aşa şi moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit în el." (Romani 5,12) iar "prin îndreptarea adusă de Unul a venit, pentru toți oamenii, îndreptarea care dă viață." (Romani 5,18)

Consecințele păcatului strămoşesc afectează raportul omului:

- **cu Dumnezeu** – Harul dumnezeiesc devine exterior lui, lucrează din afara lui iar în lăuntrul omului este păcatul; omul nu mai face binele pe care îl doreşte ci răul pe care nu-l doreşte, pe acela îl săvârşeşte (cf. Romani 7^{15})
- **cu semenii -** comunicarea este discursivă
- **cu întreaga creație** – care este blestemată pentru om.

Însăşi ființa omului este degradată, cade **"într-o natură de sub natură".** Nu mai este armonie între trup şi suflet. Rațiunea îi este întunecată, simțirea pervertită, iar voința slăbită. Sfântul Apostol Pavel mărturiseşte: "Pentru că ceea ce fac nu ştiu; căci nu săvârşesc ceea ce voiesc, ci fac ceea ce urăsc. … Fiindcă ştiu că nu locuieşte în mine, adică în trupul meu, ceea ce este bun. Căci a voi se află în mine, dar a face binele nu aflu;

---

[52] cf. Fernand Comte, "Marile figuri ale Bibliei", Traducerea Mihaela Voicu, Editura Humanitas, 1995, p.22;

Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc" (Romani 7[15,18-19]). Omul nu mai este liber de păcat ci este robul păcatului şi a urmărilor acestuia care se finalizează în moarte, în imposibilitatea depăşirii stării creaturale. **Omul este nevoit să-şi făurească obiecte** (majoritatea descoperirilor ştiinţifice au acest scop – de a perfecţiona instrumente care să-i faciliteze cunoaşterea şi să-i uşureze viaţa) **ca prelungiri ale simţurilor sale.**

Prin om a intrat deşertăciunea şi blestemul în cosmos: "Căci făptura a fost supusă deşertăciunii – nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o …" (Romani 8,20). Realitatea durerii universale, a participării întregului cosmos la tristeţea şi suferinţa omului este evidentă: "Căci ştim că toată făptura împreună suspină şi împreună are dureri până acum." (Romani 8,22)[53].

Cunoaşterea după căderea în păcat nu mai este prin intuiţie directă ca în starea primordială. Omul este îmbrăcat în "tunici de piele", devine din ce în ce mai opac pe măsură ce păcătuieşte.

Creaţia a devenit din perdea transparentă a iubirii între noi şi Dumnezeu un zid într-o mare măsură opac. Pământul şi creaturile erau transparente, creaţia îşi împlinea rolul ei fiind mijloc de dialog cu Dumnezeu. Lumea deţinea prin creaţie astfel de calităţi datorită Duhului din ea care se retrage datorită căderii omului slăbindu-i naturii însuşirea de mediu transparent între Dumnezeu şi oameni şi între aceştia. Prin retragerea Duhului din lume şi din om, aceasta nu mai are maleabilitatea originară şi nici omul nu mai are forţa spiritului de a o conduce spre deplina stare de mediu de comunicare între Dumnezeu şi el, între el şi semeni. Adam în rai vedea cu o minte plină de iubire, cu un suflet umplut de puterea Duhului Dumnezeiesc, nu numai pentru

[53] Nichifor Crainic, "Sfinţenia împlinirea umanului", Colecţia "Teologie şi Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Trinitas, Iaşi – 1993, p.164

că el însuşi era unificat şi haric, dar şi pentru că trăia într-o creaţie plină de harul dumnezeiesc[54].

Creaţia după cădere poate fi în continuare mijloc de unire între om şi Dumnezeu dacă omul îşi împlineşte rolul său sacerdotal - să se aducă împreună cu ea jertfă Creatorului a toate, dar, paradoxal, poate fi şi zid despărţitor şi de vrajbă între om şi Dumnezeu, atunci când omul se crede "dumnezeu" dar de fapt este robul propriului său egoism şi patimi folosind şi creaţia irațional, împotriva intereselor lui şi ale ei, cu scopul satisfacerii egoismului său.

II.3. Moartea consecinţa păcatului

"Şi am intrat eu în casa olarului şi iată acesta lucra cu roata şi vasul pe care-l făcea olarul din lut s-a stricat în mâna lui; dar olarul a făcut dintr-însul alt vas, cum a crezut că-i mai bine să-l facă. Şi a fost cuvântul Domnului iarăşi către mine şi mi-a zis: Casa lui Israel, oare nu pot să fac şi Eu cu voi, ca olarul acela, zice Domnul? Iată, ce este lutul în mâna olarului, aceea sunteţi şi voi în mâna Mea, casa lui Israel!" (Ieremia 18$^{2-5}$).

Creaţia era supusă morţii şi înainte de căderea omului (Sfântul Irineu, Sfântul Maxim Mărturisitorul, teoria evoluţionistă ş.a. afirmă existenţa morţii în creaţie de la început deoarece creaţia are un început şi singură nu-şi poate depăşi starea ei creaturală. De aceea creaţia fără om nu are rost). Ar fi fost de asemenea brutal şi irațional din partea Creatorului ca din cauza unei creaturi să le pedepsească pe toate[55].

---

[54] cf. Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996, p.325;

[55] cf. Ioannis Zizioulas, "Creaţia ca Euharistie", Traducere de Caliopie Papacioc, Editura Bizantină, Bucureşti – 1999, p.87-88;

Tocmai omul este inelul de legătură între Creator şi creaţie, el poate face ca-n toţi şi în toate să fie Dumnezeu. Dacă omul îşi abandona dreptul la libertatea absolută automat creaţia îşi pierdea speranţa mântuirii. Aceasta ne permite să afirmăm că a fost mai bine ca Adam să cadă, păstrându-şi dreptul şi aspiraţia la libertatea absolută (parte constitutivă a "chipului nemuritor al lui Dumnezu din om"), decât dacă n-ar fi căzut, refuzând acest drept, devenind după chipul animalelor limitate la condiţia lor[56].

Căderea lui Adam a adus moartea nu ca pe un fapt nou în creaţie, ci ca incapacitatea de a-şi depăşi mortalitatea înnăscută, de a-şi depăşi limitele creaturale, finite. Luând omul drept punctul de referinţă cel mai înalt al creaţiei, moartea a intrat în lume prin căderea omului, omul însuşi fiind creatură şi parte a creaţiei, folosind în sens greşit libertatea cu care a fost înzestrat, nu şi-a putut depăşi limitele, între care şi moartea, specifică creaturilor care nu sunt în comuniune harică cu Dumnezeu.

Moartea fizică nu este o pedeapsă ci este o eliberare oferită de Dumnezeul iubirii. Dumnezeu nu l-a lăsat pe om să trăiască veşnic într-o lume căzută, să fie captiv cercului vicios al propriilor născociri ci i-a dat posibilitatea eliberării de păcat. Moartea nu este sfârşitul vieţii, ci doar începutul reînnoirii ei. Dincolo de moartea fizică este reunirea viitoare a trupului cu sufletul înnoite pentru a fi capabile să participe, pe măsura propriilor posibilităţi, la iubirea dumnezeiască veşnică[57].

Prin despărţirea trupului şi a sufletului în momentul morţii, Dumnezeu lucrează asemenea olarului: când vasul de pe roata sa se strică şi se răsuceşte, el îl strică tot pentru a face din el un alt vas bun. Revelaţia primită de Ieremia este elocventă în acest sens: *"Cuvântul care a fost de la Dumnezeu către Ieremia şi i-a zis: << Scoală şi intră în casa olarului şi acolo îţi voi vesti cuvintele Mele!>> Şi am intrat eu în casa olarului şi iată acesta*

---

[56] idem, p.83;

[57] Episcopul Kallistos Ware, "Ortodoxia, Calea Dreptei Credinţe", Traducere de E. Chiosa, G.Jacotă şi Pr. D. Ailincăi, Trinitas,Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Iaşi - 1993, p.63;

lucra cu roata şi vasul pe care-l făcea olarul din lut s-a stricat în mâna lui; dar olarul a făcut dintr-însul alt vas, cum a crezut că-i mai bine să-l facă. Şi a fost cuvântul Domnului iarăşi către mine şi mi-a zis: Casa lui Israel, oare nu pot să fac şi Eu cu voi, ca olarul acela, zice Domnul? Iată, ce este lutul în mâna olarului, aceea sunteți şi voi în mâna Mea, casa lui Israel!" (Ieremia 18^{1-5}).

Slujba de înmormântare a creştinilor revelează acelaşi aspect privind moartea ca urmare a păcatului şi rostul ei în iconomia mântuirii: "Cel ce cu mâna dintru neființă m-ai zidit şi cu chipul Tău cel dumnezeiesc m-ai cinstit, iar pentru călcarea poruncii iarăşi m-ai întors în pământ, din care am fost luat, la Cel după asemănare mă ridică, cu frumusețea cea dintâi iarăşi împodobindu-mă"[58].

[58] idem, p.64;

III. Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om

III.1. Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om

"Iisus I-a răspuns: Nu este scris în Legea voastră că 'Eu am zis: dumnezei sunteți?'. Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu - Şi Scriptura nu poate să fie desființată -…" (Ioan 10[34-35])

Dumnezeu l-a plămădit pe om din pământ "şi a suflat în fața lui şi s-a făcut omul ființă vie." (Geneză 2,7) Omul este chemat să participe, să conlucreze cu Tatăl după modelul Fiului Întrupat: "Tatăl Meu până acum lucrează; şi Eu lucrez." (Ioan 5,17) Sfântul Maxim Mărturisitorul arată permanenta lucrare a lui Dumnezeu în creația Sa: "Dumnezeu, isprăvind de creat rațiunile prime şi esențele generale ale lucrurilor, lucrează totuşi până astăzi nu numai susținând acestea în existență, ci şi aducând la actualitate, desfăşurând şi constituind exemplare particulare date virtual în esențe, apoi asimilând exemplarele particulare cu esențele universale până ce folosindu-se de rațiunea cea mai generală a ființei raționale, sau de mişcarea exemplarelor particulare spre fericire, va uni pornirile de bunăvoie ale tuturor. În felul acesta le va face să se simtă armonios şi identic între ele şi cu întregul, cele particulare nemaiavând o voie deosebită de a celor generale, ci una şi aceeaşi rațiune contemplându-se în toate, neîmpărțită de modurile de a fi şi de a lucra ale acestora, cărora li se atribuie la fel. Prin aceasta se va arăta în plină lucrare harul care îndumnezeieşte toate."[59] Spre deosebire de Persoanele Treimice care lucrează permanent în creație, omul este chemat şi el, după puterile lui limitate să participe la împlinirea armoniei universale a creației în Dumnezeu.

---

[59] cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol. I, Editura Deisis, 1993, p. 28;

În om este unită lumea materială cu lumea spirituală; omul participă în mod activ la creație în calitate de coroană a ei, dar totodată participă la lumea spirituală a îngerilor şi, prin urcuş duhovnicesc, prin conlucrarea cu harul dumnezeiesc, participă la iubirea veşnică a lui Dumnezeu[60].

Baza de la care accede omul la Dumnezeu Creatorul lui este chiar "chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om"[61], acel dar constitutiv ființei umane care se manifestă în perpetua căutare a Arhetipului. Fericitul Augustin mărturiseşte în acest sens: "Neliniştit este sufletul meu până ce–şi va afla odihna în Domnul."

Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om îi dă posibilitatea să se desăvârşească, să devină "după asemănarea cu Dumnezeu". Distincția dintre chip şi asemănare este elocventă. Chipul i-a fost dat omului la creație, este darul lui Dumnezeu: "Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său." (Geneză 1,27) Chipul este asemănarea în potență, iar asemănarea este chipul în actualitate. Cu toate acestea şi asemănarea este darul lui Dumnezeu dat tuturor oamenilor: "Dumnezeu voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină" (II Timotei 2,4) însă pe care omul trebuie să-l ia prin efort personal liber şi conştient, să vrea să-l ia şi să conlucreze cu harul dumnezeiesc pentru a-şi realiza scopul: îndumnezeirea.

Argumentele că şi dobândirea asemănării cu Dumnezeu este un dar dumnezeiesc dat omului pregătit corespunzător sunt multe. Chiar sfatul Persoanelor Treimice este: "Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră …"(Geneză 1,26) Asemănarea omului cu Dumnezeu, chemarea sfântă, mântuirea este opera Mântuitorului: "El ne-a mântuit şi ne-a chemat cu chemare sfântă, nu după faptele noastre ci după a Sa hotărâre şi după harul ce ne-a fost dat în Hristos Iisus, mai înainte de

---

[60] cf. Sfântul Chiril al Alexandriei, "Scrieri", Partea a doua, P.S. B. 39, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1992, p.11;

[61] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Sfânta Treime sau La început a fost Iubirea", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, p.5;

începutul veacurilor." (II Timotei 1,9) Deşi omul nu aduce nimic în lume, totul fiind manifestarea iubirii lui Dumnezeu, ("Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot aşa cum nici nu putem să scoatem (nimic) ceva din ea afară" I Timotei 6,7), totuşi dorința şi lucrarea omului este indispensabilă mântuirii: "Şi rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav şi Domnul îl va ridica, şi de va fi făcut păcate se vor ierta lui." (Iacov 5,15) O veche înțelepciune evreiască spune: ***"Ajută-te singur şi te va ajuta şi Dumnezeu!"*** Dumnezeu îl ajută pe om întâi pe cale naturală, prin puterile cu care l-a înzestrat, iar în cazuri speciale şi prin alte mijloace (minuni). Pentru ca omul să fie ajutat şi mai ales pentru ca ajutorul primit să aibă efecte durabile este absolută nevoie ca omul să conlucreze la mântuirea sa şi să facă tot ceea ce îi stă în puteri. Unde puterile umane nu sunt suficiente omul care se roagă va face față până la sfârşit căci chiar dacă crezi că este imposibil, Dumnezeu ne îndeamnă să ne rugăm Lui pentru că ceea ce la oameni este cu neputință, la Dumnezeu este cu putință.

Pentru a deveni "dumnezeu după har", omul porneşte de la "chipul nemuritor al lui Dumnezeu" din el, de la "scânteia divină" cu care a fost înzestrat şi, conlucrând cu harul dumnezeiesc, parcurge timpul până la starea în care voința şi lucrarea lui este în concordanță cu voia lui Dumnezeu: "Şi ştim că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemați după voia Lui;" (Romani 8,28)

Chipul lui Dumnezeu în om s-a alterat după căderea din starea harică originară însă nu s-a distrus total. Imediat după izgonirea din Rai şi după pedepsire, omul primeşte făgăduința unui Răscumpărător care-i va reda posibilitatea dobândirii stării harice şi-l va ridica obiectiv la maxima apropiere de Dumnezeu. (Geneza 3,15)

Dumnezeu lucrează prin "vase alese" în Vechiul Testament; aghiografii care, sub inspirația Duhului Sfânt, primesc harul dumnezeiesc şi sunt transformați în vederea primirii şi transmiterii adevărului revelat de Dumnezeu pentru

mântuirea tuturor popoarelor. Cu ajutorul harului dumnezeiesc primit şi datorită vieţii speciale, aghiografii Vechiului Testament sunt ridicaţi la starea originară de dinainte de păcat, pot comunica direct cu Dumnezeu.[62] Aceştia, insuflaţi de Duhul Sfânt, vestesc despre Întruparea Logosului "la plinirea vremii." "Duhul vorbeşte prin profeţi" în Vechiul Testament poate fi înţeleasă ca Cincizecimea preliminară care pregăteşte venirea Mântuitorului promis.[63]

Logosul Întrupat mărturiseşte şi chiar spune despre aceştia care au trăit în starea harică încă înainte de venirea Sa: "Nu e scris în Legea voastră 'Eu am zis: dumnezei sunteţi?'. Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu - şi Scriptura nu poate să fie desfiinţată - despre Cel pe care Tatăl L-a sfinţit şi L-a trimis în lume, voi ziceţi: Tu huleşti, căci am spus: Fiul lui Dumnezeu sunt?" (Ioan 10, 34-36). Îndumnezeirea omului, opera iubirii lui Dumnezeu şi a liberului arbitru omenesc de a alege viaţa, se realizează pe tot parcursul istoriei omenirii, prin mijloacele specifice înţelegerii şi pregătirii fiinţei umane în diferitele ei stadii de participare la iubirea dumnezeiască.

"La plinirea vremii", când lumea a fost pregătită pentru venirea Mântuitorului, harul îndumnezeitor a fost oferit omului de Dumnezeu-Omul în mod deplin. Întruparea, Patimile, Învierea, Înălţarea şi trimiterea Duhului Sfânt în lume pentru a-L face prezent real pe Hristos în Biserica Sa până la sfârşitul veacurilor aduc tuturor oamenilor harul dumnezeiesc, mântuirea obiectivă pe care fiecare în parte şi toţi în duhul iubirii şi al comuniunii cu Hristos trebuie să şi-o însuşească.

Învăţătura Mântuitorului este sintetizată în porunca iubirii faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele nostru. Astfel creştinul se înalţă la Dumnezeu (pe verticală) şi este totodată în comuniune cu semenii (pe orizontală), purtându-şi crucea în

---

[62] cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, "Teologia Dogmatică şi Simbolică", Piteşti, 2000, p. 34;

[63] Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 159;

fiecare zi. Omul îndumnezeit care participă la Împărăția lui Dumnezeu încă din această viață, vede în creație, vede în semeni tot pe Hristos prin care s-au făcut toate: "nu mai este elin şi iudeu, tăiere împrejur şi netăiere, barbar, **scit,** rob ori liber, ci toate şi întru toți (este) Hristos." (Coloseni 3,11)

Dumnezeu "*voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină.*" (II Timotei 2,4) "*Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viață veşnică*" (Ioan 3,16). Dumnezeu iubeşte pe toți oamenii şi, precum spune Sfântul Apostol Pavel romanilor, necredința unora nu va nimici credincioşia lui Dumnezeu (cf. Romani 3,3). Omul creştin cu atât mai mult iubeşte semenii, chiar şi pe dușmani; iubirea între oameni este susținută de valoarea pe care o are unul pentru celălalt, valoare veşnică pentru că Hristos S-a jertfit pentru toți şi pentru că orice om, indiferent de cât de grosier a ajuns, are "chipul nemuritor al lui Dumnezeu" în el.[64]

"Omul abordează enigma teologiei în însăşi structura sa" (Fotie, Patriarhul Constantinopolului +891). Pentru că este creat "după chipul lui Dumnezeu" Unul şi Întreit, omul însuşi se transformă într-o teologie vie, în "locaş teologic" prin excelență.[65]

Chipul ca mijloc de cunoaştere oferă două metode posibile:

- **metoda ascendentă** - Fericitul Augustin folosindu-o cercetează sufletul omenesc, pornind de la chipul gravat în el pentru a-l reconstitui pe Dumnezeu prin ceea ce vede în oglinda omenească. Sufletul se cunoaşte pe sine şi, prin sine, simultan îl cunoaşte pe Dumnezeu. Fericitul Augustin elaborează, din punct de vedere metodologic, o antropologie

[64] cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, "Ortodoxia în fața ereziilor contemporane", Editura Diogene, 1996, p.60-61;

[65] Paul Evdokimov, "Ortodoxia", Traducere de Dr. Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti,1996, p 62;

a lui Dumnezeu (se analizează sufletul uman ca să găsească în el chipul Treimii);

- **metoda descendentă**- Sfântul Grigore de Nyssa porneşte de la Dumnezeu, adică de la Prototip, pentru a ajunge la tip, la a înțelege şi defini natura şi esența umană "ca chip a Celui ce este". Omul este reconstituit cu ajutorul a ceea ce este dumnezeiesc.[66]

Părinții răsăriteni au fundamentat antropologia pe elementul divin al firii omeneşti, adică pe chipul lui Dumnezeu (imago Dei) din om, dinainte de păcatul originar. Numai starea inițială, paradisiacă, defineşte ființa umană autentică, harică prin creație, care trebuia să progreseze spre stabilirea definitivă în comuniunea cu Dumnezeu.

Omul este ființa care **reflectă chipul** (**ikon, imago**) şi **slava (doxa, gloria) lui Dumnezeu**, în asemănarea cea mai deplină cu El.: "Căci bărbatul nu trebuie să-şi acopere capul, fiind chip şi slavă a lui Dumnezeu, iar femeia este slava bărbatului." (I Corinteni 11,7).[67]

"**Imago Dei**" este unicitatea personală proprie fiecărei făpturi umane, destinată îndumnezeirii. Cum creația omului primordial înseamnă creația umanității, (cf. Geneză 3) "imago Dei" se referă la întreaga comunitate umană, chemată să fie "slava" lui Dumnezeu, adică prezența (shekinah) luminoasă a lui Dumnezeu în univers.

"Drept aceea, **această suflare a lui Dumnezeu**, suflată cum s-a zis, în Adam, până ce a fost în el, nu puțină strălucire şi slavă de chip dumnezeiesc pricinuia celui părtaş la ea. Ca urmare, el se purta față de lucruri cu putere străvăzătoare şi proorocească şi era împreună creator cu Dumnezeu sau al doilea dumnezeu după har, iar prin aceasta îi făcea plăcere şi lui Dumnezeu, Făcătorul mai presus de înțelepciune al tuturor, cu vederile şi cu proorocirile prea strălucite ale lui." (Patriarhul Calist, Capete despre rugăciune,16). Ființa umană se distingea

[66] idem, p.63;

[67] Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică, idem, p. 108;

prin acea "**frumusețe originară"** (kalos) **obținută prin "participarea"** (metousia) **plenară la Dumnezeu**.[68]

După îndepărtarea din Eden, omul este îmbrăcat în **"tunici de piele",** creația devine mediu ostil omului care-şi câştigă existența "cu sudoarea frunții". Harul dumnezeiesc care la origine lucra din lăuntrul omului şi-l ducea în mişcare liberă şi conştientă spre "pomul vieții", spre plenitudinea ontologică în iubire, după cădere devine cu greu accesibil lui într-o măsură mai mică. Până la Hristos omul se găseşte **"într-o natură de sub natură"**. Cu toate acestea ceea ce omul nu şi-a agonisit sieşi din pricina nepurtării de grijă şi a neascultări, aceea îi dăruieşte Dumnezeu prin milostivirea şi iubirea Sa de oameni.[69]

"Chipul dumnezeiesc" al omului este restabilit de Hristos, omul este mântuit obiectiv, ridicat la maximă apropiere de Dumnezeu. Harul care-i este dat îl duce pe cel liber la omul "cel nou, care se înnoieşte, spre deplină cunoştință, după chipul Celui ce l-a zidit." (Coloseni 3,10)

Sfântul Vasile cel Mare şi Grigore Teologul afirmă că oamenii au primit poruncă expresă de la Dumnezeu să devină, prin colaborarea cu harul dumnezeiesc şi prin efort propriu, liber şi conştient, "dumnezei după har": " Eu am zis: 'Dumnezei sunteți şi toți fii ai Celui Preaînalt'." (Psalmul 81,6)

Posibilitatea împlinirii menirii omului este dată de: "chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om" şi de mântuirea obiectivă adusă de Fiul lui Dumnezeu Întrupat. Aceste două daruri dumnezeieşti indispensabile mântuirii sunt date tuturor oamenilor fiind punctele de plecare spre îndumnezeire[70].

Totodată posibilitatea restaurării omului este dată tot de "chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om" care, deşi s-a pervertit prin căderea în păcat, a rămas în ființa omului, acesta având permanent aspirația spre libertatea absolută, spre

---

[68] ibidem, p.109;

[69] Sfântul Ioan Damaschin, "Dogmatica", Traducere de Pr. D. Fecioru, Editura Scripta, Bucureşti, 1992, p. 70;

[70] "Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică", idem, p. 109.

frumusețe, iubire, într-un cuvânt spre unirea harică deplină cu Dumnezeu.

III.2. Posibilitatea restaurării omului şi a creației

"Căci Eu nu voiesc moartea păcătosului, zice Domnul Dumnezeu; întorceți-vă şi trăiți !" (Iezechiel 18[32])
"Ea va naşte Fiu şi vei chema numele Lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcatele lor." (Matei 1[21])

Posibilitatea restaurării omului este dată de faptul că păcatul strămoşesc n-a fost pentru om o cădere radicală, ca aceea a îngerilor[71]; "chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om" deşi a fost alterat prin căderea în păcat, a rămas constitutiv ființei umane.

Chiar în urma căderii exista în om o aspirație spre infinit, spre transcendent şi o tendință slăbită dar funciară spre comuniune şi solidaritate umană[72]. Aceasta este o parte constitutivă a chipului nemuritor al lui Dumnezeu din noi. Durează permanent, de la creație ("Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el" Geneză2[18]) şi până la sfârşitul lumii când, în starea eonică finală, se va împlini această aspirație: "Dumnezeu este cu oamenii şi El va sălăşlui cu ei şi ei vor fi poporul Lui şi însuşi Dumnezeu va fi cu ei" (Apocalipsă 21[3]). *Transcendența ca determinantă pentru destinul omului nu este impersonală ci poartă numele de Sfânta Treime*, ca structură a supremei iubiri şi comuniuni a Trei Persoane: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt care trăiesc într-o totală dăruire una față de alta şi constituie fundamentul comuniunii şi solidarității umane. Aceasta înseamnă că omul a fost creat "după chipul lui

---

71 Pr. Conf. Univ. Dr. Ion Popescu, "Teologia Dogmatică şi Simbolică", Editura Universității din Piteşti, 2000, p.3;

72 Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh.Popescu, "Teologie şi Cultură", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, p.145;

Dumnezeu" şi acest dar este constitutiv fiinţei sale[73]. Omul are permanent aspiraţia spre împlinirea menirii sale - unirea harică deplină cu Dumnezeu.

Dumnezeu "Care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (I Timotei 2^{4}), ne cheamă pe toţi prin Fiul Său la adevăr, la viaţă, la dreptate şi la dragoste. Totul ne-a fost, ne este şi ne va fi oferit. Prin Iisus Hristos mântuirea obiectivă a fost dată întregului neam omenesc. Toţi suntem potenţial mântuiţi; motivul fiind dragostea lui Dumnezeu faţă de creaţia Sa. Dreptatea lui Dumnezeu este indisolubil legată de iubirea Sa.

"Dreptatea lui Dumnezeu", potrivit cuvintelor Mântuitorului, este cea care primeşte cu braţele deschise şi face ospăţ mare atunci când fiul cel pierdut se întoarce pocăindu-se la tatăl său; dă şi celui din urmă lucrător al viei asemenea celui care a lucrat de dimineaţă (Matei 20$^{1-16}$). Dumnezeu "aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică." (Ioan 3^{16}). "Căci dacă, pe când eram vrăşmaşi, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea Fiului Său, cu atât mai mult, împăcaţi fiind, ne vom mântui prin viaţa Lui" (Romani 5^{10}). Deşi toţi suntem păcătoşi, dragostea lui Dumnezeu s-a manifestat şi se manifestă continuu. *Dreptatea şi iubirea propovăduite de Hristos cer să iertăm de 70 de ori câte 7 în fiecare zi, să iubim chiar pe vrăşmaşii noştri şi să ne rugăm pentru ei.* Dacă ni se cere aceasta şi dacă aceasta este deopotrivă dreptatea şi iubirea lui Dumnezeu pentru întreaga Sa creaţie, aceasta este soluţia împlinirii noastre ca oameni care aspiră la îndumnezeire.

Dumnezeu ne învaţă să iertăm, să nu judecăm pentru a nu fi judecaţi, să miluim pentru a fi miluiţi. Mântuirea, iubirea lui Dumnezeu se manifestă faţă de toţi oamenii în veci. "*Dumnezeu este iubire*" (I Ioan 4,8) în veci şi este neschimbabil. "Căci ce este dacă unii n-au crezut? Oare necredinţa lor va nimici credincioşia lui Dumnezeu?" (Romani 3^{3}).

---

[73] idem, p.144;

Dumnezeu dă tuturor oamenilor în această lume şansa să se îndrepte oricâte păcate au făcut şi îi ajută prin diferite metode părinteşti. *Mântuirea se poate realiza însă doar în viața actuală care este supusă stricăciunii şi ispitelor.* După Învierea generală, schimbare nu se va mai putea face. *Veşnicia (nestricăciunea), este starea lucrurilor neschimbătoare; în veşnicie nu se va mai petrece nici o alternanță, ci doar progres în starea aleasă de personalitățile umane libere; dezvoltare veşnică şi infinită, dar nu schimbare, nu alterare a direcției, nu întoarcere. Fiecare va înainta spre starea pentru care s-a pregătit*[74].

Lumea pe care o vedem în jur se schimbă şi poate fi schimbată pentru că este coruptibilă. Noul Cer şi Pamântul veşnic pe care Dumnezeu ni le aduce la a Doua Venire sunt incoruptibile, neschimbatoare. Este esențială pentru viață deci până şi ultima clipă. Tâlharul de pe cruce care s-a pocăit a câştigat raiul. L-a câştigat pentru că şi-a schimbat viața spre adevăr, spre Hristos. Mântuitorul când i-a spus: "astăzi vei fi cu Mine în rai" (Luca 23[43]); a spus aceasta pentru toți cei care se pocăiesc, chiar şi în ultima clipă, dar <u>în ultima clipă a acestei vieți trecătoare</u>**.** După înnoirea lumii nimic nu-şi va mai schimba direcția pentru că va fi totul definitiv, etern, totul va fi umplut de slava lui Dumnezeu. Aceasta nu înseamnă că trebuie să greşim până în ultima clipă a vieții şi atunci să ne pocăim. Ucenicii Domnului, ca şi toți ceilalți oameni care au crezut în Dumnezeu s-au îndreptat imediat după ce au aflat adevărata cale şi viață. A crede că putem păcătui şi apoi în ultima secundă că putem îndrepta totul este o eroare din două motive:

- Sfârşitul omului nu este previzibil;
- Cazul tâlharul şi toate celelalte cazuri în care oamenii au venit la Hristos arată clar că viața lor s-a schimbat profund din acea clipă pentru tot restul vieții. Tâlharul a murit repede,

[74] Cf. "Umanitate şi Creştinătate", Nr. 4. Februarie 2001, Publicația tinerilor creştini argeşeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului, p.6;

însă cazul lui Saul (viitorul Apostol Pavel) şi a tuturor celorlalți arată clar că până la moarte au mers cu Hristos. Chiar dacă au mai avut clipe de îndoială şi de căderi datorate fricii de ceilalți (inevitabile întăririi), viața li s-a schimbat radical şi au devenit cu adevărat liberi de păcate şi de egoism fiind în slujba semenilor pentru Hristos.

De asemenea nu Dumnezeu este responsabil de iertarea sau pedepsirea noastră. Dumnezeu iubeşte întotdeauna, iartă întotdeauna, este întotdeauna prietenul omului. Dar cel care nu iartă niciodată, care nu este niciodată prietenul omului este păcatul. Păcatul ne distruge sufletul pentru că este exact calea care ne îndepărtează de Dumnezeu, zidul care ne desparte de El, căci păcatul ne distruge ochii spirituali ca să nu vedem lumina Lui. Mântuirea sau moartea veşnică nu ține de hotărârea lui Dumnezeu, ci ține de hotărârea noastră, de voința noastră liberă pe care Dumnezeu o respectă în mod absolut. Să nu ne amăgim singuri cu aceasta încredere în dragostea lui Dumnezeu. Pericolul nu vine de la Dumnezeu, ci de la noi înşine, de la păcatele noastre. De fapt Dumnezeu nu pedepseşte pe nimeni în sensul răzbunării sau al dreptății înțeleasă în mod juridic ci doar în scop coercitiv, pentru a îndrepta. Toate aceste pedepse operează şi îşi au scopul limitat la starea de stricăciune; ele nu se extind dincolo de această stare. Scopul lor este să îndrepte ceea ce poate fi îndreptat, să schimbe lucrurile în mai bine, atât timp cât ele pot fi schimbate în această lume schimbătoare[75] (Ieremia 18^{6-9}). Aşa cum spune Sfântul Isac Sirul: "Cel care aplică pedepse pedagogice pentru vindecare, pedepseşte cu dragoste, dar cel care caută răzbunare este lipsit de dragoste. Dumnezeu pedepseşte cu dragoste, nu ca să Se apere – departe de noi a crede aşa ceva – ci ca să-Şi vindece imaginea Lui (omul este "imago Dei") şi nu ține mânia".

În Noua Lume nu mai poate exista îndreptare şi de aceea pedepsele pedagogice nu-şi mai au rostul. Orice pedeapsă de la

[75] "Umanitate şi Creştinătate", idem, p.6-7;

Dumnezeu în această Lume Nouă a Învierii ar fi doar acte de răzbunare, nepotrivite şi motivate de ură, fără o intenție sau un scop bun.

Dragostea lui Dumnezeu față de creația Sa este dreaptă şi nu se schimbă în veci. Un om drept şi înțelept este ca şi Dumnezeu pentru că nu pedepseşte pe altul din răzbunare, ci pentru a-l îndrepta sau pentru ca alții să se teama" (Sfântul Isac Sirul Omilia 73). Dumnezeu pedepseşte aşadar doar în măsura în care este nădejde de îndreptare.

Dumnezeu cheamă pe toți oamenii la comuniunea cu Sine, la existență. Asemenea tatălui din parabola cu fiul risipitor care se întoarce, Dumnezeu ne iartă pe toți cei care venim la El şi ne primeşte cu brațele deschise. Iadul, paradoxal, este revolta celui care este rugat să vină la Tatăl său, la Dumnezeu, însă refuză pe diferite motive. Iadul nu este o pedeapsă a lui Dumnezeu, ci o auto-condamnare. Cum spune Sfântul Vasile cel Mare, "Chinurile iadului nu-L au pe Dumnezeu drept cauză, ci pe noi înşine".

Dreptatea înțeleasă juridic ne poate duce în iad; ne putem asemăna fiului care a ascultat permanent, care a împlinit toate poruncile dar care nu a mai vrut să intre în casa tatălui său pentru că a fost iertat şi restabilit fiul risipitor care "mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat" (Luca 15^{24}). Cel mai mare chin este să fii invitat să intrii în casa tatălui tău, toți cei din jur să-şi manifeste dragostea față de tine şi tu să nu te poți bucura pentru că nu te lasă egoismul din tine, trufia de a fi numai tu pentru că numai ție crezi tu că ți se cuvine. Poți astfel fi chiar în mijlocul raiului însă nu te poți bucura pentru că ființa ta este închisă comuniunii cu alții care, în înțeles adevărat creştin, presupune lepădare de sine, presupune îndurare pentru alții asemenea îndurării pe care o primim noi de la Dumnezeu. Exemplul concludent este dat de Însuşi Mântuitorul care a iertat pe toți cei ce s-au pocăit şi s-au întors la El. Întâmplarea cu femeia prinsă în păcatul adulterului şi adusă să fie ucisă cu pietre este relevantă: cine este fără de păcat, a spus Mântuitorul, să arunce primul cu pietre în ea.

Aceasta este starea la care suntem chemaţi. Ca toţi să fim una înseamnă să acceptăm şi să participăm la restaurarea noastră, să Îl iubim pe Dumnezeu din toată inima şi pe toţi semenii ca pe noi înşine. Firea umană repartizată în persoane poate fi reunită şi adusă toată la unitatea voită cu Dumnezeu prin virtutea dragostei. Omul, după chipul Sfintei Treimi, este unic în esenţa sa, multiplu în ipostasele sale. Prin iubirea lui Dumnezeu şi a semenilor, toţi oamenii (toţi la un loc şi fiecare în parte în virtutea deofiinţimii neamului omenesc) pot ajunge la o singură lucrare, la o singură voinţă; întreaga umanitate poate deveni un singur trup al cărui cap este Hristos. Iubirea, esenţa vieţii creştine, este participarea la comuniunea cu Dumnezeu şi cu semenii încă din această viaţă.

Moartea va fi distrusă, stricăciunea nu va mai fi, totul va fi umplut de nestricăciune şi Dumnezeu va fi în toţi şi în toate. Scopul suprem al lumii şi al omului - unirea cu Dumnezeu - este realizabil şi are ca efect spiritualizarea întregii creaţii, transformarea ei în vederea participării la "libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" (Romani 8^{21})[76].

Unirea omul cu Dumnezeu, după har, este personală, omul ajunge cu ajutorul harului dumnezeiesc să-şi depăşească condiţia de creatură limitată, pentru a ajunge "după asemănarea lui Dumnezeu", pentru a participa etern la dragostea dumnezeiască Intratrinitară. Spre aceasta tindem fiecare în parte şi toţi la un loc; aceasta este Calea spre Adevăr şi Viaţă: să fim "temple ale Duhului Sfânt", pentru ca toţi să fim una în Hristos prin lucrarea şi harul Duhului Sfânt.

Aceasta este şi salvarea întregii creaţii, al cărei "preot" este omul. Restaurarea creaţiei este indisolubil legată de restaurarea omului. Totodată scopul creaţiei care vine de la Dumnezeu este de a înainta spre El. Părintele Stăniloae militează, prin intermediul raţionalităţii creaţiei, ce constituie structura ei interioară, pentru o relaţie internă între creaţie şi

[76] "Umanitate şi Creştinătate", idem, p.6-7;

Creator;[77] toate lucrurile au fost create prin Logos, ca expresie a raţiunii supreme spirituale şi se îndreaptă spre împlinirea lor deplină în Logos, raţiunea dar şi scopul existenţei lor. Spiritul, ca raţionalitate a universului nu se află în afara materiei ci în interiorul ei iar aceasta face ca valoarea creaţiei să nu se limiteze doar la perioada istoriei omului căzut ci să fie spiritualizată şi să participe la comuniunea omului cu Dumnezeu în eternitate.

Prin păcatul strămoşesc şi prin păcatele ulterioare, neamul omenesc a coborât treptat într-o tot mai adâncă afundare în rău care a produs şi o înstrăinare din ce în ce mai mare de Dumnezeu[78] şi o criză din ce în ce mai profundă în creaţie. Creaţia a fost abrutizată de către om. Datorită întunecimii minţii, omul a decăzut în aşa măsură încât a ajuns să afirme în perioada iluminismului că ştiinţa este mijlocul prin care omul poate domina natura. Astfel, precum criza spirituală a omului s-a răsfrânt şi asupra naturii, şi în sens pozitiv, restaurarea omului este şi restaurarea întregii creaţii în armonie cu omul şi prin acesta în comuniune cu Dumnezeu.

Datorită păcatului omul, coroana creaţiei, nu se mai putea întoarce singur la Dumnezeu, scopul vieţii lui şi nici nu mai putea aduce cu sine întreaga creaţei prinos lui Dumnezeu. Dar Dumnezeu n-a voit pieirea veşnică a omului pentru că nu pentru aceasta îl crease şi, datorită atotiubirii Sale pentru creaţia Sa, a găsit şi mijlocul cel mai bun şi pe măsura omului pentru a-l izbăvi din stricăciune[79]. Acest mijloc al bunătăţii şi înţelepciunii divine negrăite este hotărârea din veşnicie a lui Dumnezeu (Fapte 2^{23}; I Petru 2^{20}) de a-L trimite pe Fiul Său în lume pentru a mântui prin El lumea.

"Taina cea din veci ascunsă în Dumnezeu, Ziditorul a toate, prin Iisus Hristos" (Efeseni 3^{9}), singura noutate din lume,

---

[77] Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh.Popescu, "Teologie şi Cultură", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, p.26;

[78] cf. "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p.290;

[79] ibidem;

adică Întruparea Fiului lui Dumnezeu şi întreaga operă răscumpărătoare este mijlocul prin care are loc restabilirea tuturor creaturilor dar este totodată şi scopul acestora, este însăşi raţiunea existenţei lor.

III.3 Iisus Hristos - restaurarea omului şi a creaţiei

"Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică." (Ioan 3^{16})

Dumnezeu nu rămâne indiferent la drama omului şi a creaţiei provocată de căderea omului în păcat şi, datorită "iubirii sale nebune faţă de om", se implică în procesul restaurării lui[80]. "Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea." (Galateni 4^4). Scopul Întrupării Fiului lui Dumnezeu "la plinirea vremii" este aducerea harului, înfierea, restaurarea omului ca "fiu al lui Dumnezeu", părtaşia lui la "dumnezeiasca fire" (II Petru 1^4), "pentru că plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu, viaţa veşnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru" (Romani 6^{23}).

S-a Întrupat Fiul lui Dumnezeu şi nu altă Persoană a Sfintei Treimi sau un înger din următoarele motive:

- Pentru a păstra calitatea de Fiu şi prin Întrupare a dat şi oamenilor darul înfierii făcându-i fii ai lui Dumnezeu;
- Pentru că prin El toate s-au făcut (Ioan 1^3), El este raţiunea de a fi a creaţiei şi de aceea răscumpărarea trebuia făcută tot prin El;
- Fiul este chipul Tatălui, iar omul mântuit obiectiv de Fiul Întrupat îşi reface chipul după chipul Tatălui**[81]**.

---

[80] Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh.Popescu, "Teologie şi Cultură", idem, p.146;

[81] Pr. Conf. Univ. Dr. Ion Popescu, "Teologia Dogmatică şi Simbolică", idem, p.4;

În Iisus Hristos se dărâmă zidurile opace şi intervin energiile divine necreate. Totul a fost creat "de" şi "în" Cuvântul, Logosul, marea Raţiune divină[82]. Prin Întrupare, Jertfă, Înviere şi Înălţare la ceruri, Dumnezeu-Fiul a transfigurat natura Sa umană, prin puterea Duhului Său, scoţând făptura de sub dominaţia întunericului pentru a o trece în Împărăţia luminii şi a iubirii lui Dumnezeu.

Răscumpărarea înfăptuită de Mântuitorul are două aspecte principale:

- **Unul îndreptat către Dumnezeu** - împăcarea omului cu Dumnezeu; nu este vorba de o satisfacţie juridică a lui Dumnezeu ci este bucuria părintească pentru "fiul rătăcit" care se întoarce spre Tatăl creator şi iubitor, spre Adevăr şi Viaţă, singura lui posibilitate de a trăi cu adevărat potrivit naturii lui autentice;
- **Altul îndreptat spre natura umană a lui Hristos** - suferinţa suportată de Hristos, o durere mai mare decât a tuturor oamenilor, a scos şi durerea din fire şi a adus firea spre nepătimire. Nepătimirea totală I-a venit lui Hristos ca om după ce a suportat suprema suferinţă a morţii pe care a biruit-o cu Învierea Sa din morţi.

Învierea nu este rezultatul unei creşteri organice a naturii prin suportarea durerii până la capăt, ci este un dar dumnezeiesc dat naturii umane a lui Iisus care a fost sfinţită, transfigurată şi îndumnezeită prin suferinţa negrăită care I-a permis respingerea oricărei plăceri egoiste spre păcat şi deschiderea comuniunii depline cu Dumnezeu[83].

Unirea firii dumnezeieşti cu cea omenească în Persoana sau Ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul, numită **"unire ipostatică",** are următoarele urmări mântuitoare pentru umanitate:

- **Comunicarea însuşirilor** (Comunicatio idiomatum) - firii omeneşti a lui Hristos, în virtutea unităţii Persoanei Sale, I

[82] Jean Delumeau, "Religiile lumii", idem, p.27;

[83] Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, "Teologie şi Cultură", idem, p.147;

se atribuie însuşiri dumnezeieşti, iar firii dumnezeieşti i se atribuie însuşiri omeneşti. În baza comunicării însuşirilor, toate lucrările lui Hristos, "Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer" (Ioan 3^{13}), sunt teandrice (divino-umane). Elementele noi cu care penetrează ipostasul cel unic pătimirea omenească provin din natura dumnezeiască. Suportul umanității este de caracter divin. Prin orice act omenesc al lui Iisus este revelată fața Lui dumnezeiască, ca ipostas divin purtător al acelui act şi, simultan cu acea față, prezența naturii divine. Prezența factorului divin în lucrarea umană se lasă limitată de granițele ontologice ale naturii umane, iar factorul uman este suportat în lucrarea divină. Dumnezeirea îşi face efectivă prezența în patima omenească fără a-şi însuşi această patimă ființial şi fără a o desființa, iar umanitatea este prezentă în atotputernicie fără a deveni atotputernică şi fără a păgubi atotputernicia. Taina aceasta arată cinstea de care se bucură ființa umană la Dumnezeu care n-a creat-o ca s-o desființeze, ci ca s-o desăvârşească prin prezența Sa[84].

➢ **Lipsa de păcat a Mântuitorului** - natura omenească luată de Logosul Întrupat a fost întru totul ca a noastră , "afară de păcat". Păcatul strămoşesc nu ține de natura omenească, ci s-a adăugat ulterior ca o ştirbire a ei. Lipsa de păcat, potrivit lui Andruțos, decurge din unirea ipostatică. Subiectul unic al Lui, fiind Dumnezeu - Cuvântul Întrupat nu putea să păcătuiască ("Nimeni nu-L poate vădi de păcat" - Ioan 8^{46}) şi era desăvârşit moral. Naşterea supranaturală, fără de păcat, este tot un efect al unirii ipostatice. Naşterea omului cu păcatul strămoşesc se datorează faptului că este produsul inițiativei omului în care se manifestă omul ca speță. Orice naştere este o prelungire a speței umane, chiar dacă persoanele care concep naşterea sunt curățite de păcatul strămoşesc (creştinii), cei născuți, fiind o prelungire a

[84] Dumitru Stăniloae, "Iisus Hristos sau Restaurarea Omului", Editura Omniscop, Craiova, 1993, 158;

naturii umane, printr-o inițiativă a ei, se nasc cu acest păcat şi trebuiesc botezați[85].

➢ **Îndumnezeirea firii omeneşti a Mântuitorului** - firea Sa umană este înnoită ontologic, ființial, este desăvârşită. Îndumnezeirea firii Sale umane la limitele maxime, fără schimbarea naturii ei, face capabilă comuniunea umanului cu Dumnezeu. Iisus Hristos reprezintă mai mult decât orice om, umanitatea în totalitatea ei. Îndumnezeirea la care suntem chemați toți este o lucrare teandrică: este o creştere spirituală din interior prin purificare şi asceză dar este şi un adaos de putere din afară de la Dumnezeu prin Duhul Sfânt: "Duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre …" (Romani 8[26])[86].

Datorită suferinței Sale izvorâtă din iubirea lui Dumnezeu față de lume, Iisus Hristos rămâne prin Dumnezeirea Sa temeiul comuniunii oamenilor cu Dumnezeu şi al solidarității reciproce. Acesta este şi rolul spiritualității creştine - eliberarea omului din robia plăcerii sensibile care-l dizolvă şi-l limitează din punct de vedere spiritual şi înălțarea spre asemănarea cu Dumnezeu ca sinteză a valorilor de bine, adevăr, frumos, sfințenie, libertate absolută, toate acestea realizându-se prin trăirea lui Hristos în noi prin puterea Duhului Sfânt asupra noastră, prin pnevmatizarea, hristificarea noastră, prin devenirea noastră adevărate persoane purtătoare de Dumnezeu (theofori)[87].

Învierea lui Hristos, mărturiseşte Sfântul Ion Gură de Aur este motiv de bucurie şi de certitudine a hristificării noastre. „De este cineva binecredincios şi iubitor de Dumnezeu, să se bucure de acest praznic frumos şi luminat. De este cineva slugă înțeleaptă, să intre, bucurându-se, întru bucuria Domnului său. De s-a ostenit cineva postind, să-şi ia acum răsplata. De a lucrat cineva din ceasul cel dintâi, să-şi primească astăzi plata cea dreaptă. De a venit cineva după ceasul al treilea, mulțumind să

---

[85] idem, p. 167-168;

[86] idem, p. 188;

[87] cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh.Popescu, "Teologie şi Cultură", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, p.147;

prăznuiască. De a ajuns cineva după ceasul al şaselea, să nu se îndoiască, nicidecum, căci cu nimic nu va fi păgubit. De a întârziat cineva până în ceasul al nouălea, să se apropie, nicidecum îndoindu-se. De a ajuns cineva abia în ceasul al unsprezecelea, să nu se teamă din pricina întârzierii, căci darnic fiind Stăpânul, primeşte pe cel de pe urmă ca şi pe cel dintâi, odihneşte pe cel din al unsprezecelea ceas ca şi pe cel ce a lucrat din ceasul întâi; şi pe cel de pe urmă miluieşte, şi pe cel dintâi mângâie; şi aceluia plăteşte, şi acestuia dăruieşte; şi faptele le primeşte; şi gândul îl ţine în seamă, şi lucrul îl preţuieşte, şi voinţa o laudă.

Pentru aceasta, intraţi toţi întru bucuria Domnului nostru; şi cei dintâi, şi cei de al doilea, luaţi plata. Bogaţii şi săracii împreună bucuraţi-vă. Cei ce v-aţi înfrânat şi cei leneşi, cinstiţi ziua. Cei ce aţi postit şi cei ce n-aţi postit, veseliţi-vă astăzi. Masa este plină, ospătaţi-vă toţi. Viţelul este mult, nimeni să nu iasă flămând. Gustaţi toţi din ospăţul credinţei; împărtăşiţi-vă toţi din bogăţia bunătăţii. Să nu se plângă nimeni de lipsă, că s-a arătat Împărăţia cea de obşte. Nimeni să nu se tânguiască pentru păcate, că din mormânt iertare a răsărit. Nimeni să nu se teamă de moarte, că ne-a izbăvit pe noi moartea Mântuitorului; a stins-o pe ea Cel ce a fost ţinut de ea. Prădat-a iadul Cel ce S-a pogorât în iad; umplutu-l-a de amărăciune, fiindcă a gustat din trupul Lui. Şi aceasta mai înainte înţelegându-o Isaia, a strigat: Iadul, zice, s-a amărât, întâmpinându-Te pe Tine jos: amărâtu-s-a că s-a stricat. S-a amărât, că a fost batjocorit; s-a amărât, că a fost amărât; s-a amărât, că s-a surpat; s-a amărât, că a fost legat. A primit un trup şi de Dumnezeu a fost lovit. A primit pământ şi s-a întâlnit cu cerul. A primit ceea ce vedea şi a căzut prin ceea ce nu vedea. Unde-ţi este, iadule, biruinţa? Înviat-a Hristos şi tu ai fost nimicit. Sculatu-S-a Hristos şi se bucură îngerii. Înviat-a Hristos şi viaţa stăpâneşte. Înviat-a Hristos şi nici un mort nu este în groapă; că Hristos, sculându-Se din morţi, începătură celor adormiţi S-a făcut. Lui se cuvine slava şi stăpânirea în vecii vecilor. (Din Slujba Învierii)

În şi **prin** Hristos cel Înviat şi Înălţat este restaurată întreaga umanitate şi prin umanitate întregul univers este pregătit pentru a deveni Împărăția lui Dumnezeu.

III.4. Noua creație în Cuvântul lui Dumnezeu Întrupat

"…Iată, cortul lui Dumnezeu este cu oamenii şi El va sălăşlui cu ei şi ei vor fi poporul Lui şi însuşi Dumnezeu va fi cu ei. … Şi cel ce şedea pe tron a grăit: Iată, noi le facem pe toate. Şi a zis: Scrie, fiindcă aceste cuvinte sunt vrednice de crezare şi adevărate." (Apocalipsa 21,3,5)

Însuşi Creatorul primeşte să lupte pentru creația Sa şi Se face Învățător cu fapta şi cuvântul. Şi pentru că duşmanul amăgeşte pe om cu nădejdea Dumnezeirii (Geneză 3,5), acum este amăgit, căci Dumnezeu S-a făcut Om şi a arătat în acelaşi timp bunătatea, înțelepciunea, dreptatea şi puterea lui Dumnezeu.[88]

Cea mai mare noutate din toate noutățile; singurul fapt nou sub soare, planul mântuirii este că Dumnezeu Însuşi Se face Om, aşa cum ştie El "la plinirea vremii" pentru ca omul să fie făcut "dumnezeu" prin unirea harică cu El: "Iar cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El…" (Corinteni 6,17)

Istoria mântuirii cuprinde astfel:

- lucrarea prin care Dumnezeu–Fiul S-a făcut pe Sine Om şi a ajuns la oameni, deşertându-Se pe Sine de strălucirea slavei Sale pentru a putea fi accesibil (cf. Filipeni 2,6-8);
- lucrarea prin care El îl face pe om "dumnezeu după har."[89]

Arhetipul chipului lui Dumnezeu în ipostas desăvârşit şi propriu îşi întoarce dragostea Sa față de ființa umană, creată

[88] Sfântul Ioan Damaschin, idem, p.96;

[89] "Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică", idem, p.117;

după chipul Său, pentru a înfăptui unirea tainică şi eternă între Dumnezeu şi om.[90]

Prin bunăvoinţa lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul Cel Unul-Născut, Cel care este în sânul Tatălui (cf. Ioan 1,18), Cel deofiinţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, Cel care "era întru început la Dumnezeu", (Ioan 1,2) Se pogoară aplecând cerurile, adică smerind fără să smerească înălţimea Lui cea nesmerită, Se pogoară la robii Săi printr-o pogorâre inexprimabilă şi incomprehensibilă, pentru a-l înălţa pe om spre Dumnezeu.[91] Şi fiind Dumnezeu desăvârşit Se face Om desăvârşit şi săvârşeşte cea mai mare noutate care arată puterea infinită a lui Dumnezeu (Eclesiast 1,9-10).

Iisus Hristos readună firea umană în ea însăşi:

- făcându-Se Om Şi-a păstrat viaţa nepătimaşă şi nerăzvrătită împotriva firii (caracterul voluntar al patimii pentru toţi oamenii);
- a desfiinţat duşmănia, pironind pe cruce zapisul păcatului.

Prin aceasta a chemat pe cei de departe şi pe cei de aproape, adică pe cei de sub Lege şi pe cei din afara Legii şi, surpând peretele din mijloc al despărţiturii, adică desfiinţând legea poruncilor cu învăţăturile ei, a zidit pe cei doi într-un singur om nou, făcând pace şi împăcându-ne prin Sine cu Tatăl şi întreolaltă, ca pe unii ce nu mai avem o voinţă ce se împotriveşte raţiunii firii.[92]

Lucrarea Duhului Sfânt în lume şi prezenţa darurilor Sale face ca "Hristos să Se nască în noi",[93] face ca Împărăţia lui Dumnezeu, "cerul nou şi pământul nou" (Apocalipsă cap.21) să fie prezente încă din această lume pământească. Hristos, prin invocarea Duhului Sfânt de preoţi, este prezent în mod real în

---

90 ibidem;

91 Sfântul Ioan Damaschin, op. cit., p.96;

92 Ioan Gh. Savin, "Mistica şi Ascetica Ortodoxă", Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu, Sibiu – 1996, p.9

93 cf. Paul Evdokimov, op. cit., p. 374-375;

Taina Euharistiei şi se împărtăşeşte celor care cred făcîndu-i "pnevmatofori, hristofori, teofori," făcîndu-i "dumnezei după har" şi parteneri ai Domnului: *"Dumnezeu a stat în dumnezeiască adunare şi în mijlocul dumnezeilor va judeca."* (Psalmul 81,1) – Judecătorul Hristos înconjurat de sfinții Săi la judecata universală.

Logosul Întrupat îl restabileşte pe om în starea harică, prin Sfintele Taine, iar în starea eonică finală "*făptura însăşi se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu*." (Romani 8,21) În starea harică întreaga creație se va supune omului iar acesta se va supune împreună cu ea, într-o mişcare în spirală, doxologică, Creatorului a toate.

Întrepătrunderea energetică a creatului de necreat în Hristos, "perihoreza", după cum o numeşte Sfântul Maxim Mărturisitorul,[94] are menirea de a ridica natura umană în maximă comuniune intratrinitară.

Argumentul rațional, palpabil, şi suprarațional pentru existența şi lucrarea harului dumnezeiesc în persoanele care s-au dedicat Domnului, este realitatea sfintelor moaşte. Persoanele pline de har, cu viață sfântă, rămân sfinte, frumos mirositoare şi făcătoare de minuni mereu, ele mijlocesc şi se roagă lui Dumnezeu pentru noi, pentru toți, permanent până la parusie.

[94] cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, "Teologia Dogmatică şi Simbolică", idem, p.65.

IV. Însuşirea personală a mântuirii în Biserică prin lucrarea Duhului Sfânt şi conlucrarea omului

IV.1. Biserica în Dumnezeu. Natura meta-istorică a Bisericii

Biserica nu poate fi înțeleasă decât prin experiență, prin har, prin participare la viața ei liturgică ("Vino şi vezi!"). Biserica este trupul lui Hristos, este Cincizecimea continuată pe pământ, este chipul Treimii, al Bisericii absolute a celor trei Persoane dumnezeieşti[95]. Biserica este una, sfântă, sobornicească şi apostolească, este viața lui Dumnezeu în oamenii, unitatea vieții dumnezeieşti şi a celei omeneşti. Teandrismul exclude despărțirea Bisericii în văzută - pământească şi nevăzută - cerească, dar deosebeşte ceea ce este văzut de ceea ce este nevăzut, fără amestecare şi fără despărțire, a singurului şi aceluiaşi organism de viață în care se întâlnesc şi "se împreună Cerul cu pământul"[96].

Sfântul Apostol Ioan (Apocalipsa 13, 1-8), cât şi Sfântul Petru (I Petru 1, 19) vorbesc de "Mielul adus jertfă de la începutul lumii", ceea ce arată că actul creării lumii poartă în el, mai dinainte, Comunitatea sfinților, din Biserică, ca alfa şi omega oricărei iconomii creatoare a lui Dumnezeu.

Lumea a fost creată în vederea Întrupării; prin însăşi întemeierea ei "lumea este Biserica în putere", ca stare virtuală. Sfântul Clement Romanul (II Clement XIV, 2) afirmă: "Dumnezeu a creat bărbatul şi femeia, iar bărbatul este Hristos şi femeia este Biserica". În termeni aristotelici, putem spune că Biserica este "entelehia" istoriei, conținutul şi scopul său, "telos", ceea ce face din Biserică locul împlinirii istoriei.

---

95 Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 135;

96 Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 136

Mărturisirea de credință ortodoxă pune începutul Bisericii în Rai. Dumnezeu "venea în răcoarea serii" (Geneză 3,8) ca să vorbească cu omul: astfel esența Bisericii este înfățișată prin legătura dintre Dumnezeu şi om; preînchipuită în starea edenică, anticipată profetic în rânduiala Vechiului Legământ, ea se împlineşte în întrupare şi se dă la iveală în Cetatea cerească (Apocalipsă 21, 22): Biserica vie a nunții Mielului. Sfinții Părinți pun în relief cel mai mare fapt al filantropiei divine: Dumnezeu Se face om, iar în ipostasa Sa uneşte, în mod conjugal, ceea ce este creat cu ceea ce este necreat. Iisus Hristos: Dumnezeu-Omul, prin extindere şi datorită principiului consubstanțialității, ajunge Hristos - Biserică: Dumnezeu - omenire, plinătatea divino-umană[97].

Dincolo de chipul lumii care este trecător, credința descoperă actul permanent care nu se schimbă: destinele lumii şi ale fiecăruia se împletesc la nivelul Bisericii, din acest centru prestabilit al universului. **Omul se mântuieşte în Biserică** ceea ce înseamnă, după Sfântul Petru, că "participă la firea lui Dumnezeu" (II Petru 1,4). Omenitatea îndumnezeită înfățişează astfel "imitarea" vie a Treimii: unitatea naturii omeneşti în multiplicitatea ipostaselor sale. Teologia Bisericii, în amploarea sa, evidențiază mai ales participarea universală la condițiile vieții divine: integritatea naturii şi nemurirea sa[98].

Numeroase versete biblice vestesc despre taina Bisericii care începe mai înaintea istoriei: "**noi, cei pe care Dumnezeu ne-a ales în El mai înainte de facerea lumii, ca să fim sfinți** ... taina ascunsă din veac în Dumnezeu" (Efeseni 1,4; 3,9). **Preexistența sa în înțelepciunea lui Dumnezeu subliniază natura meta-istorică a Bisericii**. Dacă toate formele de viața socială sunt contingente, Biserica, dimpotrivă, nu provine din istorie, ci erupe în lume şi tocmai din această cauză, geneza ei

---

97 Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 137

98 Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 137

este în altă parte. Aşa precum "Mielul jertfit de la facerea lumii", dincolo de timp, intră în istorie şi Se jertfeşte "sub Ponțiu Pilat" şi "la Ierusalim", situându-se foarte precis în timp şi spațiu, tot astfel, Biserica "ascunsă din veci" în Dumnezeu, preînchipuită în Paradis, preînchipuită în Israel, coboară din cer în limbi de foc, intră în istorie la Ierusalim şi în ziua Cincizecimii. Ea coboară din cer şi îşi are obârşia în adâncurile ontologice prestabilite ale lumii. Este descoperirea treptată a ceea ce este ascuns şi care se îndreaptă spre "plinirea Celui care împlineşte totul în toate" (Efeseni 1, 23)[99].

Teandrismul constituie Biserica, o aşează în centrul lumii, umple cu realitatea sa conținutul omenesc, îl transformă în substanță teandrică şi, prin aceasta, comportă continuitatea orizontală: succesiunea apostolică, Tainele (care continuă pe Hristos cel văzut), încorporarea credincioşilor în trupul istoric. Biserica este una, pentru că înfățişează un singur Trup duhovnicesc, însufleţit de un singur şi acelaşi Duh dumnezeiesc şi neavând decât un singur Cap care este Hristos. Biserica nu este o organizație, nu este viață omenească organizată, nu este mai ales "harul organizat", ci organismul teandric, viața lui Dumnezeu în omenesc, ceea ce determină imediat structura sa: **o comunitate sacramentală**. În această comunitate neofitul intră prin Botez. Prin Taina Sfântului Botez este iluminat, în el se săvârşeşte parusia lui Hristos; refăcut după chipul Arhetipului său, el este o făptură nouă pecetluită cu darurile Sfântului Duh, primite la Mirungere, iar această viață nouă se dezvoltă şi creşte prin Euharistie. **Sfintele Taine ale Biserici** nu sunt simple semne ci **sunt "izvoarele renaşterii" şi constituie însăşi esența Bisericii.** Prin acest aspect sacramental, orice formă de natură sociologică este total depăşită, prin faptul naşterii unei noi făpturi. **Slujirea Cuvântului, predicarea kerigmatică, trece prin slujirea Tainelor şi se desăvârşeşte în slujirea**

[99] Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 138

încorporării. Duhul Sfânt vivifică sufletele şi prin ele face să strălucească tainic natura cea una a Treimii[100].

IV.2. Biserica – comuniunea euharistică

„Din punct de vedere constitutiv Biserica constă din Hristos-Capul şi din umanitatea-corpul Lui. Duhul Sfânt este Cel ce uneşte pe Hristos cu oamenii sau pe oameni cu Hristos". „Prin pogorârea Duhului Sfânt la Cincizecime dă existență reală Bisericii" [101].

„Duhul Sfânt ca ipostas este activ în diferite chipuri şi în diferite grade în oameni, producând în ei efecte diferite, dar toate se finalizează în unirea omului cu Hristos, omul împărtăşindu-se de sfințenia şi de îndumnezeirea infinită care este în firea omenească a lui Hristos, în trupul Lui". „Harul Duhului Sfânt, imprimat ca putere şi ca orizont infinit în ființa omului, este simțit de acesta ca prezență şi ca lucrare a Duhului Sfânt Însuşi"[102].

Neofitului trecea prin cele trei mari Taine (Botezul, Mirungerea şi Euharistia) care i se administrau pe rând, într-un singur act care-l făcea membru al poporului lui Dumnezeu recapitulat în Hristos şi care-l sfințea preot, profet şi împărat. Sfânta Euharistie este desăvârşirea Tainelor, este Taina Tainelor, şi, în această funcție de integrare, este expresia adecvată a Bisericii. **Biserica este koinonia euharistică continuată, perpetuată.**

Sfinții Părinți numesc **euharistia "doctrina nemuririi",** în sensul cel mai puternic: "Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie mie împărtăşirea Sfintelor Tale Taine, Doamne, ci spre

---

100 Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 140;

101 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. II, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1997, p.199

102 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. II, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1997, p.200

tămăduirea sufletului şi a trupului" (rugăciunea dinaintea împărtăşaniei), iar în timpul Sfintei Euharistii preotul spune "spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci"[103].

Creştinii trăiesc în Hristos, îndură cu bucurie toate preaslăvindu-L pe Dumnezeu în Biserica slavei Sale, pentru faptul că Fiul lui Dumnezeu S-a Întrupat şi a adus, celor care cred în El, eliberarea din moarte. Sfânta Liturghie din noaptea de Paşti exprimă această bucurie prin melodii din ce în ce mai triumfătoare, repetate până la limita extazului: "Hristos a Înviat din morţi, cu moartea pre moarte călcând ...". Aceasta este credinţa creştină pentru care au pătimit mărturisind-o bunii creştini şi care şi-a găsit expresia materială în sfintele icoane.

IV.3. Rolul icoanelor în locaşul de cult

IV.3.1. Creaturile prezente în chip de icoane în sfatul lui Dumnezeu mai înainte de toţi vecii

"Icoană este ideea, care se găseşte în Dumnezeu, despre cele ce vor fi, adică sfatul Lui cel mai înainte de toţi vecii. În sfatul lui Dumnezeu s-au înfăţişat, în chip de icoane, toate cele hotărâte de El, în acelaşi fel în care un om, care doreşte să zidească o casă, îşi face în mintea sa imaginea casei pe care o va zidi"[104].

Dumnezeu, din eternitate a hotărât, "în chip de icoane"[105], să creeze cele ce există nu ca să fie lăsate veşnic într-o formă relativă ci ca să le desăvârşească, ca întreaga creaţie să participe, preamărindu-L, la bucuria veşnică. Acesta a fost şi

---

[103] Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 141-142;

[104] Sfântul Ioan Damaschin, **Cele trei tratate contra iconoclaştilor,** Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988, Traducere din limba greacă, introducere şi note de Preot prof. Dumitru Fecioru, p. 20;

[105] ibidem;

scopul creării omului - ca să se desăvârşească însă nu unul câte unul trecând prin moarte şi numai în sufletul lui, ci în comunitate, toţi la un loc şi în fiinţa lor întreagă (în suflet dar şi în trupul legat de cadrul lumii)[106]. Datorită acestui fapt, aspiraţia întregii creaţii şi a fiecărei realităţi în parte este de a participa, în modul său propriu, la dumnezeire. Comuniunea creaţiei cu Dumnezeu Creatorul este raţiunea existenţei creaţiei.

IV.3.2. Icoana şi originalul; Asemănare şi deosebire

Icoana este o asemănare, un model, o întipăritură a cuiva, care arată în ea pe cel ce este înfăţişat în icoană. Icoana nu este însă identică cu originalul său, cu prototipul, ci se deosebeşte în ceva şi cu ceva; una este originalul şi alta este icoana. Este şi o asemănare dar şi o deosebire între icoană şi prototip[107].

Icoana omului nu este identică cu omul, deoarece reprezintă numai forma corpului, nu şi puterile sufleteşti (icoana nu simte, nu gândeşte). Icoana naturală a Tatălui este Fiul; este întru totul asemenea Tatălui, dar se deosebeşte de Tatăl pentru că Tatăl este nenăscut, pe când Fiul este născut.

Icoana ne arată un lucru pe care nu-l avem în faţă. Aceasta este raţiunea existenţei icoanei. Icoana este cerută în primul rând de insuficienţele firii omeneşti: *omul fiind circumscris în timp şi spaţiu, nu poate avea o cunoştinţă directă a celor nevăzute, nici a celor trecute sau viitoare şi nici a celor depărtate în spaţiu.* Datorită acestora Dumnezeu i-a descoperit omului icoana, care serveşte la ghidarea cunoştinţei şi la relevarea celor ascunse**[108]**.

Icoana este un semn de meditaţie şi revelaţie, pentru că:

---

[106] Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1997, p. 235;

[107] Sfântul Ioan Damaschin, **Cele trei tratate contra iconoclaştilor,** Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988, Traducere din limba greacă, introducere şi note de Preot prof. Dumitru Fecioru, p. 19;

[108] ibidem ;

- mărturiseşte despre prezența lui Dumnezeu în timp şi spațiu (în actul Întrupării şi al Învierii Fiului Său);
- comunică vizual realitatea nevăzută divină, care vine sub percepția simțurilor;
- sugerează lumina vieții viitoare, starea de îndumnezeire, sau punctul de întâlnire dintre timpul istoric şi eternitate;
- recunoaşte participarea omului şi a operelor umane la transfigurarea Creației[109].

Există mai multe sensuri ale icoanei:

- **Icoana naturală** - fiul unei persoane este icoana naturală a aceluia care l-a născut. Icoana naturală prin excelență este Fiul lui Dumnezeu, Care poartă în întregime, în El însuşi, pe Tatăl, şi se deosebeşte de Acesta prin aceea că este născut. Iisus Hristos „***este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura"*** *(Coloseni 1[15])*
- **Icoana ca idee.** Toate cele hotărâte şi ulterior zidite de Domnul în timp s-au găsit în sfatul Lui mai înainte de toți vecii, în chip de icoane, precum un om, care doreşte să zidească o casă, are în mintea sa imaginea casei pe care o va zidi.
- **Icoana prin poziție sau prin imitare**. Omul prin fire este om, iar prin poziție şi imitare este icoana Dumnezeirii. După cum Dumnezeirea este una, dar este compusă din Tatăl (ț ț ț s), din Fiul (ț ț ț ț s) şi din Sfântul Duh (ț ț ț ț ț ț..tot astfel şi omul este unul, dar este compus din ț ț ț s, ț ț ț ț s şi ț ț ț ț ț ț . Tot icoana Dumnezeirii este omul şi în ceea ce priveşte liberul arbitru şi poziția de conducător „*Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră"* (Facere 1,26).
- **Icoana ca înfățişare prin scris sau chipuri a celor nevăzute şi necorporale** – este necesară din cauza

[109] Preot prof. dr. Ion Bria, **Dicționar de Teologie Ortodoxă A-Z**, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994;

neputinței noastre de a înțelege cele necorporale fără a face o analogie cu cele care ne cad sub simțuri. Pentru a înțelege Dumnezeirea sau îngerii, ne ajutăm de icoane sau analogii (pentru a înțelege unimea Sfintei Treimi facem analogie cu imaginea soarelui, luminii, căldurii, sau cu mintea, cuvântul şi duhul, sau cu planta trandafirului, floarea şi mirosul.

- **Icoana ca tip sau simbol** – înfățișează sau schițează mai dinainte cele viitoare. Aşa au fost în Vechiul Testament: toiagul, chivotul care simbolizează pe Maica Domnului; marea, apa şi norul care simbolizează Duhul Botezului, etc.
- **Icoana ca amintire a faptelor întâmplate, a minunilor, virtuților, răutăților**. **Acestea** folosesc celor care le privesc pentru că îi ajută să evite răul şi să imite virtutea.

Icoana în sensul restrâns al cuvântului este de două feluri:

- Înfățişează cele petrecute prin scris – oamenii iau cunoştință de ele (Tablele date lui Moise pe Muntele Sinai, Vechiul Testament)
- Când zugrăvim chipurile bărbaților virtuoşi şi sfinți[110].

Omul şi prin om întreg universul, prin poziție şi imitare este icoana Dumnezeirii. Iconografia creştină exprimă bucuria creației şi a umanității care au fost aduse la existență şi aşezate în lumina dumnezeiască (Psalmul 4,6). Din această cauză nu există nici o umbră pe icoane. Toate icoanele redau forma eshatologică a umanității înviate la care participă "într-o Liturghie cosmică" întreaga creație a lui Dumnezeu.

IV.3.3. Închinarea. Felurile şi importanța închinării

[110] Sfântul Ioan Damaschin, **Cele trei tratate contra iconoclaştilor,** Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988, Traducere din limba greacă, introducere şi note de Preot prof. Dumitru Fecioru, p. 20-21;

Închinarea este semnul supunerii, adică al smeririi. Există închinarea absolută sau adorarea care se aduce numai lui Dumnezeu şi închinarea relativă sau venerarea care se aduce persoanelor sau obiectelor care au ceva divin în ele sau sunt în legătură cu divinitatea.

Închinarea absolută sau adorarea lui Dumnezeu este expresia:

- admirației față de măreția şi înțelepciunea Sa nesfârşită;
- mulțumirii pentru bunătățile pe care ni le dă (totul este darul lui Dumnezeu *"Ale Tale dintru ale Tale, Ție îți aducem de toate şi pentru toate"* - Cântare liturgică);
- însuficienței noastre de a realiza binele singuri şi de a ne izbăvi de rău;
- pocăinței şi mărturisirii păcatelor noastre[111].

Dacă adorarea are un singur obiectiv - pe Dumnezeu, închinarea relativă sau venerarea are mai multe obiective:

- îi venerăm pe aceia în care Dumnezeu se odihneşte (sunt dumnezei prin poziție, nu prin fire, iar închinându-ne lor ne închinăm lui Dumnezeu căruia îi slujesc);
- ne închinăm obiectelor în care şi prin care Dumnezeu a lucrat mântuirea noastră (prin ele a binevoit Dumnezeu să ne mântuiască - ieslea din Betleem, mormântul, Sfânta Cruce, etc.)
- ne închinăm obiectelor afierosite lui Dumnezeu (Sfintei Evanghelii, Potirului, Sfintei Mese);
- ne închinăm icoanelor care s-au arătat profeților şi icoanelor preînchipuitoare (toiagul lui Aaron - întruchipează pe Maica Domnului);
- ne închinăm unii altora, pentru că purtăm în noi chipul lui Dumnezeu[112].

Închinarea, ca semn al supunerii şi al smereniei, nu înseamnă distrugerea libertății ci din contră este manifestarea adevăratei libertăți.

---

[111] idem, p. 22;

[112] idem, p. 23;

IV.3.4. Posibilitatea pictării Fiului lui Dumnezeu Întrupat

"El ne-a scos de sub puterea întunericului şi ne-a strămutat în împărăția Fiului iubirii Sale, Întru Care avem răscumpărarea prin sângele Lui, adică iertarea păcatelor; Acesta este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura" (Coloseni 1[13-15])

"Este firesc că se pot înfăţişa în icoană corpurile, ca unele ce au forme, limite corporale şi culoare"[113]. Singur Dumnezeu nu poate fi zugrăvit, deoarece este fără greutate, fără întindere, nevăzut, mai presus de pricepere. "La plinirea vremii, când Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, când S-a făcut asemenea nouă, în afară de păcat, putem să facem icoana Sa pentru că intră în categoria celor care pot fi reprezentate în icoană. **Temeiul pictării lui Dumnezeu este aşadar Întruparea Fiului lui Dumnezeu.** "*Atunci când vezi că Cel fără de trup S-a făcut pentru tine om, atunci vei face icoana chipului Lui omenesc. Când Cel nevăzut S-a făcut văzut în trup, atunci vei înfăţişa în icoană asemănarea Celui care S-a făcut văzut. Când Cel fără de corp, fără de formă, fără de greutate şi calitate, fără de mărime, din pricina superiorităţii firii Lui,* ***"cel care există în chipul lui Dumnezeu"*** *(Filipeni 2,6) "****a luat chip de rob"****(Filipeni 2,7), prin această apropiere de cantitate şi calitate, şi a îmbrăcat chipul corpului, atunci zugrăveşte-I icoana şi aşează spre contemplare pe Acela care a primit a fi văzut. Zugrăveşte coborârea Lui fără nume, naşterea din Fecioară, botezul din Iordan, Schimbarea la Faţă de pe Tabor, Patimile, simbolurile firii Lui dumnezeieşti, minunile făcute prin lucrarea trupului, dar cu ajutorul lucrării dumnezeieşti, crucea cea mântuitoare, înmormântarea, învierea şi înălţarea la cer. Zugrăveşte-le pe toate şi cu cuvântul şi cu culorile"[114].*

---

[113] idem, p. 24;

[114] idem, p. 25;

Hristologia este aşadar temeiul posibilităţii înfăţişării lui Dumnezeu în icoane. În virtutea unirii ipostatice, avem în persoana lui Iisus Hristos, în întregime, şi Dumnezeirea Sa, Cuvântul, şi umanitatea sa, Omul. Cuvântul S-a făcut trup nepierzând nimic din divinitatea Sa, şi tot astfel şi corpul s-a unit cu Cuvântul, rămânând ceea ce era înainte de unire[115].

Când privim la icoana lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, vedem atât pe Dumnezeu-Cuvântul cât şi pe Om, vedem firea dumnezeiască şi omenească unite în mod neîmpărţit, nedespărţit, neamestecat, neschimbat, precum s-a stabilit la Sinoadele III şi IV Ecumenice. Reprezentarea în icoană a Fiului lui Dumnezeu este posibilă numai datorită marii iubiri a lui Dumnezeu faţă de oameni manifestată prin arătarea în trup şi locuirea printre oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.

IV.3.5. Întruparea Fiului lui Dumnezeu - temeiul sfintelor icoane

"Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, Ci s-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte, şi încă moarte pe cruce, Pentru aceea, şi Dumnezeu L-a preaînălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus decât orice numele;" (Filipeni 2[6-9])

Iisus Hristos este icoana naturală prin excelenţă a Tatălui. *"El ne-a scos de sub puterea întunericului şi ne-a strămutat în împărăţia Fiului iubirii Sale, Întru Care avem răscumpărarea prin sângele Lui, adică iertarea păcatelor; Acesta este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura"* (Coloseni 1[13-15])

---

[115] idem, p. 26;

Fiul lui Dumnezeu, este icoana vie a Tatălui, strălucirea slavei, înțelepciunea şi chipul ipostasului Tatălui, nu S-a născut în timp şi nici din neexistență, ci din Tatăl. Fiul a fost întotdeauna împreună cu Tatăl şi în Tatăl, născut din El, din veşnicie[116]. De aceea dependența cosmosului de Hristos, Cuvântul Întrupat este totală. Sfântul Atanasie mărturiseşte despre aceasta întrebându-se: „Care om murind, s-a întunecat soarele, sau s-a cutremurat pământul? Iată oamenii mor până azi şi au murit de la început. Când s-a întâmplat cu ei o astfel de minune?"[117] Momentul dramatic de pe Golgota, când Fiul Omului îşi dă duhul, produce dereglări cosmice: soarele se întunecă, cerul se despică de fulgere şi trăsnete, pământul se cutremură, temeliile lumii se zguduie în spasmul cosmic care însoțeşte spasmul ultim al răstignitului. Universul tot participă la moartea de pe cruce fiindcă Iisus Hristos, Cuvântul Întrupat, este rațiunea de a fi a făpturii universale[118].

Dumnezeu însuşi este Cel dintâi care face icoane[119]. El a născut pe Fiului Său, icoana Lui naturală. De asemenea omul a fost zidit de Dumnezeu "după chipul şi asemănarea Sa" (cf. Geneză cap.1).

Nici Vechiul Testament nu interzice icoanele (catapeteasma, chipurile heruvimilor, chivotul, templul măreț cu chipuri de heruvimi zidit de Solomon - II Regi 6,25,29).

---

116 Pr. Dr. Ion Popescu, "**Teologia Trinitară Ortodoxă**", Editura Universității din Piteşti, 2000, p.65

117 Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie şi Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Trinitas, Iaşi – 1993, 337 ;

118 Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie şi Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Trinitas, Iaşi – 1993, p.164;

119 Sfântul Ioan Damaschin, **Cele trei tratate contra iconoclaştilor,** idem, p. 26;

IV.3.6. Concluzii

➢ Temeiul reprezentării Fiului lui Dumnezeu în sfintele icoane este Întruparea Sa „la plinirea vremii" .

➢ Hristologia este aşadar temeiul posibilității înfățișării lui Dumnezeu în icoane. În virtutea unirii ipostatice, avem în persoana lui Iisus Hristos, în întregime, şi Dumnezeirea Sa, Cuvântul, şi umanitatea sa, Omul. Cuvântul S-a făcut trup nepierzând nimic din divinitatea Sa, şi tot astfel şi corpul s-a unit cu Cuvântul, rămânând ceea ce era înainte de unire.

➢ Când privim chipul pictat al Domnului, vedem în El şi pe Dumnezeu-Cuvântul şi pe Om. Icoana chipului văzut al lui Dumnezeu este posibilă datorită marii Sale iubiri față de oameni - arătării în trup şi locuirii printre oameni.

➢ Fiul lui Dumnezeu, este icoana vie a Tatălui, strălucirea slavei, înțelepciunea şi chipul ipostasului Tatălui, nu S-a născut în timp şi nici din neexistență, ci din Tatăl. Fiul a fost întotdeauna împreună cu Tatăl şi în Tatăl, născut din El din veşnicie şi fără început[120].

➢ Omul şi prin om întreg universul, prin poziție şi imitare este icoana Dumnezeirii.

Biserica este icoană (chip) a lui Dumnezeu, ca una ce înfăptuieşte aceeaşi unire ca Dumnezeu între cei credincioşi, chiar dacă cei unificați în ea sunt deosebiți după însuşirile lor şi sunt din diferite locuri şi feluri. Dar, Biserica este totodată chip şi icoană a întregului cosmos, alcătuit din ființe văzute şi nevăzute, având aceeaşi unitate şi distincție ca şi el. Mai mult, afirmă Sfântul Maxim Mărturisitorul, Biserica „este chip şi asemănare a omului făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Cosmosul, omul şi Biserica nu pot fi înțelese în

[120] Pr. Dr. Ion Popescu, "**Teologia Trinitară Ortodoxă**", Editura Universității din Piteşti, 2000, p.65

afara legăturii lor interne cu Logosul divin, prin care toate s-au făcut[121].

IV.4. Misiunea Bisericii

Comuniunea teandrică se realizează în Biserică, spațiul prin excelență de unire a oamenilor cu Dumnezeu şi de transfigurare prin har a întregii creații. Calea care duce la viața veşnică, la mântuire, este Iisus Hristos. În afara Bisericii nu există mântuire. Nu se poate mântui nimeni imitându-i pe ortodocşi, ci unindu-se în modul cel mai concret cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos şi cu Biserica Sa prin mărturisirea Adevărului în virtuți şi prin Sfintele Taine. Nu există credință adogmatică şi nici creştinism neeclesial şi neascetic. Nu există altă scară spre Dumnezeu, decât prin interiorul Bisericii[122]. În Biserică, adică în comuniunea tuturor credincioşilor, Logosul divin, Pâinea vieții veşnice, Se dăruieşte oamenilor verbal şi euharistic prin Trupul şi Sângele Său şi se sălăşluieşte în ei în două feluri perihoretic unite: în chip înțelegător (gnostic) şi în chip sacramental, prin Sfintele Taine. Sfânta Liturghie este expresia comunitară doxologică a întregii lucrări a Mântuitorului asupra lumii săvârşite odată pentru totdeauna dar actualizată prin Biserică în fiecare zi liturgică, este pregustarea plinirii eshatologice din Împărăția lui Dumnezeu. În Sfânta Liturghie Mântuitorul trăieşte anticipat cu Biserica Sa viața şi lumina zilei a opta[123].

Din unitatea perihoretică cu Dumnezeu la care este chemată omenirea decurge şi unitatea perihoretică pe care umanitatea are responsabilitatea să o realizeze şi cu întreaga creație în Biserica cea mare – cosmosul. Biserica însăşi,

---

[121] Ieromonah Mihail Stanciu, *„Sensul creației* Actualitatea cosmologiei Sfântului Maxim Mărturisitorul", Aşezământul Studențesc Sfântul Apostol Andrei, Slobozia, 2000, p. 93

[122] idem, p. 91-92

[123] idem, p. 94

omenirea, şi, în ultimă extindere, cosmosul întreg, create prin Logos şi înnoite în Hristos, sunt zidiri teandrice care tind spre Împărăția lui Dumnezeu. Biserica însăşi reflectă, ca şi omul şi cosmosul, în structura sa internă de unitate – multiplicitate, taina negrăită a Unimii – Treimii dumnezeieşti[124].

La Liturghia Bisericii participă întregul cosmos, bucurându-se de înnoirea pe care o dobândeşte. Liturghia are dimensiuni universale prin săvârşirea ei. Biserica îmbrățişează întregul cosmos şi toată omenirea. Cosmosul sensibil, prin lăcaşul de cult, prin veşminte, prin obiectele de cult, prin pâinea şi vinul consacrate Euharistiei, prin toate cele ale punerii înainte, participă la această împreună slujire cu Dumnezeu şi cu oamenii, materia fiind părtaşă şi ea la înnoirea rațională a tuturor făpturilor prin Hristos, ca dar dumnezeiesc pe care Dumnezeu îl face Bisericii Sale. Cosmosul inteligibil se arată în întreg cosmosul sensibil în chip tainic prin formele simbolice ale cultului Bisericii care actualizează în fiecare comunitate creştină lucrarea Mântuitorului Hristos[125].

[124] idem, p. 93
[125] idem, p. 94

V. Universul - liturghie cosmică perpetuă

V.1. Caracterul teocentric al universului

"Iar voi sunteți ai lui Hristos, iar Hristos al lui Dumnezeu."
(I Corinteni 3[23])

Prin om şi cosmosul devine teocentric. Omul nu este doar o parte a lumii ci şi sinteză a ei. Mai mult, omul este conştiința creației, este ființa capabilă să o contemple şi chiar să o determine[126]. Dumnezeu – Omul, Iisus Hristos este măsura tuturor lucrurilor, celor dumnezeieşti şi celor omeneşti. El este soarele duhovnicesc. Dependența cosmosului de Hristos, Cuvântul Întrupat este totală. Sfântul Atanasie mărturiseşte despre aceasta întrebându-se: „Care om murind, s-a întunecat soarele, sau s-a cutremurat pământul? Universul tot participă la moartea de pe cruce fiindcă Iisus Hristos, Cuvântul Întrupat, este rațiunea de a fi a făpturii universale[127].

Întreaga creație a participat la acest eveniment care a fost la dimensiune cosmică.

Întregul univers are menirea să participe la dumnezeire. Încă de la începutul creației stelele Îl preamăreau pe Dumnezeu. Creația se îndreaptă, prin energiile divine necreate din ea şi prin lucrarea omului spre comuniunea cu Dumnezeu. Aceasta se realizează de acum în Biserică iar deplin se va realiza la parusie. Taina este totdeauna un eveniment în Biserică, prin Biserică şi pentru Biserică; el exclude orice individualizare care desparte lucrarea şi pe cel ce o primeşte. Orice Taină se răsfrânge asupra trupului tuturor credincioşilor. Orice botezat şi uns cu Sfântul Mir înfățişează o naştere în Biserică şi ea se îmbogățeşte cu încă un membru; orice iertare îl "redă" pe cel ce se pocăieşte

---

126 Pr. Dr. Marin D. Ciulei, « Antropologie patristică », Editura Sirona, 1999, p. 336 ;

127 Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie şi Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Trinitas, Iaşi – 1993, p.164;

Bisericii, "comuniunii sfinților"; în orice Liturghie toți cei care se împărtășesc dintr-o pâine şi dintr-un potir, se unesc unii cu alții prin împărtășirea cu acelaşi Sfânt Duh… (Liturghia Sfântului Vasile)[128].

Toată creația a fost făcută, conform planului lui Dumnezeu, conform cu logiile, cu rațiunile divine, cu scopul de a se bucura de fericirea veşnică. Fiul lui Dumnezeu este rațiunea de a fi a făpturii universale care are aşadar caracter teocentric prin creație. „Întru El (Hristos) au fost făcute toate, cele din ceruri şi cele de pe pământ, cele văzute, şi cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin El şi pentru El" (Coloseni 1,16), „spre iconomia plinirii vremurilor, ca toate să fie iarăşi unite în Hristos, cele din ceruri şi cele de pe pământ – toate întru El" (Efeseni 1,10).

Iisus Hristos, Logosul Creator şi Mântuitor, a unit în Sine firea Sa divină necreată şi firea Sa umană creată, îndumnezeindu-o, şi este astfel prin Biserică izvorul transfigurării teandrice a întregii creații[129].

V.2. Solidaritatea lumii îngereşti şi omeneşti

Dumnezeu a creat lumea ca să se împărtăşească de eternitate înțeleasă ca plenitudine sau comuniunea interpersonală absolută[130]. Două sunt scopurile pe care le urmăreşte Dumnezeu-Cuvântul cu făpturile pe care le cuprinde în Sine:

- să le aducă la unitate;
- să le imprime dispoziția de jertfă.

---

128 Paul Evdokimov, "Ortodoxia", idem, p286-287;

129 Ieromonah Mihail Stanciu, „*Sensul creației* Actualitatea cosmologiei Sfântului Maxim Mărturisitorul", Aşezământul Studențesc Sfântul Apostol Andrei, Slobozia, 2000, p. 22

130 Pr. Dr. Ion Popescu, "Între Absolut şi Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.36;

Cele două scopuri sunt complementare, primul n-ar putea fi înfăptuit fără al doilea. Cine nu renunță la sine dăruindu-se lui Dumnezeu şi semenilor săi, nu poate realiza unitatea între sine, Dumnezeu şi ceilalți oameni. Mântuitorul spune celor care voiesc să-I urmeze: "să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie. Căci cine va voi să-şi scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine şi pentru Evanghelie, acela îl va scăpa. Căci ce-i foloseşte omului să câştige lumea întreagă, dacă-şi pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său?" (Marcu 834-38). Lepădarea de sine trebuie făcută în fiecare zi (cf. Luca 923).

Adevărata convertire, adevăratul cult este un sacrificiu interior manifestat în viața zilnică prin preocuparea pentru ceilalți. Iubirea aproapelui care trece întotdeauna prin iubirea de Dumnezeu întăreşte sentimentul unității cu toți oamenii şi cu Dumnezeu. Dacă firea umană a fost repartizată în persoane, dragostea este virtutea care depăşeşte divizarea ei şi o aduce la o unitate voită de Dumnezeu. Divizată prin naşteri şi sfâşiată prin păcat, natura umană îşi regăseşte unitatea, prin dragoste, unitate care-i dă omului sentimentul real de regăsire, de "venire acasă"[131].

Cortul Vechiului Testament ca prefigurare simbolică a lui Hristos, este nu numai punctul de unitate pentru tot poporul, ci şi un loc de jertfe pentru toți membrii[132]. În creştinism sunt mai multe biserici locale datorită faptului că a sosit timpul ca toată făptura să participe la Dumnezeire în Hristos prin harul şi puterea Duhului Sfânt. Prezența cu mult mai directă, mai simțită a lui Hristos Cel făcut Om, care Se aduce ca aceeaşi jertfă şi se împărtăşeşte creştinilor în toate locaşurile, realizează o unitate mult mai strânsă a creştinilor în Sine şi între ei în El:

- toți primesc acelaşi trup şi sânge al Lui;

131 cf. Pr. Lect. Vasile Sorescu, Formare duhovnicească, p. 55;
132 "Mystagogia", idem, p.103;

- se întăreşte în ei dispoziţia de jertfă, de părăsire a egoismului, de predare lui Dumnezeu şi semenilor.

Bucuria adusă de Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este vestită de îngeri şi de oameni laolaltă: "Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire!" (Luca 2,14). Mesajul adus de îngerul Gavriil Fecioarei Maria: "Bucură-te, ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine" (Luca 128) este foarte important pentru oameni. La împlinirea mesajului îngerului contribuim cu toţii la un loc şi fiecare în parte prin purificarea noastră şi trăirea cu trupul şi sufletul nostru alături de îngeri şi de creaţie la acest eveniment cosmic, care ne-a restabilit pe noi şi întreaga creaţie[133].

Participarea la Dumnezeire prin Sfânta Euharistie este o trăire a stării actuale de jertfă a lui Hristos în dispoziţia actuală a fiinţelor noastre. Sfântul Grigore de Nyssa spune: "Cel ce priveşte spre Biserică, priveşte spre Hristos care Se zideşte şi Se măreşte pe Sine Însuşi prin adăugarea celor care se mântuiesc"[134].

Fiul lui Dumnezeu Întrupat, venit în maximă apropiere de noi, prin participarea la firea noastră pe veci, ne ridică la Dumnezeire cu întreg cosmosul spiritualizat[135]. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om pentru că numai prin firea umană asumată putea aduna în Sine şi îndumnezei toată creaţia, inclusiv pe cea materială, omul cuprinzând întreg cosmosul în sine (microcosmos) şi acesta depinzând de starea omului[136]. În sensul unirii tuturor cu acelaşi Hristos în permanentă stare de jerfă pentru toţi, ridicaţi cu adâncimea fiinţelor noastre dincolo de spaţiu şi de timp, noi toţi participăm la o Liturghie cerească

---

133 "Umanitate şi Creştinătate", Nr.2, Decembrie 2000, Publicaţia Tinerilor Creştini Argeşeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfinţitului Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului,p.4;

134 "Mystagogia", idem, p.104-105;

135 idem, p.108;

136 "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p. 168;

împreună cu îngerii, care iau chip vizibil în Liturghiile din diferitele biserici.

Veşnicia şi nespațialitatea în care ne ridicăm nu este golită de urmările vieții noastre în timp şi spațiu, ci le aducem pe acestea imprimate în ființele noastre, precum şi Hristos ca Om ridică-n veşnicie şi nespațialitate "amintirea" trăită a jertfei Sale. "Că noi, cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiați, de vreme ce dorim să nu scoatem haina noastră, ci să ne îmbrăcăm cu cealaltă pe deasupra, ca ceea ce este muritor să fie însoțit de viață" (II Corinteni 54). Hristos Cel Jertfit coexistă cu noi toți în timpul şi spațiul în care trăim, prelungindu-şi asupra noastră eficacitatea acestei stări, făcându-ne părtaşi de veşnicia şi nespațialitatea stării Sale de jertfă. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că eternitatea noastră viitoare va fi o etrnitate "eonică", în care se vor păstra urmele vieții noastre din timp, nu o eternitate ca a lui Dumnezeu[137].

Unica şi permanenta Liturghie cerească, care ia chip vizibil în Liturghiile din locaşurile bisericeşti (Teodor de Mopsuestia) este starea de fericire la care întregul cosmos va participa la Dumnezeire, într-o dispoziție doxologică universală. Lumea îngerească şi omenească, la care va fi părtaşă natura, va preamări pe Dumnezeu neîncetat. Această solidaritate a lumii îngereşti şi omeneşti este încă de acum. În vechea Liturghie asiro-chaldeeană se spune: "Ridicați privirile voastre spre cele cereşti şi priviți Tainele ce se săvârşesc acum. Serafimii stau cu frică în fața tronului slavei lui Hristos, cântând laude trupului jertfit şi paharului amestecat. Şi aici, jos, poporul se roagă şi preotul cere mila pentru lumea întreagă." (Rugăciunea de după sfințirea Darurilor). Prin Liturghie Hristos leagă cerul cu pământul, ne aduce de-a lungul istoriei pe toți cei ce vrem, spre Tatăl, unde S-a Înălțat El pentru a ne trage şi pe noi[138].

Lucrarea îngerilor nu este propriu-zis directă asupra naturii, ci asupra oamenilor, pentru a-i întări şi susține în

137 "Mystagogia", idem, p.105-106;
138 ibidem;

acțiunea de spiritualizare. Cu toate acestea, deşi nu se folosesc ca oamenii de membrele trupului şi de unelte ca prelungiri ale lor, există şi o anumită influență directă a îngerilor asupra forțelor cosmosului: un înger al Domnului a apărat pe cei trei tineri din cuptorul cu foc; un înger a închis gura leilor când Daniel a fost aruncat între ei. Îngerii lucrează la spiritualizarea creației dar prin oamenii credincioşi. Toată creația se află într-o sobornicitate interioară care implică o răspundere şi o îndatorire de slujire a fiecăruia pentru toți şi a tuturor pentru fiecare. Continuarea existenței armonioase este condiționată de păstrarea acestei sobornicități şi solidarități la care suntem chemați şi la care aspirăm cu toții[139].

V.3. Participarea întregului univers la Dumnezeire într-o dispoziție doxologică

Participarea întregului univers la dumnezeire se realizează prin om. „Solidaritatea omului cu toate nivelurile creației înseamnă o tainică rezonanță între om şi cosmos: întreaga creație este chemată la eternizarea în comuniune cu Dumnezeu, dar sensul ei nu se poate realiza decât în măsura în care omul se angajează în efortul unei existențe teocentrice. De fapt în acest efort omul urcă spre Dumnezeu prin cosmos ca pe o „scară a lui Iacov", iar cosmosul urcă spre Dumnezeu prin şi în om"[140].

Omul face legătura între Dumnezeu şi creație, el are misiunea de a împărăți duhovniceşte asupra lumii şi de a o îmbogăți prin intervenția sa creatoare în ea, adică pe de o parte

[139] cf. "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p. 169-170;
[140] Pr. Dr. Marin D.Ciulei, « Antropologie patristică », Editura Sirona, 1999, p. 336 ;

de a se hrăni euharistic din ea, iar pe de altă parte de a o sfinți, de a o face templu al lui Dumnezeu[141].

În viața creştină totul este bisericesc, de natură sfântă, căci "turna-voi din Duhul Meu peste tot trupul" (Fapte 217); totul este harismă, slujire, dar în slujba Bisericii[142]. Totul este curat, sfânt şi vrednic de a fi pomenit la Sfânta Liturghie, începutul Împărăției lui Dumnezeu încă din această lume. Creştinii pomenesc cerul, pământul, marea, soarele şi luna, stelele şi orice făptură rațională sau nerațională, văzută sau nevăzută. Prin Sfintele Taine se transcede ceea ce este particular şi se îndreaptă spre armonie universală în Dumnezeu, spre dobândirea fericirii întregii creații prin participarea ei doxologică la dumnezeire. Aceasta se va realiza deplin în viața viitoare[143].

Participarea doxologică a creației la dumnezeirea, Liturghia cosmică perpetuă, este starea împlinirii menirii creației: preamărirea lui Dumnezeu şi dobândirea propriei fericiri, două realități care se condiționează reciproc deoarece fericirea veşnică a creaturii este comuniunea ei cu Dumnezeu în chip doxologic.

---

141 Ieromonah Mihail Stanciu, *„Sensul creației* Actualitatea cosmologiei Sfântului Maxim Mărturisitorul", Aşezământul Studențesc Sfântul Apostol Andrei, Slobozia, 2000, p. 23

142 Paul Evdokimov, "Ortodoxia", Traducere de Dr. Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti,1996, p286;

143 idem, p287;

VI. Sacerdoțiul omului; Omul – preot al creației

VI. 1. 1. Omul - împlinirea creației

"Dumnezeu va cere de la oameni socoteală pentru soarta lumii materiale pe care le-a predat-o "ca să o lucreze şi să o păzească."[144]

Omul, adus la existență ultimul ca o întregire şi ca un sens al creaturilor, este împreună lucrător cu Dumnezeu pe pământ şi purtătorul de cuvânt al întregii creații în fața lui Dumnezeu. El este solidar cu întreaga creație şi este responsabil de ea în fața lui Dumnezeu.[145] Lumea prin ea însăşi nu are posibilitatea naturală de a se mântui deoarece este creată "ex nihilo" iar între ea şi Creatorul suprem nu există o "înrudire" naturală. Orice asemănare ***naturală*** între Dumnezeu şi creație ar face cele două realități, într-un mod esențial, una; de aceea teoria neoplatonică a emanațiilor, teoria platonică şi origenistă a eternității sufletelor, precum şi ideea aristotelică a eternității materiei au fost respinse de Sfinții Părinți pe baza Revelației dumnezeieşti.

Veriga de legătură între Dumnezeu, singura "Ființă" veşnică *şi lumea creată* din nimic, *fără a introduce nici o "înrudire de natură", care să asigure totodată comunicarea de viață între ei fără a distruge alteritatea de natură a lui Dumnezeu şi a creației, este omul*[146]. **Creat „după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu“** („chipul este asemănarea în potență, ca posibilitate; iar asemănarea, chipul în actualitate“ - Sfântul Vasile cel Mare),[147] omul a fost înzestrat cu o misiune specială: să **fie „partener de dialog al lui Dumnezeu“**, un

144 Ioannis Zizioulas, “Creația ca Euharistie”, idem, p.6;
145 "Îndrumări Misionare", idem, p. 180-181;
146 cf. Ioannis Zizioulas, op. cit, p.66-67;
147 Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran şi Arhid. Prof. Dr. Zăgrean Ioan, idem, p.179;

„Alter-Ego“ al lui Dumnezeu în creație şi, prin conlucrarea liberă şi conştientă cu harul dumnezeiesc, avea să devină „dumnezeu după asemănarea lui Dumnezeu“, „dumnezeu“ nu după ființă ci după har. Datorită acestor prerogative omul este *singurul responsabil, înăuntrul lumii zidite, pentru soarta creației*. Sfântul Irineu afirmă că **"omul este slava lui Dumnezeu"** ceea ce este în chip paradoxal o teribilă răspundere dar în acelaşi timp o măreață misiune.[148] Pentru împlinirea menirii sale speciale, Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu toate puterile psiho-fizice şi i-a suflat harul dumnezeiesc. *„Drept aceea, această suflare a lui Dumnezeu, …, nu puțină strălucire şi slavă de chip dumnezeiesc pricinuia celui părtaş la ea. Ca urmare, el se purta față de lucruri cu putere străvăzătoare şi proorocească şi era împreună creator cu Dumnezeu sau al doilea dumnezeu după har.“*[149] Prin Iisus Hristos, omul este restaurat ontologic, este chemat la maximă apropiere de Dumnezeu.

VI. 1. 2. Omul - Preot al creației

„Țarina, când absoarbe ploaia ce se coboară adeseori asupra ei şi rodeşte iarba folositoare celor pentru care a fost muncită, primeşte binecuvântarea de la Dumnezeu” (Evrei 6,7)

Menirea omului de „preot al creației“ îi este dată încă de la început când a primit binecuvântarea dumnezeiască să crească, să se înmulțească, să umple pământul şi să-l supună (cf. Geneză 1,27-28). **Menirea omului este speranța şi împlinirea zidirii** care, fiind creată de Dumnezeu Tatăl cu cele două mâini ale Sale, Fiul şi Sfântul Duh (Sfântul Irineu) "din nimic" în sensul absolut al cuvântului (exclusă orice înrudire de natură), este sub amenințarea permanentă a întoarcerii în nimic,

[148] cf. Ioannis Zizioulas, op. cit., p.67;
[149] Pr. Prof. Dr. Ion Bria, “Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică”, idem, p.109;

ameninţare pe care toate creaturile o trăiesc ca stricăciune şi moarte. Logic şi existenţial, dogma creării din nimic a lumii aduce cu sine faptul că lumea se poate pierde pentru că nu are în firea ei posibilitatea supravieţuirii.

Motivul creaţiei fiind iubirea, Dumnezeu când a creat lumea, nu a lăsat-o fără mijloacele necesare propriei mântuiri. **Speranţa creaţiei este omul**. Omul este „**arhon**", stăpânitor al universului pe care îl umanizează şi prin care, lucrând în el şi dialogând şi prin el cu Creatorul suprem, se ridică spre împlinirea umanului, spre îndumnezeire, oferindu-se pe sine şi întreaga creaţie comuniunii de iubire Intratrinitară[150]. Lumea se uneşte cu Dumnezeu şi prin raţiunea omului.

Raţionalitatea şi libertatea de voinţă a omului, darurile care îi oferă demnitatea de a fi "partener al lui Dumnezeu", un "Alter-Ego" al lui Dumnezeu, pot fi folosite de om în două direcţii diametral opuse:

- pot constitui mijloc de raportare a creaturii întregi la Creator, Izvorul lor de fiinţă, într-o dispoziţie doxologică; omul îşi împlineşte menirea sa de "preot al creaţiei". În acest sens, Ortodoxia se ocupă permanent de întreaga frumuseţe a lumii văzute; „a făcut dintotdeauna ecologism, pentru că mereu a iubit firea, zidirea dar nu a idolatrizat-o. Calendarul liturgic este negreşit aproape de ritmurile firii[151].
- din contră, omul poate supune natura patimilor sale egoiste ceea ce duce la distrugere, la moarte; foarte vizibil astăzi, în actuala criză ecologică a naturii, a întregii creaţii[152]. Omul poate fi liber colaborând continuu cu harul vieţii trăind astfel în adevăr: "Şi veţi cunoaşte adevărul iar adevărul vă va face liberi." (Ioan 8,32) sau poate deveni sclavul propriilor sale patimi.

---

150 Cf. Ioannis Zizioulas, op. cit., p.37;

151 Radu Dorin Micu "Dialoguri cu Dan Ciacir ***Pentru o Ortodoxie Realistă"***, Editura Anastasia, 2002, p. 52;

152 Ioannis Zizioulas, op. cit., p. 73-74;

Raționalitatea naturii își găsește împlinirea ei supremă în realizarea sensului ultim al existenței umane, în unirea omului cu Dumnezeu, sensul sau rațiunea supremă la care va fi părtaşă şi natura.[153]

În planul creat, *numai omul este cel care își creează lumea lui*, este liber nu numai să folosească sau să aleagă din mai multe "dat"-uri ci poate modifica chiar raționalitatea inerentă naturii lui, prin aceasta distingându-se net de orice altă creatură materială. Această aspirație a lui este tocmai cheia transformării naturii lui şi a întregii creații prin conlucrarea omului cu harul dumnezeiesc. Cu toate acestea libertatea omului este relativă pentru că liber în sens absolut este doar Dumnezeu care n-a fost limitat de nici un "dat", tot ceea ce a creat a fost "ex nihilo". Creând din materia deja existentă, cazul omului, eşti legat şi limitat de limitele acestei materii. Omul este zidire prin definiție şi pentru că este creat ultimul în univers este de două ori mărginit: nu numai lumea îi este dată dar şi Dumnezeu Creatorul tuturor[154]. Omul alege ce-i place însă nu poate ignora realitatea "dat"-ului.

Libertatea, "chipul nemuritor al lui Dumnezeu " în om este "libertatea omului de a fi stăpân peste lume şi peste sinele însuşi" (Sfântul Grigorie de Nyssa). **Înclinația spre libertatea cu care a fost creat omul are drept scop supraviețuirea creației prin chemarea omului de a fi "preot al creației"**[155]. I-a fost dată omului înclinația spre libertate absolută, a fost creat "după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu", nu numai pentru el însuşi ci pentru întreaga creație. Deoarece creația nu are în firea ei nici o putere de a supraviețui (ea lăsată singură este sub amenințarea morții), singura ei şansă de a-şi depăşi limitele este de a se afla în comuniunea cu Dumnezeu cel veşnic. Depăşirea limitelor înseamnă o mişcare către libertatea absolută, ceea ce nu este propriu materiei ci omului. *Faptul că această mişcare i-a*

---

153 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, idem, p.250;
154 Ioannis Zizioulas, idem, p.77;
155 cf. Ioannis Zizioulas, "Creația ca Euharistie", idem, p.66-68;

fost dată omului care tinde spre îndumnezeire, spre nemurire, a adus bucurie în întreaga creaţie care aşteaptă cu nerăbdare îndumnezeirea omului, pentru că atunci "făptura însăşi se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu." (Romani 8[21]). Această sarcină a primit-o omul deoarece, spre deosebire de îngeri (care sunt de asemenea înzestraţi cu libertate), el constituie o parte organică a lumii materiale, este coroana acesteia şi poate antrena întreaga creaţie în depăşirea stării de zidire[156]. Până atunci însă întreaga creaţie împreună suspină şi are dureri.

Tendinţa omului de a crea o lume nouă, o lume "a sa" (această tendinţă constituie caracteristica lui distinctă în comparaţie cu animalele, şi în acest sens este expresia esenţială a "chipului lui Dumnezeu" în om), vizibilă în toate timpurile şi locurile, de la marii artişti la cei mai simpli oameni, **dă întregii creaţii o dimensiune "personală"** cu următoarele caracteristici:

- *nu se poate împlini dacă este izolată*, ci doar dacă este pusă în relaţie cu ceva sau cu o persoană. O abordare personală a creaţiei, spre deosebire de una individuală, consideră omul drept o fiinţă a cărei identitate distinctă izvorăşte din relaţia ei cu ceea ce nu este omenesc: Dumnezeu sau/şi făptura zidită. Aşadar, omul şi-ar descoperi identitatea lui distinctă nu în confruntarea cu natura, ci în conlucrarea cu ea. S-ar diferenţia de natura materială nu separându-se de ea ci cultivând relaţia cu ea. *Abordarea personală a creaţiei poate înălţa lumea materială la nivelul existenţei umane şi totodată poate fi o soluţie pentru criza ecologică;*
- dimensiunea personală a creaţiei include în ea şi ceea ce numim *ipostas* sau *universalitate*. *Ipostasul* are identitate proprie, care încorporează şi exprimă totalitatea naturii. Abordarea personală face din fiecare fiinţă o fiinţă unică şi irepetabilă (uciderea unui om este considerată astfel o crimă

[156] idem, p.83;

împotriva ansamblului firii umane - *este preîntâmpinată mai "raţional" şi mai eficient*, într-o astfel de comunitate care nu recurge la logica "drepturilor omului", în care omul este un număr static, ci care consideră fiecare făptură umană ipostas al întregii naturi umane), are repercusiuni şi asupra creaţiei. Omul nu numai că o înalţă la nivelul său, dar o şi priveşte ca totalitate, ca universalitate de fiinţe legate între ele.[157]

Dependenţa creaţiei de om este totală. Când "preotul" ei este în "dialog cu Creatorul Suprem" creaţia este transfigurată şi ridicată pe un plan superior devenind castă şi pură ca în faţa lui Adam cel dinainte de cădere. Omul nu poate ocoli formele şi legile cosmosului pentru că are o misiune specială în legătură cu lumea de care depinde însăşi mântuirea lui, el trebuie să dezvolte o activitate morală, spirituală în legătură cu lumea. Prin lume creşte omul la înălţimea cunoaşterii lui Dumnezeu şi a capacităţii de partener al Lui.[158]

Astfel, potrivit învăţăturii Sfinţilor Părinţi, **lumea este pedagog spre Hristos şi ea se impune ca o piatră de încercare prin care fiecare este chemat să-şi dezvolte facultăţile spirituale**. În sens metaforic, *lumea este pomul cunoştinţei binelui şi răului*:

- dacă o trăim ca "fereastră" prin care contemplăm pe Creator, ne mântuim;
- dacă însă o socotim ca "oglindă" în care se reflectă doar propria noastră dorinţă de a consuma roadele ei şi de a o folosi în scop egoist, ne osândim.[159]

Lumea are nu numai o valoare trecătoare pentru cunoaşterea lui Dumnezeu, ci raţiunile ei persistă în eshaton. În perspectiva veşniciei, *"raţiunile lucrurilor din lume, departe de a deveni de prisos, după vederea descoperită a lui Dumnezeu ne vor ajuta să înţelegem fecunditatea Raţiunii divine, vor fi chiar*

---

157 idem, p.86-87;

158 cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol. II, Editura Deisis, Alba Iulia 1993, p.16;

159 idem, p.17;

atunci o exemplificare a ei, aşa cum razele soarelui sunt o exemplificare şi o manifestare a luminii Lui. … Cu alte cuvinte, când vom contempla pe Dumnezeu direct vom contempla raţiunea lucrurilor în El Însuşi, nu în lucruri ca acum."[160]

Folosirea creaţiei de către om în scop bun aduce binecuvântarea Domnului şi asupra omului şi asupra materiei folosite: **"… binecuvântat e lemnul care slujeşte la o trebuinţă binecuvântată."** (Înţelepciunea lui Solomon 14^{7}). De asemenea *"Ţarina, când absoarbe ploaia ce se coboară adeseori asupra ei şi rodeşte iarba folositoare celor pentru care a fost muncită, primeşte binecuvântarea de la Dumnezeu***"** (Evrei 6^{7}).

Universul este aşadar dependent de voinţa omului, bucuria acestuia este şi bucuria lui şi suferinţa omului şi suferinţa universului: "De veţi umbla după legile Mele şi de veţi păzi şi plini poruncile Mele, vă voi da ploaie la timp, pământul şi pomii îşi vor da roadele lor. Treieratul vostru va ajunge până la culesul viitor, culesul viilor va ajunge până la semănat; veţi mânca pâinea voastră cu mulţumire şi veţi trăi în pământul vostru fără primejdie. Voi trimite pace pe pământul vostru şi nimeni nu vă va tulbura; voi goni fiarele sălbatice şi sabie nu va trece prin pământul vostru. Veţi alunga pe vrăjmaşii voştri şi vor cădea ucişi înaintea voastră. Cinci din voi vor birui o sută şi o sută din voi vor goni zece mii şi vor cădea vrăjmaşii voştri de sabie înaintea voastră. Căuta-voi spre voi şi vă voi binecuvânta; veţi avea copii, vă veţi înmulţi şi voi fi statornic în legământul Meu cu voi. Veţi mânca roadele vechi din anii trecuţi şi veţi da la o parte pe cele vechi pentru a face loc celor noi. Voi aşeza locaşul Meu în mijlocul vostru şi sufletul Meu nu se va scârbi de voi. Voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeul vostru şi voi poporul Meu." (Levitic 26^{3-12})

Din contră, neascultarea şi nepăzirea poruncilor Domnului de către om produce anomalii şi dezastru în toată creaţia: "Iar de nu Mă veţi asculta şi nu veţi păzi aceste porunci

[160] idem, p.15;

ale Mele, de veți dispreţui aşezămintele Mele şi de se va scârbi sufletul vostru de legile Mele, neîmplinind poruncile Mele şi călcând legământul Meu, atunci şi Eu Mă port cu voi aşa: Voi trimite asupra voastră groaza, lingoarea şi frigurile, de care vi se vor secătui ochii şi vi se va istovi sufletul; veți semăna semințe în zadar şi vrăjmaşii voştri le vor mânca. … cerul îl voi face ca fierul, iar pământul vostru ca arama. În zadar vă veți cheltui puterile voastre, că pământul vostru nu-şi va da roadele sale, nici pomii din țara voastră nu-şi vor da poamele lor." (Levitic $26^{14-16,19-20}$).

Creația este îndreptată spre armonie şi spre mersul său firesc prin rațiunile, prin energiile necreate pe care le are la bază şi prin care Dumnezeu o guvernează. Nesocotirea acestor rațiuni ale ei duce la "aruncarea" omului: "Păziți toate aşezămintele Mele şi toate hotărârile Mele şi le pliniți şi nu vă va arunca de pe sine pământul în care vă voi duce să trăiți." (Levitic 20^{22}).

Comuniunea omului cu Dumnezeu este salvatoare pentru sine şi pentru întreaga creație. *Prin rugăciune, trupul şi sufletul omului se ritmizează după pulsațiile eterne ale harului divin, în această etapă omul parcă ține în mână cheia miraculoasă care deschide uşile din adânc ale inimii, direct spre abisul de lumină al divinității. Influența trăirii omului în comuniunea cu Dumnezeu nu se răsfrânge doar la sfera omenească, ci se exercită ca o înrâurire cosmică asupra întregii naturi. Prin om întreaga creație participă la ea.*

Dacă în comuniunea cu Hristos omului i se descoperă sensul înalt al Scripturii, tot astfel i se descoperă sensul înalt al făpturii. Mărturisirea unui pelerin este relevantă: *"Şi când mă rugam în reculegerea intimă a inimii mele, tot ceea ce mă înconjura îmi apăru fermecător şi miraculos: arborii, iarba, păsările, pământul, aerul, lumina păreau să-mi spună că totul a fost creat pentru om, că totul dovedeşte dragostea lui Dumnezeu pentru om, că totul se ruga lui Dumnezeu şi toate îi aduceau*

laudă şi adorare."[161] În rugăciunea contemplativă *omul aduce în faţa lui Dumnezeu întreaga lume sensibilă şi inteligibilă, pe care o rezumă şi o conţine în el ca microcosmos***.** La acest nivel spiritual omul "înţelege graiul tuturor făpturilor", se poate face înţeles de ele. Fenomenele de miraculoasă reacordare a omului cu fiarele sălbatice şi cu întreg cosmosul, frecvente la preoţii creaţiei, aceste înalte acorduri cosmice ale iubirii, sunt prefigurări ale stării harice finale unde armonia Creatorului cu omul şi cu întreg universul va fi desăvârşită.

Rugăciunea omului este şi rugăciunea creaţiei. La sfeştania pentru ploaie, omul bântuit de secetă împreună cu natura întreagă dă glas în această rugăciune, smulsă din nenorocirea tuturor ogoarelor, semințelor, ierburilor, arborilor, păsărilor şi animalelor, văzduhurilor; *întreaga lume creaturală, îngrozită, participă la implorarea milelor cereşti, înfrăţită într-o solidaritate universală de o covârşitoare putere. Nu se roagă atunci doar omul ci întreg cosmosul capătă grai prin el.*[162]

Omul este un microcosmos, o chintesenţă reprezentativă a marelui cosmos, al lumii întregi. Întreagă creaţia a fost făcută înaintea "preotului" ei pentru a se împlini prin el. Fericirea sau nefericirea omului este fericirea sau nefericirea creaturilor. Acestea se bucură sau suferă prin om; căderea lui e şi căderea lor. Nichita Stethatos exprimă această idee: " <u>După constituţia lăuntrică a sufletului se schimbă şi natura lucrurilor</u>".[163] Momentul dramatic de pe Golgota, când Fiul Omului îşi dă duhul, produce dereglări cosmice: soarele se întunecă, cerul se despică de fulgere şi trăsnete, pământul se cutremură, temeliile lumii se zguduie în spasmul cosmic care însoţeşte spasmul ultim al răstignitului. Universul tot participă la moartea de pe cruce fiindcă Iisus Hristos, Cuvântul, este raţiunea de a fi a făpturii universale.

---

161 Nichifor Crainic, "Sfinţenia împlinirea umanului", Colecţia "Teologie şi Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Trinitas, Iaşi – 1993, p.162;

162 idem, p.164;

163 idem, p.163;

Omul este un centru de iradiație pentru întreaga făptură. Sufletul otrăvit de păcat otrăveşte natura lucrurilor, abordează creația materială numai în sens utilitarist, egoist; în păcatul omului, natura participă împreună cu el la osânda stricăciunii şi a morții. Sufletul pur iradiază puritate în toate lucrurile.

Omul abordând creația în mod personalist, o umanizează şi se raportează totodată la Dumnezeu. El este salvarea ei, o face mediu străveziu capabil să participe la Viața Dumnezeiască, să scape de stricăciune şi de moarte, de dispariție. Creația este supusă morții de la început, înainte de a cade Adam. Sfântul Irineu, Sfântul Maxim Mărturisitorul, teoria evoluționistă ş.a. afirmă existența morții în creație de la început deoarece creația are un început şi singură nu-şi poate depăşi starea ei. De aceea creația fără om nu are rost, ar fi fost absurdă şi fără rost; acesta este şi motivul pentru care aştepta venirea omului pentru a ieşi din această situație.

Părerea Fericitului Augustin că moartea este urmarea cea mai gravă a căderii omului în păcat pentru întreaga făptură zidită comportă multe lucruri inacceptabile. Înseamnă că Însuşi Dumnezeu a introdus moartea pentru a-l pedepsi pe om pentru ca apoi să o retragă prin Fiul Întrupat. Se lasă impresia că înainte de venirea omului nu exista moartea în creație ceea ce este în dezacord cu ansamblul ştiințelor biologice. Ar fi fost de asemenea brutal şi irațional din partea Creatorului ca din cauza unei creaturi să le pedepsească pe toate.[164]

Căderea lui Adam a adus moartea nu ca pe un fapt nou în creație, ci ca pe incapacitatea de a-şi depăşi mortalitatea înnăscută, de a-şi depăşi limitele creaturale, finite. Luând omul drept punctul de referință cel mai înalt al creației, moartea a intrat în lume prin căderea omului, omul însuşi fiind creatură şi parte a creației, folosind în sens greşit libertatea cu care a fost înzestrat, nu şi-a putut depăşi limitele, între care şi moartea, specifică creaturilor care nu sunt în comuniune harică cu Dumnezeu. **Sacerdoțiul omulu**i implică folosirea făpturii zidite

[164] cf. Ioannis Zizioulas, "Creația ca Euharistie", idem, p.87-88;

ca "dat" hărăzit de Dumnezeu nu doar să supraviețuiască, dar şi "să fie consacrată" prin mâinile omului. În sacerdoțiu există două dimensiuni care-i permit omului să-şi împlinească scopul de verigă de legătură între Dumnezeu şi făptura zidită:

- *dimensiunea ipostatică* - lumea este consacrată şi încorporată într-o realitate universală;
- *dimensiunea extatică* - lumea este raportată la Dumnezeu şi oferită Lui ca "ale Tale dintru ale Tale". În acest fel lumea, prin om îşi depăşeşte limitele, devine purtătoare de viață. Acesta este fundamentul "sacerdoțiului omului" în creație[165].

Omul ia lumea în mâinile sale şi o întregeşte creator raportând-o la Dumnezeu. Făptura zidită este astfel eliberată din limitele ei având posibilitatea de a exista cu adevărat, iar omul, îndeplinindu-şi menirea de "preot al creației", devine de asemenea şi el însuşi creator, devine "după asemănarea lui Dumnezeu"[166].

Ceea ce n-a reuşit Adam să facă, a realizat Logosul Întrupat, Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu-Omul desăvârşit, Iisus Hristos. Hristos a realizat "recapitularea" întregii făpturi ca adevărat Dumnezeu şi Om al întregii creații. *Hristos este cu adevărat "chip al lui Dumnezeu", în Persoana Lui lumea dobândeşte pe* ***Preotul creației****, prototipul relației corecte a omului cu lumea naturală.* Din acest motiv, în Biserică, creştinii iau din lumea zidită elemente materiale (pâinea şi vinul), pe care le oferă lui Dumnezeu în ecfonisul sacerdotal: "**ale Tale dintru ale Tale, Ție Îți aducem de toate şi pentru toate"**, recunoscând că aparținem cu întreg universul lui Dumnezeu, aducându-ne împreună comuniunii de iubire cu Dumnezeu. Făcând aceasta **"în Hristos"** şi ca **"trup al lui Hristos"** lucrăm precum Hristos, ca preoți ai creației. După această **"anafora**", consumăm aceste daruri pe care le-am oferit lui Dumnezeu nu ca pe un izvor al morții, ci al vieții. Astfel, **creația dobândeşte**

---

165 idem, p.89;

166 ibidem;

pentru om o sacralitate care nu-i este înnăscută ci dobândită atunci când omul realizează liber acel "după chipul lui Dumnezeu", adică propriul său sacerdoțiu. Starea noastră este eliberată de orice fel de idolatrie, omului revenindu-i marea răspundere pentru mântuirea creației lui Dumnezeu[167].

Spiritualitatea noastră nu se reduce la umanitate ci trebuie trăită în serviciul scopului răscumpărător şi transformator al lui Dumnezeu care îmbrățişează întreaga creație[168]. Prin conlucrarea sufletului cu harul dumnezeiesc, ca „preot al creației", omul începe, asemenea lui Hristos, prin tansfigurarea propriului trup pentru ca prin acest „trup nou" spiritul uman să lucreze la spiritualizarea întregului univers,[169] pentru ca toată creația să fie umplută de slava Creatorului a toate.

VI.2. Preoția universală şi preoția sacramentală

VI.2. 1. Preoția universală dobândită prin Taina Sfântului Botez; Apostolat social

"Ca nişte prunci de curând născuți, să doriți laptele cel duhovnicesc şi neprefăcut, ca prin el să creşteți spre mântuire,… Apropiați-vă de El, piatra cea vie,… Şi voi înşivă, ca pietre vii, zidiți-vă drept casă duhovnicească, preoție sfântă, ca să aduceți jertfe duhovniceşti,… Iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată." (I Petru 2, 2,4-5,9)

---

167 idem, p.90;

168 Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, "Teologie şi Cultură", idem, p.124;

169 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, idem, p.250;

Cea mai mare grijă a creştinului în viaţa sa este mântuirea sufletului[170]: "Ce va folosi omul de ar dobândi lumea toată şi-şi va pierde sufletul său? Sau ce va da omul, în schimb, pentru sufletul său?" (Marcu 8, 36-37)

După căderea protopărinţilor, **lui Adam "i s-a născut un fiu după asemănarea sa şi după chipul său** şi i-a pus numele Set." (Geneză 5,3) Urmaşii lui Adam nu mai sunt "după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu" cum erau în starea paradisiacă (cf. Geneză1,26) ci sunt "după asemănarea şi după chipul lui Adam"[171] (cf. Geneză 5,3). Datorită acestei realităţi anormale, toţi oamenii, de la Adam şi până la cei din urmă, poartă urmările păcatului originar şi au nevoie de harul sfinţitor adus de Hristos şi permanentizat până la sfârşitul veacurilor de lucrarea Duhului Sfânt în lume prin Biserică. Fiul lui Dumnezeu S-a Întrupat "la plinirea vremii" pentru toţi oamenii, "din plinătatea Lui noi toţi am luat şi har peste har."(Ioan1,16)

Neamul omenesc a fost răscumpărat de "Începătorul vieţii", (Fapte3,15) cu preţul sângelui Său (cf.I Cor.6,20; I Petru 1,19); am fost altoiţi de El (cf. Rom. 6,4-5; Col. 2,12), ca nişte ramuri ce-şi trag seva şi rodnicia din unicul trup dumnezeiesc (cf. Ioan 15,5), suntem născuţi la viaţa cea nouă prin baia Botezului.(Ioan 3,5).[172]

Prin baia Botezului suntem născuţi "din apă şi din Duh" (Ioan 3,5), putem intra în Împărăţia lui Dumnezeu, ne apropiem de El, "piatra cea vie, de oameni într-adevăr neluată în seamă, dar la Dumnezeu aleasă şi de mare preţ"; *ne zidim "casă duhovnicească, preoţie sfântă, … seminţie aleasă, preoţie împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestească în lume bunătăţile Celui ce ne-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată" (I Petru 2,4,5,9).* Starea harică

---

170 "Învăţătura de Credinţă Creştin Ortodoxă", idem, p.7;

171 cf. "Lumină lină", Anul XI, iunie 2000, "Apare cu binecuvântarea Prea Sfinţitului Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului;

172 Pr. Prof. Ilie Moldovan, "Darul sfânt al vieţii şi combaterea păcatelor împotriva acestuia", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1997, p.7;

complexă a tuturor credincioşilor începe cu starea pe care o creează Taina Sfântului Botez. Celui botezat i se iartă păcatul strămoşesc şi eventualele păcate iar omul "cel vechi", trupesc, moare pentru a se naşte "omul cel de-al doilea" (cf I Cor.15,47) care este din cer şi prin care "ne-am făcut cu Hristos o singură tulpină."[173] Harul botezului este amplificat prin împărtăşirea noului creştin şi cu celelalte Sfinte Taine absolut necesare: Taina Mirungerii – primeşte harul Duhului Sfânt prin care se întăreşte şi creşte la noua viaţă;[174] Taina Sfinte Euharistii – se împărtăşeşte în chip real, devine consagvin, contrupeşte cu Hristos, "se transformă în substanţa Împăratului" (Nicolae Cabasila), devine hristofor**.**[175] Astfel, toţi cei care "se nasc din apă şi din Duh" şi primesc harul şi darurile Duhului Sfânt prin celelalte Sfinte Taine şi ierurgii, devin "preoţie sfântă", după mărturia Sfântului Apostol Petru (I Petru 2,5)

Cu această stare harică, creştinul nu este nici un profan, nici un paria sau om inferior din lume, ci este în marea demnitate numită de Apostolul Petru pe bună dreptate: "PREOŢIE SFÂNTĂ, …ÎMPĂRĂTEASCĂ" (I Petru 2,5,9).[176] Cuvântul **"laic", provine din grecescul "laos",** care se traduce "popor" şi este folosit pentru a desemna masele de credincioşi care nu au preoţia sacramentală. Un sinonim pentru "laic" este cuvântul "mirean".

Părintele Dumitru Stăniloae foloseşte termenii de **"preoţie generală"** pentru laici şi de **"preoţie slujitoare"** pentru preoţii hirotoniţi. Cuvintele Părintelui Dumitru Stăniloae despre "laici" sau "preoţia generală" sunt concludente: *"În felul acesta toţi sunt preoţi şi jertfe în Biserică, toţi sunt învăţători şi călăuzitori spre mântuire, călăuzitori ai lor şi ai altor credincioşi apropiaţi, sau / şi ai altor oameni".*

---

173 Cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, idem, p.29;
174 Isidor Todoran şi Zăgrean Ion, op. cit., p. 335;
175 Paul Evdochimov, "Ortodoxia", idem, p. 289;
176 Arhid. Prof. Dr. Ioan N.Floca, "Drept Canonic Ortodox, Legislaţie şi Administraţie Bisericească", Vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1990, p.246;

Termenul de "preoție harică" pe care unii îl folosesc în loc de "preoție slujitoare" este incorect, întrucât insinuează că numai clerul poate dobândi harul (prin hirotonire), când în realitate harul poate fi dobândit şi de credincioşi, iar formele de transmitere a harului sunt multiple şi nu se limitează numai la punerea mâinilor, prin care episcopii hirotonesc pe preoți.

De asemenea, după cum spune Sf. Ioan Gură de Aur, Sfântul Duh nu S-a pogorât numai asupra Apostolilor, ci şi asupra întregii mase de credincioşi ce se aflau împreună cu ei; această învățătură este larg îmbrățişată de teologii moderni, printre care şi Timothy Ware (episcopul Kallistos), care spune: "Duhul Sfânt Se pogoară asupra tuturor oamenilor lui Dumnezeu. Există o categorie de preoți hirotoniți, formată din episcopi, preoți şi diaconi, dar în acelaşi timp, tot poporul lui Dumnezeu este preot si profet".

Încă din cele mai vechi timpuri, a existat o profundă diferență între Biserica de Răsărit şi cea Romano-Catolică, în ceea ce priveşte rolul credincioşilor, pe care aceasta din urma l-a minimalizat.

Patriarhii ortodocşi şi-au reafirmat pozitia şi în anul 1848, într-o scrisoare trimisă papei Pius al IX-lea, în care se spunea: "Printre noi, nici patriarhii, nici sinoadele, nu vor putea introduce noi învățături, pentru că păzitorul religiei este chiar trupul Bisericii: clerul slujitor şi credincioşii înşişi".

Se vede deci, că nu numai preoțimea slujitoare, ci şi credincioşii sunt păstrătorii şi apărătorii credinței. În acelaşi sens teologul Khomaikov, spunea: "Papa se înşeală amarnic când crede că noi considerăm ierarhia eclesială a fi păzitoarea religiei; credința este păzită de o entitate completă, de întregul popor al Bisericii, care este Trupul lui Hristos".

Dar credincioşii ortodocşi nu sunt numai păstrători ai credinței, ci pot fi şi învățători, sau teologi. Astfel, Sf. Vasile cel Mare a predicat şi a convertit populația din Pont, încă dinainte să se preoțească, iar tatăl său a fost canonizat sfânt pentru munca sa evanghelică, deşi a fost credincios şi nu s-a preoțit niciodată, la fel ca şi sora Sfântului Vasile, Sfânta Macrina.

Un strălucit exemplu de teolog care nu a fost hirotonit preot, îl reprezintă Nicolae Cabasila, ale cărui scrieri au influențat gândirea ortodoxă de peste 600 de ani, şi care au fost acceptate şi însuşite de Biserica noastră.

Iată ce spune Mircea Eliade despre Nicolae Cabasila: "Unul dintre cei mai îndrăzneți teologi după Palama a fost un laic, Nicolae Cabasila (1320-1371), înalt funcționar în administrația bizantină". Cabasila ilustrează în mod strălucit o tradiție care s-a perpetuat la toate popoarele ortodoxe.

Unul dintre teologii laici care au urmat, este Khomaikov.

Deşi Patriarhia Rusă nu i-a acceptat ideile în totalitate, datorită încercărilor sale de a democratiza Biserica, care prin definiție este ierarhică, totuşi scrierile sale sunt acceptate şi apreciate de majoritatea teologilor contemporani.

Multe dintre primele traduceri ale Sfintei Scripturii în româneşte, au fost făcute de laici, ceea ce a contribuit la o mai bună răspândire şi înțelegere a învățăturilor creştine. De asemenea, nu putem să trecem cu vederea operele lui Hurmuzaki şi mai ales Nicolae Iorga, care ne-au dat valoroase istorii ale Bisericii româneşti.

În zilele noastre, deşi Biserica este condusă de episcopi, credincioşii pregătiți iau parte la elaborarea şi confirmarea hotărârilor ierarhiei. Multe sinoade, care se considerau la vremea lor ecumenice, au fost ulterior anulate de Biserica Ortodoxă, iar patriarhii şi episcopii respectivi au fost declarați eretici (Efes 449, Hieria 754 sau Florenta 1438-1439). Teoria lui Khomaikov, că un sinod nu poate fi considerat ecumenic, dacă nu este acceptat de întreaga Biserică (inclusiv de către credincioşi), deşi a fost respinsă în secolul al XIX-lea, este larg acceptată în ziua de azi. De fapt şi la slujbele oficiate în biserică, prezența credincioşilor alături de clerul slujitor este indispensabilă. Fără cel puțin un credincios în biserică nu se poate săvârşi Sfânta Liturghie. Mai mult decât atât, după cum afirma G. Florovski (teolog şi preot în acelaşi timp), “datoria de supunere a credincioşilor față de episcop, încetează în momentul în care acesta din urmă deviază de la linia Bisericii. În asemenea

situații, credincioşii au dreptul să ceară socoteală episcopului şi chiar să îl demită".

Toți creştinii, după harismele şi talanții primiți, au datoria lăuntrică, nu exterioară dată de vreo lege, să propovăduiască sub toate formele (cu lucrul, cu cuvântul, cu rugăciunea) Evanghelia mântuitoare şi să împlinească cele trei demnități: învățătorească, sfințitoare şi conducătoare încredințate de Mântuitorul tuturor celor care Îi urmează Lui.

VI.2. 2. Drepturile şi obligațiile preoției obşteşti

Biserica este Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Întrupat ca Revelație deplină în continuitatea eficienței Lui mântuitoare în istorie prin Duhul Sfânt[177]. La lucrarea mântuitoare sunt chemate toate mădularele trupului tainic al lui Hristos, sunt chemați toți credincioşii.

O parte dintre drepturile şi obligațiile preoției obşteşti sunt:

1. Pot şi trebuie să săvârşească Taina Sfântului Botez în caz de necesitate. Bulgakov spune: "Botezul este taina care, în lipsa unui preot, poate fi administrată de un credincios (bărbat sau femeie), în virtutea sacerdoțiului creştin universal. Dar el nu poate să fie administrat decât de un creştin, şi numai prin puterea Bisericii, al cărui instrument este creştinul; Botezul este un act de har al Bisericii şi nu un act magic".
2. Devin colaboratori ai stării preoțeşti harice la săvârşirea eficientă a Sfintelor Taine. Fără adeziunea internă a credincioşilor Tainele nu au efectul lor haric sfințitor ci din contră pot avea efectul negativ al osândirii (cazul Sfintei

[177] Lossky, Vladimir "Vederea lui Dumnezeu", Traducere Maria Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1995, p.2;

Euharistii - necesitatea pregătirii prealabile a tuturor: a săvârşitorului şi a primitorului).

3. Prin Botez devin membri activi ai trupului tainic al Domnului şi ca atare sunt părtaşi direcţi şi activi la întreaga lucrare mântuitoare săvârşită în interiorul şi în exteriorul Bisericii primind astfel iubirea Domnului.

4. Sunt persoane cu toate drepturile şi îndatoririle care revin stării în care sunt ca parte constitutivă esențială a Bisericii.[178]

5. Credincioşii participă împreună cu clerul la păstrarea nealterată a adevărului revelat, la propovăduirea, explicarea şi trăirea lui. Cezaropapismul n-a fost niciodată principiu acceptat în Biserica dreptmăritoare.[179]

6. Toți credincioşii participă alături de preoția sacerdotală la exercitarea celor trei ramuri ale puterii bisericeşti: învățătorească, sfințitoare şi conducătoare sau jurisdicțională.[180]

7. Biserica în totalitatea ei participă direct şi activ la îndumnezeirea întregii creații; a elementelor acesteia pe care le umanizează, le subiectivizează pentru ca ulterior să le îndumnezeiască o dată cu sine şi împreună să se raporteze la Creatorul tuturor într-o dispoziție doxologică universală**.**[181]

Şi mirenii participă la Hristos în mod activ. Nicolae Cabasila ("Viața în Hristos", III, 1-3) face o analogie între Hirotonia preoților şi Mirungerea celor botezați; ambele se fac prin invocarea Duhului Sfânt: "Dumnezeiescul har care vindecă orice slăbiciune şi împlineşte orice lipsă, …", "Pecetea darului Duhului Sfânt …"**[182]**

---

178 Ibidem;

179 cf. John Meyendorff, "Teologia Bizantină", Traducere de Pr. Conf. Dr. Alexandru I. Stan, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996, p. 15;

180 Arhid. Prof. Dr. Ioan N.Floca, idem, p.246;

181 Ioannis Zizioulas, op. cit. , p. 73 –74;

182 "Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică", idem, p.188;

Însuşi Fiul lui Dumnezeu Întrupat, Iisus Hristos, arată importanţa tuturor membrilor Bisericii pe care-i numeşte mlădiţe ale corpului Său:[183] "Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele. Cel ce rămâne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic." (Ioan 15, 5)

Sfinţii Apostoli au recurs în lucrarea lor misionară şi la credincioşii simpli fără a lăsa să se înţeleagă că Biserica s-ar împărţi cu adevărat în două părţi: Biserica conducătoare şi Biserica ascultătoare.[184] Sfântul Apostol Petru se adresează celor care cred, numindu-i "preoţie împărătească" şi le dă în continuare sfaturi asupra rolului şi misiunii lor. La rândul său, Sfântul Apostol Pavel a subliniat importanţa rolului credincioşilor şi a vorbit despre harurile pe care ei le pot avea şi despre felul în care ei trebuie să le folosească spre binele Bisericii. Se vede deci că în cadrul Bisericii, atât preoţii hirotoniţi cât şi credincioşii, au propria misiune şi chemare pe care trebuie să o îndeplinească.

Împotriva stabilirii unor altfel de raporturi, Sfântul Apostol Pavel spune tuturor credincioşilor, în special celor simpli: "Staţi tari în libertatea la care v-a chemat Domnul şi nu cădeţi din nou sub jugul robiei." Dimpotrivă, pilda dată de Mântuitorul Apostolilor este elocventă: "Cel ce vrea să fie între voi întâi, acela să fie tuturor slujitor." (Marcu 10,44-45) Aceasta este misiunea pe care a încredinţat-o Mântuitorul Sfinţilor Apostoli şi urmaşilor Lui: nu ca să fie slujiţi ci ca ei să slujească celor mai mici după modelul Său.

Preoţia obştească sau universală este baza apostolatului social la care sunt chemaţi toţi credincioşii. Apostolatul social universal este menirea sfinţitoare a Bisericii şi a fiecărui mădular în parte de a-L face cunoscut şi de a-i împărtăşi pe toţi oamenii cu Hristos "pentru ca toţi să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (cf. I Timotei 2,4). Întreaga Biserică şi fiecare mădular al ei în parte, în funcţie de

183 Arhid. Prof. Dr. Ioan N.Floca, idem, p.246;
184 idem, p.247;

posibilitățile pe care le are şi de harul primit, (unii episcopi, alții preoți, diaconi sau credincioşi) are datoria să-i împărtăşească, pe cei care nu au ajuns încă la cunoaşterea şi comuniunea de iubire cu Dumnezeu, cu harul dumnezeiesc, cu energiile necreate care izvorăsc din Dumnezeire şi care se împrtăşesc de către Duhul Sfânt în Biserică, prin umanitatea înviată şi slăvită a Fiului lui Dumnezeu Întrupat.[185]

Puterea Duhului Sfânt face ca oamenii credincioşi să se unească cu Dumnezeu prin Hristos, face ca actul de trecere de la lucrarea mântuitoare a lui Hristos Însuşi, în umanitatea Sa personală, să se extindă, prin conlucrarea creştinilor, la toată lumea, la toți oamenii.[186] Sfântul Apostol Petru îi îndeamnă pe creştini: "Purtați-vă cu cinste între neamuri, ca în ceea ce ei acum vă bârfesc ca pe nişte făcători de rele, privind ei mai de aproape faptele voastre cele bune, să preamărească pe Dumnezeu, în ziua când îi va cerceta." (I Petru 2,12)

Creştinul, îndumnezeit şi umplut de harul sfințitor primit în Biserică prin cuvânt, Sfintele Taine şi prin toate lucrările şi slujbele sfințitoare, devine un hristofor, un teofor care se manifestă ca atare atât în Biserică cât şi în afară. Omul cel nou, urmând modelul Mântuitorului, participă activ la împlinirea planului iconomic al lui Dumnezeu în întreaga creație prin tot ceea ce face.

Înainte de toate creştinii şi Biserica în totalitatea ei are menirea de a fi în comuniune cu toți oamenii şi de a le sluji pentru că aşa se cuvine urmaşilor lui Hristos. El Însuşi nu S-a făcut Om pentru Sine ci pentru a sluji tuturor oamenilor, pentru ca Trupul Său să extindă mântuirea ca viață dumnezeiască în noi.[187]

---

185 cf. Doctorand Sandu N. Ştefan, "Lucrarea harului în realizarea mântuirii subiective", în "Studii Teologice", Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română, Nr. 3 – 4, 1971, Bucureşti, p.235;

186 "Îndrumări Misionare", Coordonator: Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1986, p.382;

187 idem, p.381;

Preoția universală sau obştească este preoția slujirii dezinteresate față de toți şi de toate pentru ca măcar pe unii să-i câştigăm prin harul lui Dumnezeu la viața veşnică şi astfel să ne mântuim împreună: "Frații mei, dacă vreunul va rătăci de la adevăr şi-l va întoarce cineva, să ştie că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui îşi va mântui sufletul din moarte şi va acoperi mulțime de păcate. (Iacov 5,19-20)

D. Bonhoeffer în "Sanctorum Communio" vede în Biserică misiunea slujirii pe primul plan; însăşi Biserica este concepută în termeni de misiune care se manifestă în două direcții:

1. rugăciunea de mijlocire pentru toți, cunoscuți şi necunoscuți;
2. responsabilitatea Bisericii şi a fiecărui mădular al ei față de tot ceea ce se întâmplă cu semenii şi în univers.[188]

Slujirea casnicilor, a semenilor şi grija pentru întreaga creație este în plin dinamism. Preoția obştească, alături de cea sacerdotală, într-un cuvânt întreaga Biserică, lucrează la împlinirea mandatului încredințat de Mântuitorul: "…mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, şi iată cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului." (Matei 28, 19-20).

Mântuitorul încredințează slujirea Bisericii în totalitatea ei, clerului hirotonit şi tuturor credincioşilor pentru a-şi desfăşura activitatea in timp şi spațiu: până la sfârşitul veacurilor şi în tot locul, la toate neamurile. Biserica este răspunzătoare pentru toți oamenii, creştini şi necreştini deoarece toți sunt creați "după chipul lui Dumnezeu" (Geneză 1,26) şi toți au darul dumnezeiesc, constitutiv ființei umane, care-i dă fiecăruia

[188] cf. Antonie Plămădeală, "Slujirea în teologia contemporană", în "Studii Teologice", Revista InstitutelorTeologice din Patriarhia Română, Nr. 5–8, 1972, Bucureşti, p.484;

valoare inestimabilă şi anume "chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om."[189]

Implicarea Bisericii în toate problemele, în toate bucuriile dar şi crizele şi tristeţile lumii este salvatoare şi sfinţitoare. Însăşi misiunea ei este de a-i sfinţi pe toţi şi pe toate, timpul şi spaţiul, de a pregăti toate neamurile, întreaga creaţie, pentru comuniunea de iubire cu Dumnezeu la care întreaga creaţie va fi părtaşă.

Apostolatul social al "poporului lui Dumnezeu" are tot atâtea forme câte componente sunt în societatea actuală. Organizaţiile de copii, de tineret, de creştini sub orice forme sunt binevenite la începutul acestui nou mileniu în care necesităţile informaţionale, materiale, medicale sunt din ce în ce mai variate fiind într-o permanentă dezvoltare pentru a răspunde noilor cerinţe care apar. Pe tot parcursul istoriei, Biserica este şi va fi implicată în absolut toate domeniile vieţii sfinţindu-le, fiind chiar izvor de cultură, de scrieri alese şi de viaţă sfântă pentru ca toate şi întru toate să fie unitatea creaţiei cu Creatorul iubitor.

Apostolatul social al tuturor creştinilor concretizat în slujirea tuturor semenilor este un puternic punct comun al tuturor comunităţilor creştine şi se îndreaptă spre toţi oamenii, creştini sau necreştini. Slujirea şi iubirea faţă de toţi semenii este cea mai puternică armă pentru unirea tuturor oamenilor sub acoperământul iubitor al lui Dumnezeu care ne este Creator şi Tată al tuturor.

Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I , în vizita sa la Secretariatul General al "Organizaţiei Tinerilor Ortodocşi Mondială", "SYNDESMOS", a prezentat importanţa tinerilor în viaţa Bisericii pentru ridicarea "Trupului lui Hristos".[190]

"**UNITATEA, MISIUNEA ŞI SLUJIREA** sunt inseparabile, trei aspecte ale unei singure realităţi; fără aceste trei lucruri nu este viaţă în Hristos, nu este Biserică, nu este

---

[189] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Sfânta Treime sau La început a fost Iubirea", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, p.5;
[190] "Syndesmos News", Winter 1998. Spring 1999, p.1;

mântuire."[191] "Persoana umană este făcută după chipul lui Dumnezeu, după chipul lui Dumnezeu care nu este doar unul ci Trinitate. Numai prin coparticipare, numai prin relații cu alții după asemănarea celor Trei Persoane Dumnezeieşti, putem deveni cu adevărat ceea ce avem menirea să fim: oameni îndumnezeiți."[192]

Sfințenia, sacrificiul, bucuria sunt trei elemente indispensabile adevăratei misiuni. Misiunea noastră de martori trebuie să fie nu atât de mult prin cuvintele, argumentele noastre ci, mai presus de toate, prin viața noastră. Aceasta devine existențială. Adevăratul misionar este sfântul. Sacrificiul pentru semeni, sub toate formele posibile, de la martiraj şi până la a sacrifica ceva ce ai pentru altul care este mai lipsit, este partea misiunii care dă crezare, dă viață la mulți alții după cuvântul Mântuitorului: "Adevărat, adevărat zic vouă că dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur, iar dacă va muri, aduce multă roadă. Cel care îşi iubeşte sufletul îl va pierde; iar cel ce îşi urăşte sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viața veşnică. Dacă-Mi slujeşte cineva, să-Mi urmeze, şi unde sunt Eu, acolo va fi şi slujitorul Meu. Dacă-Mi slujeşte cineva, Tatăl Meu îl va cinsti." (Ioan 12, 24-26) Prin sacrificiul de sine în folosul semenilor ne deschidem comuniunii cu aceştia, iar prin aceştia cu Hristos care este în ei. (cf. Matei 25,40)

Bucuria este legată de sfințenie şi de sacrificiu. Sfinții, martirii sufereau şi mergeau la moartea lor cu bucurie iar prin sângele lor veneau mulți la credință. Nietzsche afirma că bucuria este o lipsă a creştinilor. Aceasta este inexact. Evanghelia după Luca începe şi se sfârşeşte cu îndemnul la bucurie: "Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă BUCURIE MARE, care va fi peste tot poporul" (Luca 2,10)…"Iar ei,

---

[191] idem, p.3;

[192] "Umanitate şi Creştinătate", Nr.1, Noiembrie 2000, Publicația Tinerilor Creştini Argeşeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului; p.6;

închinându-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu BUCURIE MARE." (Luca 24,52).[193]

A face apostolat social este o pornire lăuntrică față de semeni. Apostolatul înseamnă comunicare, cunoaştere, comuniune de iubire cu alte persoane, toate porniri lăuntrice ale ființei umane care numai în comuniune cu alții este persoană şi poate avansa spre comuniunea de iubire cu Dumnezeu. "Orice ați face, cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceți în numele Domnului Iisus şi prin El să mulțumiți lui Dumnezeu-Tatăl." (Coloseni 3,17)

Fără purtarea de grijă pentru apropiați şi pentru semeni nu putem fi credincioşi: "Dacă însă cineva nu poartă de grijă de ai săi şi mai ales de casnicii săi, s-a lepădat de credință şi este mai rău decât un necredincios." (I Timotei 5,8)

Factorii care determină, pe de o parte, înscrierea Bisericii pe scara evoluției comunităților umane, iar pe de altă parte determină continua evoluție a structurilor religioase în epoca actuală, țin în primul rând tocmai de activitatea de slujire a Bisericii pusă în slujba omului, a societății umane, în scopul realizării misiunii Bisericii - mântuirea oamenilor, motiv pentru care este normală acomodarea la noile condiții ale timpului; iar în al doilea rând progresului social care implică şi structurile specifice bisericeşti.[194]

Precum mărturiseşte Părintele Dumitru Stăniloae, Biserica, prin toate mădulare ei, are menirea să evidențieze în toată lumea "actualitatea lui Iisus Hristos pentru timpurile de azi",[195] singura actualitate personală care va mântui neamul omenesc şi întreaga creație.

---

193 cf. "For the Life of the World. Sacrament and Ortodoxy", (St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood), în "Syndesmos News", idem, p.9;

194 Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, "Drept Canonic Ortodox, Legislație şi Administrație Bisericească", Vol. II, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1990, p.362;

195 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Iisus Hristos sau Restaurarea Omului", Editura Omniscop, Craiova – 1993 – Prefața cărții.

VI.3. Preoția sacerdotală dobândită prin Taina Sfintei Preoții

Preoția sacerdotală, prin conferirea harului sfințitor în una din cele trei trepte de slujire bisericească de instituire divină, constituie prin ea însăşi, prin starea ei harică, unul dintre mijloacele cu care însuşi Mântuitorul, prin Sfinții săi Apostoli, a înzestrat Biserica pentru a continua opera Sa de îndumnezeire a toate.[196]

Taina Hirotoniei sau a Preoției (instituire: I Timotei 3,1; II Timotei 1,6; Tit 1,5) este Taina introducerii în succesiunea apostolică, a slujitorilor bisericeşti consacrați acelor slujiri pe care Apostolii le-au practicat după porunca Mântuitorului şi fără de care identitatea şi unitatea Bisericii nu pot fi garantate. Slujirile au forme diverse dar toate au fost transmise de Hristos Apostolilor şi urmaşilor acestora prin punerea mâinilor lor, ritual prin care se dă autoritate slujirii. (cf. Fp. 13,3; 20,28).

În Taina Hirotoniei sunt două elemente inseparabile:

- punerea mâinilor episcopilor şi rugăciunea de invocare a Duhului Sfânt, Care împarte un har special pentru o misiune specifică în Biserică;
- trimiterea de a sluji în numele lui Hristos şi conform mandatului Său.[197]

Cele trei trepte ale ierarhiei: episcopi, preoți şi diaconi, potrivit cu harul dumnezeiesc primit de fiecare la hirotonie, continuă în lume însăşi lucrarea de mântuire săvârşită de Iisus ca Arhiereu, Profet şi Împărat[198]. Slujitorii bisericeşti, în orice treaptă s-ar afla, nu lucrează în locul lui Hristos, ca şi când Hristos ar fi absent. Ei nu sunt vicari, reprezentanți sau înlocuitori ai lui Hristos, ci au darul şi harul de a manifesta

196 "Drept Bisericesc", Vol. I, idem, p.237;

197 "Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică", idem, p.187;

198 Patriarhul Iustin „*Ierarhia bisericească în epoca apostolică* Opera integrală 1", Episcopia Argeşului şi Muscelului / Anastasia, 2002,p. 8

văzut, de a da garanția obiectivă despre prezența continuă şi activă a lui Hristos cu poporul Său. Preoția sacerdotală este trimisă, prin actul hirotoniei, să dea un semn eficient de lucrarea lui Hristos în mijlocul poporului;[199] prin mâna preoției harice lucrează însuşi Hristos în Biserica Sa, prin puterea Sfântului Duh. De fapt, în actul hirotoniei pe care episcopul îl săvârşeşte în virtutea mandatului primit şi a succesiunii apostolice: "Darul pe care L-ai vărsat peste Sfinții Apostoli ai binevoit să se întindă până la noi, …", Hristos este Cel Care pune mâna. Episcopul se roagă: "Tu Însuți Stăpâne al tuturor, pe acesta pe care ai binevoit să pui mâinile prin mine, binevoieşte să primească acest mare har al Duhului Sfânt … ca să aibă viață vrednică de această mare cinste de preot, dăruită lui prin providența Ta atotputernică." (Hirotonia preotului, Arhieraticon, p.80)

Sfântul Grigore Palama spune referitor la succesiunea apostolică şi la darurile Duhului Sfânt: "Dăruirea Sfântului Duh se face prin atingerea mâinilor trupeşti (Fp. 8,17), care transmite celui care se apropie cu sinceritate şi cu adevărat, lucrarea dumnezeiască şi harul dumnezeiesc, care la rândul ei se transmite prin aceasta iarăşi altuia şi prin el altuia şi trece prin succesiune întinzându-se împreună cu tot timpul."

Cele trei trepte ale preoției şi-au început lucrarea lor în diferitele obşti de credincioşi încă din primele zile ale Bisericii. La scurtă vreme după Pogorârea Duhului Sfânt, ierarhia bisericească se înfățişează deplin constituită;[200] **episcopii**, **preoții** şi **diaconii** aveau propria lucrare bine delimitată.

a) **Episcopul** este pe cea mai înaltă treaptă a preoției, ca unul ce are de la Apostoli, prin succesiune neîntreruptă de la episcopii hirotoniți de ei până la ultimul episcop, plenitudinea harului preoției.[201] Apostolii, urmând exemplul Mântuitorului şi pe baza asigurării Lui că va fi până la sfârşitul lumii cu cei care învață, botează şi îndeamnă, au transmis urmaşilor lor,

[199] ibidem;
[200] idem, p.9
[201] "Îndrumări Misionare", idem, p.573;

episcopilor, misiunea şi mandatul pe care şi ei l-au primit de la Hristos.[202]

Sfântul Apostol Pavel mărturiseşte despre plinătatea harului pe care îl primeşte episcopul: "Drept aceea, luaţi aminte de voi înşivă şi de toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstraţi Biserica lui Dumnezeu, pe care a câştigat-o cu scump sângele Său." (Faptele Apostolilor 20,28).

Episcopul exercită rolul de arhiereu al adunării euharistice, de învăţător al Evangheliei şi de coordonator al slujirilor şi harismelor într-o Biserică locală (eparhie).[203]

b) **Preotul** exercită funcţiile sacerdotale în unitate deplină cu episcopul. În activitatea sa misionară, preotul are un dublu rol:

- este slujitor al lui Dumnezeu, continuator al întreitei slujiri a Mântuitorului;
- este delegat al Bisericii locale, al obştii credincioşilor păstoriţi pentru că el nu se roagă doar pentru el ci, în numele credincioşilor, pentru ei şi împreună cu ei.[204]

Preoţii sunt de asemenea instituiţi prin Taina Hirotoniei: "Şi hirotonindu-le preoţi în fiecare Biserică, rugându-se cu postiri, i-au încredinţat pe ei Domnului în Care crezuseră" (Faptele Apostolilor 14, 23) Ei nu au plinătatea harului ca episcopii. Pot săvârşi toate Sfintele Taine cu excepţia Hirotoniei care este săvârşită de episcopi.

c) **Diaconii** se află în serviciul episcopului. Ei nu au puterea harică de a săvârşi Sfintele Taine ci au diverse activităţi în Biserică: predicarea Evangheliei, diaconia (slujirea)[205] şi de aceea nu pot sluji singuri. Cu toate acestea şi ei au harul slujirii sacerdotale pe care îl primesc tot prin Taina Hirotoniei: "drept

---

202 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1997, p.104;

203 Pr. Prof. Dr. Ion Bria, "Dicţionar de Teologie Ortodoxă A - Z", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1994, p.147;

204 cf. Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, "Liturgica Generală", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1993, p.97;

205 "Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică", idem, p.188;

aceea, fraților, căutați şapte bărbați dintre voi, cu nume bun, plini de Duh Sfânt şi de înțelepciune… pe care i-au pus înaintea Apostolilor, şi ei, rugându-se, şi-au pus mâinile peste ei." (Faptele Apostolilor 6, 3, 6)

Preoția – harismă şi slujire consacrate şi recunoscute prin Taina Hirotoniei – se manifestă în mai multe direcții:[206]

- predicarea Evangheliei: "mi-a dat mie harul acesta, ca să binevestesc neamurilor bogăția lui Hristos de nepătruns, şi să descopăr tuturor care este iconomia tainei celei din veci ascunse în Dumnezeu…" (Efeseni 3, 8-9), "slujirea Cuvântului." (Faptele Apostolilor 6, 4);
- săvârşirea Sfintelor Taine: "După darul pe care l-a primit fiecare, slujiți unii altora, ca nişte buni iconomi ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu" (I Petru 4, 10):
- slujirea pastorală care se manifestă în conducerea pe calea mântuirii şi în păstorirea, apărarea, slujirea propriu-zisă: "…Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oile sale" (Ioan 10, 11)

În Biserica Ortodoxă nu există separație între cler şi credincioşi şi nici conducere monarhică. Hotărârile în treburile obştii sunt luate de întreaga Biserică care este infailibilă. Conducerea este de tip sinodal, colegial, simfonic. Cezaropapismul nu a fost acceptat iar tendințele de tip monarhic nu se încadrează nici în spiritul Bisericii nici al Tradiției Ortodoxe. Tendințele papale de jurisdicție monarhică pe plan religios şi politic sunt străine duhului evanghelic şi constituie un impediment pentru mişcarea ecumenică.

În privința titulaturii papei Ioan Paul al II-lea încă există astfel de tendințe hegemonice. El se intitulează pur şi simplu "Ioan Paul, Episcop"; dar, în calitatea sa principală de episcop al Bisericii Romei, el adaugă, şi binecunoscutele cuvinte: "Servus Servorum Dei", care - pentru prima dată în istorie – au fost asociate titulaturii episcopului Romei de către papa Grigorie cel Mare. Titulatura de "servitor sau slujitor al slujitorilor" a fost

[206] ibidem;

luată de respectivul papă ca o ripostă vehementă împotriva titulaturii deşarte luate de patriarhul Ioan al II-lea al Constantinopolului, care, în anul 519, se intitula "patriarh ecumenic", adică patriarh al Imperiului Roman (de Răsărit şi Apus). Nu trebuie, de altfel, uitat că, în anul 476, Imperiul Roman de Apus se prăbuşise, iar împăratul din Constantinopol rămăsese unicul basileu legitim al Imperiului Roman. Episcopul Ioan al II – lea, din capitala Imperiului Roman de Răsărit – determinat atât de ambiţiile hegemonice ale politicii imperiale – s-a crezul deci şi el îndreptăţit a se considera episcopul capitalei Imperiului Roman, şi, "ipso facto", primul episcop sau episcopul protos al creştinătăţii universale (catolice sau ecumenice). După cum se ştie, reacţia papei Grigorie cel Mare a fost promptă şi vehementă, acuzând pe fratele său din "Noua Romă" (cf. can 28 IV Ecumenic) de pretenţii hegemonice, care urmăreau să bulverseze ordinea firească a ierarhiei principalelor Scaune episcopale, primaţiale, din cadrul Imperiului Roman (cf. can. 6,7 de la Sinodul I Ecumenic; 3 de la Sinodul II Ecumenic; 28 de la Sinodul IV Ecumenic). Dincolo de motivaţia justificată sau mai puţin justificată a reacţiei papei Grigorie cel Mare, o asemenea titulatură de "servus – i" (sclav, slujitor, servitor) – care s-a vrut iniţial în duhul nou –neotestamentar – ascundea de fapt germenii primatului papal de tip monarhic, care se va vădi în toată hidoşenia sa în cercurile de investitură cu prinţii şi împăraţii vremurilor apuse. Prin asumarea acestei titulaturi, papii şi-au exprimat şi îşi exprimă încă pretenţiile lor de episcopi universali, adică ai întregii lumi creştine, chiar dacă realităţile istorico – politice i-au obligat să-şi precizeze iniţial această jurisdicţie universală doar în limitele teritorial – administrative ale Prefecturii de Apus (a Imperiului Roman), adică a Patriarhului Occidentului, şi, în fine, graniţele propriei Biserici Romano – Catolice de astăzi.[207]

[207] cf. Pr. Prof. Univ. dr. Nicolae Dură, Codul de Drept canonic (latin).Principiile ecleziologico- canonice enunţate de Constituţia apostolică " Sacrae disciplinae leges", din 25 ianuarie 1983.

Rolul ierarhiei este acela de a păstori turma încredințată, de a o sluji şi de a urma misiunea apostolilor, nu cu dorința de câştig sau de măreție, ci cu menirea îndumnezeirii tuturor oamenilor şi a întregii creații. Mântuitorul dă răspunsul clar împotriva tuturor tendințelor de mărire şi de conducere monarhică: "Cine vrea să fie mai mare între voi să slujească tuturor".

VI.4. Concluzii

"Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt; şi harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci m-am ostenit mai mult decât ei toți. Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este în mine" (I Corinteni 15[10])

Creştinii, mădularele trupului tainic al lui Hristos, se adună pentru a trăi autentic şi profund viața religioasă în unirea tuturora într-un singur trup: Biserica. Relațiile creştinilor, "poporului lui Dumnezeu", (cf. I Petru 2,9) sunt complexe, se extind la absolut toate preocupările şi trăirile lor. *Creştinii se roagă împreună, se împărtăşesc toți cu trupul şi sângele Domnului Hristos din acelaşi potir, sunt uniți "de" şi "prin" Hristos, Arhiereul prin excelență, Sfințit nemijlocit de Dumnezeu Tatăl prin Duhul Sfânt*[208] *şi totodată "după darul pe care l-a primit fiecare" (cf. I Petru 4,10) îşi slujesc reciproc pentru ca nici unul dintre ei să nu fie în lipsuri şi totodată slujesc toți neamurilor, întregii lumi:* "Purtați-vă cu cinste între neamuri, ca în ceea ce ei acum vă bârfesc ca pe nişte făcători de rele, privind ei mai de aproape faptele voastre cele bune, să preaslăvească pe Dumnezeu, în ziua când îi va cerceta" (I Petru 2,12).

Membrii Bisericii sunt interesați atât de nevoile spirituale ale tuturor cât şi de cele materiale (economice,

[208] Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, idem, p.103;

politice, de asistență socială, medicală, etc.).[209] Tot ceea ce ține de ființa omului şi de preocupările acestuia constituie terenul de activitate al Bisericii care lucrează pentru îndumnezeirea neamului omenesc şi a întregii creații, pentru ca "Dumnezeu să fie în toți."

Atât cei care au starea de consacrare sacerdotală primită prin Taina Botezului şi a Mirungerii – au preoția generală - , cât şi cei care au slujirea sacerdotală propriu-zisă, instituită şi confirmată prin Taina Hirotoniei,[210] toți au responsabilități şi harisme personale pe care trebuie să le sporească în comuniune cu celelalte mădulare pentru ca tot "trupul", toți oamenii, întreaga creație, să fie înălțată la Dumnezeu în Hristos şi pentru Hristos[211]. Creştinii respectă, se roagă şi cinstesc pe toți oamenii atât creştini cât şi pe cei lipsiți de slava numelui de creştin, care nu sunt însă lipsiți de cealaltă slavă pe care am primit-o toți în momentul zidirii – să fim „după chipul lui Dumnezeu".

Chiar dacă unii oameni sunt în păcate, suntem datori să-i cinstim, să ne rugăm pentru ei şi să-i ajutăm pentru că toți suntem "după chipul lui Dumnezeu". Cu adevărat iubirea aproapelui este măsura iubirii de Dumnezeu. De aceea, pe baza Sfintei Scripturi, Sfinții Părinți au vorbit de "*taina fratelui*". Iubirea aproapelui trece întotdeauna prin iubirea de Dumnezeu şi este însoțită de multă bucurie duhovnicească. Creştinul se simte unit cu toți oamenii şi chiar dacă ceilalți văd vreo dezbinare între el şi ei, el nu vede nici una. Chiar dacă nu este înțeles de ceilalți el îi înțelege pe toți. "Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moşteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost şi Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost şi Mi-ați dat să beau; străin am fost şi M-ați primit; gol am fost şi

---

209 cf. Constantin Cuciuc, "Introducere în Sociologia Religiilor", Vol. I, (Manifestarea socială a sacrului), Editura Gnosis, Bucureşti – 1997, p.84;

210 cf. "Dicționar de Teologie Ortodoxă A – Z", idem, p. 313;

211 cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, "Teologia Dogmatică şi Simbolică", Piteşti, 1999, p.119.

M-ați îmbrăcat; bolnav am fost şi M-ați cercetat; în temniță am fost şi ați venit la Mine. Atunci drepții Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând şi Te-am hrănit? Sau însetat şi Ți-am dat să bei? Sau când Te-am văzut străin şi Te-am primit, sau gol şi Te-am îmbrăcat? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță şi am venit la Tine? Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: **Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-aceşti frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut**." (Matei 25, 34-40).

"Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubeşte pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească." (I Ioan 4^{20}). Iubirea omului față de aproapele are la bază iubirea lui Dumnezeu față de toți oamenii: "Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veşnică" (Ioan 3^{16}),

Statornicia în chemarea pe care o ai prin slujirea lui Dumnezu şi a semenilor este calea spre primirea binecuvântării. Isus Sirah spune : "Stai în ce te-ai făgăduit tu şi întru aceea îndeletniceşte-te şi petrece, şi întru lucrul tău sporeşte. Nu te mira de lucrările păcătosului; *nădăjduieşte în Domnul şi rămâi în osteneala ta. … Binecuvântarea Domnului este plata celui credincios şi într-un ceas, degrabă, răsare binecuvântarea Lui.*" (Înțelepciunea lui Isus Sirah $11^{21\text{-}22,\ 24}$).

Tot ceea ce face creştinul este rezultatul sinergiei dintre harul dumnezeiesc şi efortul său personal. *"Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt; şi harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci m-am ostenit mai mult decât ei toți. Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este cu mine" (I Corinteni 15^{10}).* Aceasta are drept consecință pe de o parte smerenia fiecăruia deoarece Dumnezeu este Cel care ne-a dat toate posibilitățile să realizăm ceea ce am făcut, iar pe de altă parte punerea darurilor primite la îndemâna tuturor semenilor.

Cele două porunci care-l duc pe om la desăvârşire, la împlinirea umanului, la îndumnezeire: *"Să iubeşti pe Domnul*

Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, şi cu tot cugetul tău. Aceasta este marea şi întâia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuți. În aceste două porunci se cuprind toată Legea şi proorocii" (Matei 22[37-40]) au însemnătate deosebită pentru comuniunea deplină. Împlinind prima poruncă realizăm comuniunea cu Dumnezeu, prin dragoste îl cunoaştem pe Dumnezeu care este iubire (cf. I Ioan 4[8]) dar conştientizăm şi diferența ființială, dintre noi şi Dumnezeu; participăm real la viața Treimică însă nu după natură (nu ne contopim cu Dumnezeu, nici nu-L putem cunoaşte după ființa Sa) ci după har, după energiile divine necreate. A doua poruncă revelează deoființimea neamului omenesc, obştea ființială a întregii noastre existențe omeneşti, care face ca întreaga omenire să devină un singur om[212]. Mulțimea însuşirilor lui Dumnezeu îşi găseşte tot atâtea forme sensibile prin oameni[213]. De aceea iubirea semenilor este la fel ca iubirea lui Dumnezeu. De fapt iubirea semenilor derivă din iubirea de Dumnezeu.

Desăvârşita dragoste din sânul Sfintei Treimi face ca cele trei Persoane dumnezeieşti să locuiască una în alta, să fie ca trei sori supraluminoşi unul în altul, să aibă o singură voință, o singură energie şi o singură putere. *Ajungerea "după chipul lui Dumnezeu", este restabilirea neamului omenesc într-o singură ființă (deoființa neamului omenesc a fost alterată de păcat) ca omul să fie unul, după chipul Sfintei Treimi: unic în esența sa, multiplu în ipostasele sale[214].*

VII. Starea eshatologică

[212] cf. Pr. Lect. Vasile Sorescu, Formare duhovnicească, p. 56;
[213] "Îndrumări Misionare", idem, p. 167;
[214] cf. Pr. Lect. Vasile Sorescu, Formare duhovnicească, p. 57;

VII.1. Necesitatea stării eshatologice

Eshatologia este partea finală a existenței creației, nu în sensul că după ea urmează sfârşitul total al existenței, ci în sensul că această etapă finală durează veşnic[215].

Existând în istorie, Biserica aşteaptă a doua venire a lui Hristos cu putere, ca triumf vizibil al lui Dumnezeu în lume şi ca transfigurare finală a întregii creații. Omul - arhonul creației - va fi restaurat. Restaurarea va presupune "învierea trupului", deoarece omul este un tot psiho-somatic, incomplet fără propriul trup. A doua venire va însemna şi judecată, deoarece criteriul a toată dreptatea - Hristos Însuşi - va fi prezent nu doar "prin credință", solicitând răspunsul liber al omului, ci în deplină certitudine şi putere[216].

Toți vor fi readunați într-o bucurie eternă pentru tot ce au făcut bun, sporind în mod nesfârşit în iubirea lui Dumnezeu. O lipsă de sfârşit al acestei stări ar fi absurd deoarece istoria predă tot ceea ce este mai important în ea şi în trecutul ei (persoanele şi trăirea lor personală), morții veşnice. Chiar o istorie fără sfârşit care ar manifesta un progres neîntrerupt, afirmă N. Berdiaeff, ar fi neacceptabil pentru că ar însemna o transformare a tot ce a trăit, a tot ce e viu şi a tot ce e chemat să trăiască în viitor, o transformare a fiecărei generații vii într-un mijloc pentru generațiile viitoare şi aşa la infinit.

Un proces infinit ar însemna triumful morții în infinit, în toate generațiile fără nici o finalitate. *Singură învierea a tot ce e viu poate da un sens procesului istoric al lumii, un sens care are o măsură comună cu destinul persoanei. Numai sfârşitul istoriei într-o desăvârşire a tot ceea ce a fost şi într-o bucurie eternă pentru tot binele făcut şi eternizat, sau într-un chin etern pentru*

---

215 Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, idem, p. 143

216 Paul Evdochimov, "Ortodoxia", idem, p. 292;

răul săvârşit, poate scoate creaţia din relativismul care altfel ar rămâne etern[217].

Viaţa individuală umană deplină a fost enipostaziată în unicul ipostas al lui Hristos care este ipostasul preexistent al Logosului (cf. Sf. Chiril al Alexandriei), fără a-şi pierde vreuna din caracteristicile sale umane, pentru a fi ridicată din relativism, pentru a fi mântuită. Energia sau voia omenească a lui Hristos a acceptat conformarea cu voinţa dumnezeiască, această conformare a umanului cu dumnezeiescul fiind restaurarea omenităţii, pentru că aceasta era calea mântuirii. Precum au susţinut Sfinţii Atanasie şi Chiril al Alexandriei, *numai Dumnezeu poate mântui, în timp ce umanitatea poate doar să conlucreze cu actele mântuitoare şi cu voinţa lui Dumnezeu*[218].

Avem o arvună şi în viaţa de aici de la Dumnezeu, afirmă Sfinţii Părinţi, dar viaţa în Dumnezeu şi viaţa de aici nu sunt în continuitate. Faptul că trebuie să murim arată deosebirea, graniţa strictă între Dumnezeu şi viaţa noastră. Moartea dă ideii de Dumnezeu o strictă transcendenţă. Moartea este graniţa la care ne apare Domnul vieţii, Creatorul, Care singur are nemurire (I Timotei 6,16), ea face ca viaţa noastră să treacă în faza eshatologică, acolo unde se revelează sensul deplin al existenţei pământeşti. Patriarhul Atenagora al Constantinopolului, referindu-se la această trecere afirma: „Moartea este o poartă. Cel Înviat ne lasă să trecem prin moarte în viaţă. Suntem botezaţi în moartea Lui ca să participăm la viaţa Lui. Prin crucea de viaţă dătătoare, viaţa îşi află împlinirea prin moarte”[219].

Eshatologia dă sens vieţii pământeşti. Numai în Hristos Cel întrupat şi înviat, în comuniune cu Persoana dumnezeiască eternă, întrupată pentru veci ca om şi intrată în relaţie veşnică cu

---

217 Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, Vol. III, idem, p. 237-238;

218 cf. John Meyendorff „Teologia Bizantină”, idem, p. 206-208;

219 Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, Vol. III, idem, p. 143-147 ;

noi, avem siguranța obiectivă despre viața viitoare, ca o adevărată fericire eternă, personală, conştientă şi deplină[220].

VII.2. Îndumnezeirea harică a omului – theosis

"Iar Dumnezeu a tot harul, Care v-a chemat la slava Sa cea veşnică, întru Hristos Iisus, El Însuşi, după ce veți suferi puțină vreme, vă va duce la desăvârşire, vă va întări, vă va împuternici, vă va face neclintiți." (I Petru 5[10])
"… El ne-a hărăzit mari şi prețioase făgăduințe, ca prin ele să vă faceți părtaşi dumnezeieştii firi, scăpând de stricăciunea poftei celei din lume." (II Petru 1[4])

Dumnezeu este totul, având în vedere tot universul: căci El se înveşmântează în univers, îl conține şi este în el prin energiile necreate. Tot ce există depinde de "Cel ce este", nimic nu există fără să depindă de Dumnezeu. "Dacă totul e în El, dacă El e în tot, de ce să te ruşinezi de credința care ne învață că Dumnezeu a luat naştere într-o zi în condiția umană? El S-a amestecat cu ființa noastră ca s-o îndumnezeiască prin contactul cu El, după ce a smuls-o morții. Căci Învierea Sa devine pentru neamul muritor principiul întoarcerii la viața nemuritoare." (Grigore de Nyssa - Marile Cateheze)[221].

Îndumnezeirea este intrarea într-o altă dimensiune existențială, nu numai epistemologică, de cunoaştere[222]. Ea se realizează prin Înviere – germenele sau împlinirea voalată a transfigurării lumii, "victorie a forțelor harului asupra forțelor dătătoare de moarte ale naturii căzute." Învierea – eveniment în acest timp şi în această lume, impune un sfârşit şi o limitare a acestui timp şi a acestei lumi. **Învierea lui Hristos** spre

[220] ibidem;
[221] cf. Jean Delumeau, "Religiile lumii", traducere din franceză de Angela Pagu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1996, p.27-30;
[222] Ioan Gh. Savin, "Mistica şi Ascetica Ortodoxă", Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu, Sibiu – 1996, p.14

deosebire de alți "sculați" (Lazăr), **este triumful Fiului Omului asupra triumfului acestei condiții decăzute.** După Înviere Iisus este "în alt chip" (Marcu 16[12]), icognoscibil la vedere Mariei Magdalene (Grădinarul - grădina Paradisiacă din jurul mormântului gol cu îngerii, Grabengarten), de pelerinii dinspre Efes, de Apostoli pe apă, dar cognoscibil prin relația personală, în câmpul deja eclesial al **koinonia** (comuniune). La masă, Hristos, după ce frânge pâinea şi o binecuvântează, este cunoscut de Luca şi Cleopa "şi El s-a făcut nevăzut de ei" (Luca 24[30-31]). Este Sfânta Euharistie care face trecerea de la Hristos **cu** ei, la Hristos **în** ei, **întru** ei, **la ei în Hristos**, prin lucrarea Duhului Sfânt[223].

Îndumnezeirea constă în *pătrunderea Sfintei Treimi prin Hristos în noi,* pentru a ne umple şi **pe noi** şi **între noi** de dragostea dumnezeiască[224]; nu ține de cunoaştere ci de "**reconstrucție a umanului**" în perspectiva a ceea ce trebuie el să fie. Este rodul lui **"a fi"** şi nu al lui "a şti". Suntem pe calea spre îndumnezeire când Hristos devine străveziu în noi ca Fiu al lui Dumnezeu Întrupat, Jertfit şi Înviat. Atunci spunem împreună cu Apostolul Pavel: "Nu mai trăiesc eu ci Hristos trăieşte în mine". Modul trăirii în Hristos cel Înviat are drept scop transfigurarea umanității şi a întregii creații; are loc înnoirea vieții umane şi a creației,[225] are loc o transformare profundă a noastră. Chiar în această viață, ca pregustare a stării viitoare desăvârşite, mintea celor înduhovniciți care iese din sine şi se împărtăşeşte de lumina necreată, prin harul Duhului Sfânt, "dacă se priveşte şi pe sine, e drept că se vede ca altceva, dar nu priveşte la altceva" (Sfântul Grigorie Palama)[226].

Cei care au pornit pe această cale au reuşit să treacă peste toate obstacolele vieții fiind conştienți că aceasta este

---

223 Jean Delumeau, "Religiile lumii", p.27;

224 Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", idem, p.13;

225 Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh.Popescu, "Teologie şi Cultură", idem, p. 125;

226 Dumitru Stăniloae, "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol II, Editura Deisis, 1993, Alba Iulia, p. 164;

împlinirea umanității lor, scopul suprem al vieții lor. Sfântul Simion, străfulgerat de văpaia revelațiilor extatice, exclamă cu certitudine: **"om sunt prin natură, dar Dumnezeu prin har."**[227]

Dumnezeirea treipostatică cea Una este cu totul nemişcată, nimic nu poate să o tulbure, iar pacea ei este statornicie neclintită, nemişcată şi bucurie netulburată. Cei care vor fi părtaşi la ea pot fi numiți, prin lucrarea voinței şi prin har, dumnezei deoarece Dumnezeu întreg îi umple deplin şi nu lasă nimic din ei gol de prezența Lui[228].

Cuvântul duce sufletul ieşit afară din cele sensibile spre ştiința imaterială, simplă, neschimbată, dumnezeiască, liberă de orice chip şi figură a celor inteligibile, prin intrarea şi experierea tainelor negrăite: "Ceea ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El." (I Corinteni 2^9).

Sufletul ajunge la cunoaşterea lui Dumnezeu ca Unul, o singură ființă în trei ipostasuri şi treime a ipostasurilor de o ființă; unitate în treime şi treime în unitate; nu alta în alta, nici una deosebită de alta, sau una prin alta, nici una în alta, sau una din alta, ci una şi aceeaşi în ea însăşi şi prin ea însăşi, având identică cu sine însăşi atât unitatea, cât şi treimea. Unirea lor e fără confuzie, iar deosebirea nedivizată şi fără părți. Dumnezeirea simplă, nemicşorată şi netransformabilă, fiind întreagă unitate după ființă şi întreagă Treime după Ipostasuri, este o singură rază a unei lumini de întreită strălucire care luminează în chip unitar. Prin această lumină sufletul primeşte rațiunile despre Dumnezeu, care pot fi cunoscute de creație, şi învață să laude împreună cu îngerii, fără cuvinte, în chip întreit Dumnezeirea cea Una. Se produce înfierea după har, prin cea mai accentuată asemănare[229]. În temeiul acesteia, având pe Dumnezeu ca Tată tainic şi unic prin har, sufletul va fi dus

---

[227] Nichifor Crainic, op. cit., p.178

[228] Sfântul Maxim Mărturisitorul, "Mystagogia", idem, p.35

[229] "Mystagogia", idem, p.38

totodată spre adâncul cel unul al Aceluia, prin ieşirea sa din toate. Această nouă trăire, atât de profundă, va determina sufletul să nu mai vrea să fie al său însuşi şi nici să se cunoască pe sine, de către sine, sau din altcineva, ci numai din şi de către Dumnezeu, care întreg l-a primit cu bunătate şi S-a sălăşluit întreg în întregimea lui îndumnezeindu-l. Precum spune Sfântul Dionisie Areopagitul, sufletul devine chip şi arătare a lumii ascunse, oglindă curată, atotstrăvezie, neştirbită, neprihănită, ce cuprinde întreaga frumusețe a arhetipului binelui, care străluceşte în el în chip dumnezeiesc şi nemicşorat[230].

Punctul final al îndumnezeirii este învierea şi perioada de după, ziua a opta, veşnicia, starea eonică în care Dumnezeu le "face pe toate noi", (Apocalipsă 21, 5), "cer nou şi pământ nou", unde "slava lui Dumnezeu" luminează în locul soarelui, neamurile şi "cei scrişi în cartea vieții Mielului" (Apocalipsă 21,27) vor umbla în lumina dumnezeiască, în "Noul Ierusalim" care se pogoară din cer de la Dumnezeu pentru comuniunea celor aleşi cu El, Creatorul lor.

VII.3. Creatio nova: "toți ne vom schimba", "cer nou şi pământ nou"

Serbăm ziua Învierii Domnului, începutul noii creații care se va împlini în starea eonică finală, când toate vor fi transfigurate de duhul dumnezeiesc care va fi în toate[231]. În acea stare, asemenea îngerilor, **vederea lui Dumnezeu**, atât cât este cu putință fiecăruia, **va fi hrana noastră**.[232]

Vorbind despre vremurile de pe urmă când Fiul se va arăta întru slava Tatălui cu Sfinții Săi îngeri, Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă că atunci se vor arăta şi Moise şi Ilie, adică "rațiunile mai duhovniceşti" ale legii şi proorocilor, sau "rațiunile spirituale ale creației", cum lărgeşte înțelesul lor Hans

230 ibidem.
231 Sfântul Maxim Mărturisitorul, "Mystagogia", idem, p.98
232 Sfântul Ioan Damaschin, "Dogmatica", idem, p.48;

Urs von Balthasar. Sfântul Maxim corectează pe Origen şi pe alţii, după care Moise şi Ilie sunt absorbiţi pe Tabor de Domnul şi accentuează că, aici şi în alte părţi, tocmai apariţia slavei lui Dumnezeu dă putinţa lumii să strălucească în originalitatea ei distinctă. Când Sfântul Apostol Petru se afla în Iope, "a văzut cerul deschis şi coborându-se ceva ca o faţă mare de pânză, legată în patru colţuri, lăsându-se pe pământ. În ea erau toate dobitoacele cu patru picioare şi târâtoarele pământului şi păsările cerului. Şi glas a fost către el: Sculându-te, Petre, junghie şi mănâncă. … Şi iarăşi, a doua oară, a fost glas către el: Cele ce Dumnezeu a curăţit, tu să nu le numeşti spurcate" (Fapte $10^{11\text{-}15}$). Prin pânza şi dobitoacele de pe ea, tâlcuieşte Sfântul Maxim Mărturisitorul, Dumnezeu i-a descoperit lui Petru drept mâncare spirituală lumea văzută, înţeleasă prin cea nevăzută, pe temeiul raţiunii ei, sau pe cea nevăzută arătată prin chipurile lucrurilor sensibile. Cel ce s-a ridicat de la părerea mincinoasă despre lucruri a jertfit formele văzute, asemenea lui Petru şi "mâncând" raţiunea nevăzută a dobândit contemplarea naturală, "cea în duh" … Cel ce nu limitează firea văzută la orizonturile simţurilor, ci cercetează cu mintea în chip înţelept raţiunea din fiecare făptură, descoperă pe Dumnezeu, aflând din măreţia văzută a lucrurilor însăşi cauza lor". Astfel, cei care descoperă raţiunile divine din lucruri, urcă spre cunoaşterea nemijlocită a lui Dumnezeu.[233]

În rai Adam vedea cu o minte care era plină de iubire, cu un suflet umplut de puterea Duhului dumnezeiesc, nu numai pentru că el însuşi era deplin unificat în har, ci şi pentru că trăia într-o creaţie plină de Duhul lui Dumnezeu. Nu era nici o separaţie între creaţie şi lumea energiilor divine, nici o contradiţie între tendinţele omului, nici o separaţie între ele şi puterile superioare dumnezeieşti. Adam avea deschise dimensiunile nesfârşite ale profunzimii, creaţia deschisă infinitului îl ferea de strâmtorare, nu-i apărea îngustă, închisă, ci, asociată cu raţionalitatea, ea îşi lărgea dimensiunile până la

[233] cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol. II, idem, p.14-15;

sensul deplin. Cei care-şi ridică mintea prin Hristos din îngustarea creaţiei îşi asigură durata eternă, conformă valorii personale pe care o simt. Reintrarea în comuniunea cu Dumnezeu prin Duhul Sfânt în Hristos îl scapă pe om de moartea eternă permanentizându-l cu întreaga sa împărăţie, adică cu toată creaţia în comuniunea de iubire Intratrinitară [234].

Origen şi Sfântul Grigore de Nyssa, pornind de la Epistola I către Corinteni 15[28] ("*Când toate se vor supune Lui, atunci şi Fiul Se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca să fie Dumnezeu totul în toţi*"), au conceput desfăşurarea vieţii omeneşti ca răstimpul în care oamenii au să se supună lui Hristos prin conformarea cu El şi încadrarea în El, prin umplerea de desăvârşirea Lui în comun. Numai atunci, Iisus supunându-Se împreună cu toţi Tatălui, va rezulta din acest act o stare de fericire supremă pentru întreaga creaţie. Până atunci lumea mai păstrează ceva dintr-o imanenţă exterioară lui Dumnezeu şi deci dintr-o imperfecţiune. Hristos, al cărui trup suntem toţi oamenii (Efeseni 5[30]), care încorporează în Sine totalitatea întregii creaturi (*totius creature universitas*) când va avea toate mădularele sănătoase, când toţi ai Lui vor fi liberi de orice neascultare şi supuşi lui Dumnezeu Se va putea supune întreg, adică cu toate mădularele trupului Său, lui Dumnezeu Tatăl[235].

Înnoirea creaţiei care va avea loc la sfârşitul lumii: "*Iată, noi le facem pe toate*" (Apocalipsa 21[5]), va însemna mai mult decât refacerea paradisului pierdut, va însemna desăvârşirea creaţiei, atingerea finalităţii ei. Despre aceasta Sfântul Apostol Pavel mărturiseşte că nu există ceva asemănător, nici cel puţin inima omului nu poate concepe aşa ceva: "*Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El*" (I Corinteni 2[9]).

---

234 cf. Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, idem, p. 325-326;

235 Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, idem, p. 238-239;

Lumea devenită un mediu desăvârşit, un organ transparent al dumnezeirii, îşi va descoperi frumuseţile nebănuite. Va fi poleită cu o lumină mai presus de orice lumină iar omul va fi capabil să "trăiască" toate frumuseţile ei ca manifestări reale ale iubirii lui Dumnezeu pentru el. Abia atunci se vor descoperi deplin sensurile adânci ale lumii şi se vor evidenţia trăsăturile minunate ale ei. Lumea inteligibilă cu care se va uni cea sensibilă e lumea de idei şi forme după care a fost creată ultima iar unirea cu ea o va face transparentă. Lumea întreagă va fi străvezie pentru sensurile ei şi pentru armoniile acestor sensuri care duc la infinitul dumnezeiesc mai mult decât orice operă de artă actuală. Întreaga lume cu componentele ei va depăşi starea de obiect opac. Sfântul Simeon vorbeşte de "flori spirituale" şi afirmă că lumea întreagă inteligibilă, duhovnicească, nu va mai fi o lume exterioară persoanelor.

Cosmosul va deveni o uriaşă operă de artă, un conținut sufletesc de negrăită frumusețe pentru fiecare, nemaifiind un obiect folositor trupului nostru care va fi spiritualizat. Lumea cea nouă se va revela ca mijloc de iubire şi de manifestare a lui Dumnezeu cel personal, mijloc de comuniune între oameni şi Dumnezeu şi între oameni înşişi, fiind deplin asimilată subiectiv şi interpersonal în pura ei frumusețe[236].

VII.4.“Dumnezeu va fi toate în toți”

"… ca Dumnezeu să fie toate în toți" (I Corinteni 15[28])

Prin Întrupare şi prin toate actele Sale mântuitoare, Fiul lui Dumnezeu a descoperit taina Sfintei Treimi, Treimea iconomică sau fața întoarsă a lui Dumnezeu către lume[237]. Cele două aspecte, *theologia şi oikonomia* fiind inseparabile, una este

[236] Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, Vol. III, idem, p. 263-264;

[237] Popescu, Pr. Conf Dr. Ion “Teologia Trinitară Ortodoxă”, Editura Universității din Piteşti, 2000, p. 191;

manifestată de cealaltă. Prin Întruparea Fiului se realizează revelația trinitară – a Tatălui prin Fiul în Duhul Sfânt (Sfântul Vasile cel Mare) încă din această viață. A cunoaşte pe Dumnezeu aşa cum ne-a cunoscut El pe noi, după Sfântul Ioan Hrisostom, înseamnă a veni noi spre El aşa cum El a venit spre noi. Dacă Întruparea Fiului ne îngăduie să devenim la rândul nostru „fii ai lui Dumnezeu", nu prin natură ci prin participare, Duhul Sfânt este Cel care ne face să fim ca şi Fiul, o Icoană desăvârşită şi unică a Tatălui. Devenim ca Fiul participând la natura divină prin Duhul Sfânt. A fi îndumnezeit înseamnă a primi în natura creată frumusețea naturii divine, îngăduind omului să fie străbătut de Dumnezeire ca o haină ce primeşte parfumul unei esențe aromate. Cunoaşterea creată depinde de Unul Născut Care L-a explicat pe Dumnezeul Cel Nenăscut. În veacul viitor fericiții vor vedea pe Hristos față către față în plinătatea slavei Lui divine. Întrucât Dumnezeu S-a arătat făcându-se om, vom vedea pe Dumnezeu în umanitate lui Hristos[238].

Sfântul Serafim de Sarov afirmă că atunci "când Duhul Domnului Se pogoară şi-l copleşeşte pe om deşertându-se cu totul asupra lui, sufletul aceluia se umple de o bucurie de nespus, pentru că **Duhul Sfânt bucură tot ce atinge**. Împărăția Cerurilor este pace şi bucurie întru Duhul Sfânt. Umple-ți sufletul de pace şi mii de semeni în jurul tău îşi vor găsi mântuirea". Duhul Sfânt este Persoana dumnezeiască care pătrunde în intimitatea noastră, în modul cel mai tainic, şi se uneşte cu atâta putere cu eu-l nostru, fără a se confunda cu el, încât activitatea noastră este o sinergie a Duhului cu puterile noastre: *"şi Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie, ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite" (Romani 8[26])*; în mare măsură devine lucrarea Duhului din noi*: "Căci nu voi sunteți cei care veți vorbi, ci Duhul Sfânt" (Marcu 13[11]).*

[238] cf. Vladimir Lossky, "Vederea lui Dumnezeu", idem, p. 164-173;

Vederea şi trăirea lui Dumnezeu încă din această viaţă ca "lumină" şi nespusa bucurie care este provocată de aceste stări de extaz pe care le au cei înduhovniciți sunt pregustări ale bucuriei viitoare. În această lumină necreată, *(ce izvorăşte din fiinţa lui Dumnezeu, nu se confundă cu ea însă este nedespărțită de ea),* prin care ne împărtăşim de dumnezeire prin participare harică, "este strălucirea Fiului, adică a Duhului Sfânt Care străluceşte în El. Lumina necreată este ea însăşi o Persoană … este Duhul Sfânt. Este lumina unei comuniuni între Duhul Sfânt şi Hristos" (Părintele Dumitru Stăniloae). Lumina dumnezeiască nu este perceptibilă cu ochii trupeşti pentru că este de natură spirituală. Dacă reflexul luminii dumnezeieşti răspândită pe faţa lui Moise pe Sinai şi a unor sfinți este perceptibilă şi cu ochii fireşti de oricine, lumina dumnezeiască este perceptibilă de fiecare doar în măsura în care va fi pregătit. De aceea pe Muntele Tabor deşi lumina Feței Mântuitorului strălucea mai tare decât soarele (ar fi putut fi văzută de oricine din orice loc), nu o vedeau decât cei trei Apostoli în care lucra puterea Duhului Sfânt[239]. Cei care văd lumina dumnezeiască, prin lucrarea Duhului Sfânt, pătrund dincolo de planul realităților fizice, pătrund în lumea necuprinsă a realităților spirituale.

Aşa se explică cum, în viaţa viitoare nestricăcioasă, "Dumnezeu va fi totul în toate" (I Corinteni 15^{28})[240] însă nu toți oamenii vor avea parte de aceeaşi strălucire, ci fiecare după vrednicia lui. Omul îl vede direct pe Dumnezeu prin lumina dumnezeiască care este înăuntrul lui şi se vede şi pe el în unire cu Dumnezeu, umplut de lumină în măsura în care este pregătit. Şi în viaţa viitoare Dumnezeu iubeşte pe toți oamenii şi întreaga creație însă fiecare primeşte atâta slavă şi lumină dumnezeiască cât este pregătit. Lumina dumnezeiască este personală, ea vine de la persoanele umane care au pe Hristos în ele (sunt

---

239 Dumitru Stăniloae, "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol II, Editura Deisis, 1993, Alba Iulia, p. 169;

240 *Prezența lui Hristos din care iradiază veşnic lumina necreată ce înveşmântează sufletele drepților după moarte şi pe toți oamenii în viaţa viitoare* Cf. Dumitru Stăniloae, "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol II, Editura Deisis, 1993, Alba Iulia, p. 166;

hristofore); chiar prezența lui Iisus Hristos va radia veşnic îmbrăcând în lumină sufletele drepților şi aceştia vor străluci, în funcție de starea de pregătire la care au ajuns, ca stelele (diferit căci stea de stea se diferențiază în lumină).

Bibliografie

Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991

1. Plămădeală, Antonie, "Slujirea în teologia contemporană", în "Studii Teologice", Revista InstitutelorTeologice din Patriarhia Română, Nr. 5–8, 1972, Bucureşti;
2. Branişte, Pr. Prof. Dr. Ene "Liturgica Generală", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1993;
3. Bria, Pr. Prof. Dr. Ion "Dicţionar de Teologie Ortodoxă A - Z", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1994;
4. Bria, Pr. Prof. Dr. Ion "Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică", Colecţia Didaskalos, Editura România Creştină, Bucureşti, 1999;
5. Ciulei D., Pr. Dr. Marin « Antropologie patristică », Editura Sirona, 1999;
6. Coman G., Pr. Prof. Ioan "Probleme de filosofie şi literatură patristică", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1995;
7. Coman G., Pr. Prof. Ioan "Şi Cuvântul trup S-a făcut", Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1993;
8. Comte, Fernand "Marile figuri ale Bibliei", Traducerea Mihaela Voicu, Editura Humanitas, 1995 ;
9. Crainic, Nichifor "Sfinţenia împlinirea umanului", Colecţia "Teologie şi Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Trinitas, Iaşi – 1993;
10. Cuciuc, Constantin "Introducere în Sociologia Religiilor", Vol. I, (Manifestarea socială a sacrului), Editura Gnosis, Bucureşti – 1997;
11. Delumeau, Jean "Religiile lumii", traducere din franceză de Angela Pagu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1906;
12. Dură, Pr. Prof. Univ. dr. Nicolae „Codul de Drept canonic (latin). Principiile ecleziologico- canonice enunţate de Constituţia apostolică "Sacrae disciplinae leges", din 25 ianuarie 1983";

13. Evdochimov, Paul “Ortodoxia”, Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996;
14. Floca N., Arhid. Prof. Dr. Ioan “Drept Canonic Ortodox, Legislație şi Administrație Bisericească”, Vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1990;
15. Floca N., Arhid. Prof. Dr. Ioan “Drept Canonic Ortodox, Legislație şi Administrație Bisericească”, Vol. II, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1990;
16. Iustin Patriarhul, „*Ierarhia bisericească în epoca apostolică* Opera integrală 1”, Apare la inițiativa, sub coordonarea şi prin osteneala Prea Sfințitului Calinic Argatu, Episcopul Argeşului şi Muscelului, Episcopia Argeşului şi Muscelului / Anastasia, 2002;
17. "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu;
18. “Învățătura de Credință Creştin Ortodoxă”, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1992;
19. “Liturghier”, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1980;
20. Lossky, Vladimir "Vederea lui Dumnezeu", Traducere Maria Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1995;
21. “Lumină lină”, Anul XI, iunie 2000, “Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului;
22. Meyendorff, John “Teologia Bizantină”, Traducere de Pr. Conf. Dr. Alexandru I. Stan, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1996;
23. Micu, Radu Dorin "Dialoguri cu Dan Ciacir ***Pentru o Ortodoxie Realistă"***, Editura Anastasia, 2002;
24. Moldovan, Pr. Prof. Ilie “Darul sfânt al vieții şi combaterea păcatelor împotriva acestuia”, Editura Institutului Biblic şi

de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1997;
25. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion "Cunoaştere şi comunicare", Editura Universității Piteşti, 2000;
26. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion "Între Absolut şi Contingent", Editura Sagittarius, 2000;
27. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion "Ortodoxia în fața ereziilor contemporane", Editura Diogene, 1996;
28. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion "Teologia Dogmatică şi Simbolică", Piteşti, 2000;
29. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion "Teologia Trinitară Ortodoxă", Editura Universității din Piteşti, 2000;
30. Popescu Gh., Pr. Prof. Dr. Dumitru "Teologie şi Cultură", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993;
31. Sandu N., Doctorand Ştefan "Lucrarea harului în realizarea mântuirii subiective", în "Studii Teologice", Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română, Nr. 3 – 4, 1971, Bucureşti;
32. Savin Gh., Ioan "Mistica şi Ascetica Ortodoxă", Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu, Sibiu – 1996; Sfântul Chiril al Alexandriei, "Scrieri", Partea a doua, P.S. B. 39, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1992;
33. Soloviov, Vladimir "Fundamentele spirituale ale vieții", Traducere de Diac. Ioan I. Ică, Editura Deisis, Alba Iulia, 1994;
34. Sorescu, Pr. Lect. Vasile Formare duhovnicească;
35. Sfântul Ioan Damaschin, "Dogmatica", Traducere Pr. D. Fecioru, Editura Scripta, Bucureşti - 1993;
36. Sfântul Maxim Mărturisitorul, "Mystagogia";
37. Stanciu, Ieromonah Mihail, *„Sensul creației* Actualitatea cosmologiei Sfântului Maxim Mărturisitorul", Aşezământul Studențesc Sfântul Apostol Andrei, Slobozia, 2000;
38. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol. I, Editura Deisis, 1993;

39. Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru "Ascetica şi Mistica Ortodoxă", Vol II, Editura Deisis, 1993, Alba Iulia;
40. Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru "Iisus Hristos sau Restaurarea Omului", Editura Omniscop, Craiova, 1993;
41. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru "Sfânta Treime sau La început a fost Iubirea", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993;
42. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996;
43. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1997;
44. "Syndesmos News", Winter 1998. Spring 1999;
45. Todoran, Pr. Prof. Dr. Isidorşi Arhid. Prof. Dr. Zăgrean Ioan, "Teologia Dogmatică", Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti – 1991;
46. "Umanitate şi Creştinătate", Nr. 4. Februarie 2001, Publicaţia tinerilor creştini argeşeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfinţitului Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului;
47. Vlăducă, Ion "Elemente de Apologetică Ortodoxă", Seria Apologetica, Editura Bizantină, Bucureşti – 1998;
48. Ware, Episcopul Kallistos "Ortodoxia, Calea Dreptei Credinţe", Traducere de E. Chiosa, G.Jacotă şi Pr. D. Ailincăi, Trinitas,Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Iaşi - 1993;
49. Zizioulas, Ioannis "Creaţia ca Euharistie", Traducere de Caliopie Papacioc, Editura Bizantină, Bucureşti, 1999;

Argument

Avem o anumită misiune în această viață, fiecare clipă, fiecare împrejurare este unică şi irepetabilă. Lucrând cartea „Sacerdoțiul omului – Omul preot al creației", am cunoscut unele realități noi despre ceea ce ar trebui să fie omul. Rog pe Bunul Dumnezeu să ne lumineze, să ne ajute în tot ceea ce facem bine. Într-adevăr, există providența dumnezeiască ! Există o coordonare globală la nivel micro şi macro. Planul lui Dumnezeu în raport cu întreaga creație se va realiza cu certitudine. Fundamental pentru noi este dacă vom fi pregătiți să luăm parte la acest plan, dacă vom fi pregătiți să putem primi dragostea dumnezeiască care ni se oferă. Pregătirea noastră pentru veşnicie se realizează în această viață.

Fiecare om are un statut deosebit. Poate nu suntem conştienți deplin de ceea ce înseamnă să fim oameni. Creştinii cu atât mai mult sunt privilegiați. Cu cât ni se dă mai mult, cu atât trebuie să folosim şi să sporim ceea ce ni s-a dat pentru întreaga umanitate.

Să respectăm pe toți oamenii care sunt „preoți ai creației", creați „după chipul lui Dumnezeu". Fiecare dintre noi este responsabil pentru binele sau răul umanității. Dumnezeu are un plan cu fiecare om şi ni se întinde mâna în viață. Să propovăduim prin cuvântul nostru, prin trăirea şi prin întreaga noastră viață pe Dumnezeu care este binele, frumosul, dragostea şi fericirea veşnică. Ceea ce vom fi nu s-a arătat. Să fim pregătiți pentru a putea deveni cu adevărat ceea ce am fost creați să fim: „dumnezei după har".

Mulțumesc bunului Dumnezeu pentru toate!

Mulțumesc pentru că am avut ocazia să învăț lucruri fascinante. Aceasta este un privilegiu dar implică şi îndatorirea de a transmite mai departe şi de a înmulți talantul primit.

Autorul

Actualitatea temei

Conştientizarea fiecărei persoane umane despre rostul ei în univers, despre măreaţa sa demnitate şi responsabilitate care îi revine cred că este una dintre preocupările de bază ale fiecărei perioade istorice.

Întotdeauna, în această viaţă şi în cea viitoare, omul este chemat să fie din ce în ce mai aproape de Dumnezeu. A fi conştienţi de ceea ce suntem şi de ceea ce suntem chemaţi să fim este un pas hotărâtor spre desăvârşirea umanului. Astfel vom putea trăi credinţa şi vom fi din ce în ce mai responsabili pentru toate.

Dumnezeu ne cheamă la iubire veşnică. Să răspundem nemăsuratei iubirii dumnezeieşti cu iubirea noastră omenească faţă de toată creaţia Lui, fără a judeca noi şi vom trăi în Împărăţia cerurilor încă din această viaţă.

Să avem certitudinea că Dumnezeu ne iubeşte şi numai de noi depinde mântuirea şi împlinirea noastră ca oameni îndumnezeiţi.

Cuprins

Prefață _____ *5*

I. Dumnezeu Creatorul, omul primordial şi creația _____ *7*

I.1. Dumnezeu Creatorul armoniei universale; Natura – mijloc de dialog al omului cu Dumnezeu _____ 7

I.2. Starea primordiala a omului si potentele sale; Comunicarea _____ 13

I.3. Menirea omului; Responsabilitatea sa pentru destinul creației 19

II. Căderea omului în păcat, consecințele asupra întregii ordini cosmice _____ *23*

II.1. Posibilitatea căderii omului din starea primordială de har 23

II.2. Consecintele pacatului originar asupra întregii ordini cosmice 26

II.3. Moartea consecința păcatului _____ 31

III. Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om _____ *34*

III.1. Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om _____ 34

III.2. Posibilitatea restaurării omului şi a creației _____ 41

III.3 Iisus Hristos - restaurarea omului şi a creației _____ 48

III.4. Noua creație în Cuvântul lui Dumnezeu Întrupat _____ 53

IV. Însuşirea personală a mântuirii în Biserică prin lucrarea Duhului Sfânt şi conlucrarea omului _____ *56*

IV.1. Biserica în Dumnezeu. Natura meta-istorică a Bisericii _ 56

IV.2. Biserica – comuniunea euharistică _____ 59

IV.3. Rolul icoanelor în locaşul de cult _____ 60

IV.3.1. Creaturile prezente în chip de icoane în sfatul lui Dumnezeu mai înainte de toți vecii _____ 60

IV.3.2. Icoana şi originalul; Asemănare şi deosebire _____ 61

IV.3.3. Închinarea. Felurile şi importanța închinării _____ 63

IV.3.4. Posibilitatea pictării Fiului lui Dumnezeu Întrupat__ 65
IV.3.5. Întruparea Fiului lui Dumnezeu - temeiul sfintelor icoane _____ 66
IV.3.6. Concluzii _____ 68

IV.4. Misiunea Bisericii _____ 69

V. Universul - liturghie cosmică perpetuă _____ 71

V.1. Caracterul teocentric al universului _____ 71

V.2. Solidaritatea lumii îngereşti şi omeneşti _____ 72

V.3. Participarea întregului univers la Dumnezeire într-o dispoziție doxologică _____ 76

VI. Sacerdoțiul omului; Omul – preot al creației _____ 78
VI. 1. 1. Omul - împlinirea creației _____ 78
VI. 1. 2. Omul - Preot al creației _____ 79

VI.2. Preoția universală şi preoția sacramentală_____ 89
VI.2. 1. Preoția universală dobândită prin Taina Sfântului Botez; Apostolat social _____ 89
VI.2. 2. Drepturile şi obligațiile preoției obşteşti _____ 94

VI.3. Preoția sacerdotală dobândită prin Taina Sfintei Preoții 102

VI.4. Concluzii _____ 107

VII. Starea eshatologică_____ 110

VII.1. Necesitatea stării eshatologice _____ 111

VII.3. Creatio nova: "toți ne vom schimba", "cer nou şi pământ nou"_____ 116

VII.4. "Dumnezeu va fi toate în toți"_____ 119

Bibliografie _____ 123

Argument _____ 127

Actualitatea temei_____ 128

Cuprins_____ 129